T.C.

İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Çeviribilim Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Türkiye'de Sözlü Çeviri Etkinliğinin Avrupa Birliği Bağlamında Kurumsallaşma Süreci

Esra Özkaya-Saltoğlu

2501060024

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Alev Bulut

İstanbul 2009

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM** Dalında **2501060024** numaralı **ESRA ÖZKAYA SALTOĞLU'NUN** hazırladığı **"TÜRKİYE'DE SÖZLÜ ÇEVİRİ ETKİNLİĞİNİN AVRUPA BİRLİĞİ BAĞLAMINDA KURUMSALLAŞMA SÜRECİ"** konulu **YÜKSEK LİSANS/** ~~**DOKTORA TEZİ**~~ ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI,** Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca **03.07.2009 CUMA** günü Saat:09.00'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin .....kabulü.....'ne* **OYBİRLİĞİ /**~~**OYÇOKLUĞUYLA**~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF. DR. EMEL ERGUN	Kabulü	
DOÇ. DR. ALEV BULUT	Kabul	
DOÇ. DR. MİNE YAZICI	Kabulu	
YRD. DOÇ. DR. BETÜL PARLAK	KABUL	
YRD. DOÇ. DR. ELİF DALDENİZ	kabul	

Besim Ömer Paşa Caddesi Beyazıt-34452-İstanbul
Tel: 0 212 440 00 00 Fax: 0 212 440 03 40

ÖZ

Avrupa Birliği ile üyelik müzakerelerine başlamış bir ülke olan Türkiye'de katılım öncesi pek çok alanda hazırlıklar ve çalışmalar devam etmektedir. Bu hazırlıklar arasında, her türlü çalışmanın temelinde bulunan, iletişimi sağlamaya yönelik yazılı ve sözlü çeviri etkinlikleri de yer almaktadır. Merkezine sözlü çeviriyi yerleştiren "Türkiye'de Sözlü Çeviri Etkinliğinin Avrupa Birliği Bağlamında Kurumsallaşma Süreci" başlıklı bu tez çalışması sözlü çeviri işlerinin düzenlenme biçimini betimlemekte ve sosyolojik bir bakış açısıyla sözlü çeviri etkinliğinin kurumsallaşma düzeyini sorgulamaktadır. Bu doğrultuda betimleyici bir yöntem yardımıyla elde edilen veri ve gözlemler 'Toplumsal Yapılandırmacılık' kuramı çerçevesinde ve Avrupa Birliği bağlamında çözümlenmekte ve hem AB üyeliği hem de sözlü çeviri çalışmaları açısından geleceğe ışık tutacak biçimde değerlendirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sözlü Çeviri, Avrupa Birliği (AB), Kurumsallaşma, Toplumsal Yapılandırmacılık

ABSTRACT

Having initiated its European Union negotiations, Turkey continues its pre-accession preparatory activities in various fields. These activities include the translation and interpreting activities which serve to maintain communication. With its focus on the institutionalization of interpreting, this MA thesis titled "Institutionalization of Interpreting in Turkey within the Framework of European Union" describes the way interpreting tasks are arranged and questions the institutionalization level of interpreting with a sociological perspective. For these purposes, the set of data and observations acquired through a descriptive method are analyzed within the frames of 'Social Constructionism' theory and European Union in a way as to shed light to the future of Interpreting Studies and Turkey's EU accession.

Key Words: Interpreting, European Union (EU), Institutionalization, Social Constructionism

ÖNSÖZ

Çeviribilim eğitimi almış bir araştırmacı olarak, çeviribilim gibi genç ve dinamik bir disiplinin kendine ayrılan kısmında görece olarak az çalışmanın ve incelemenin bulunduğu sözlü çeviri araştırmalarının bir boyutunu konu alan bu tez çalışmasını yaparak bu alana küçük de olsa bir katkıda bulunmanın mutluluğunu taşıyorum.

Çeviribilim disiplininin temel bir alt-alanı olan sözlü çeviri çalışmalarında artık, geçmişte sıkça faydalanılan bilişsel ve laboratuar tekniklerine kıyasla, sözlü çeviriyi bu 'fanus'tan çıkarıp daha toplumsal bir bağlamda ele alan yaklaşım ön plana çıkmakta; bu tez çalışması da benzer bir yaklaşımı kendine temel aldı. Çünkü yaptığımız şey her ne olursa olsun, her şeyden önce, bir bütünün parçası olarak bunları gerçekleştirdiğimize inanıyorum.

İşte bu çalışmanın birer parçası olarak, bu bütünü kavramama ve oluşturmama yardım eden herkese teşekkür etmek istiyorum.

Bana sözlü çeviriyi ve daha pek çok şeyi öğreten, anlatan, tezimin başlangıcından en sonuna kadar enerjisi hiç tükenmeden, beni bilimsel araştırmanın gereklerine göre sabırla yönlendiren sevgili hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Alev Bulut'a,

Yaptığım bu çalışmanın gerekliliği konusunda beni hep yüreklendiren hocam Sayın Doç. Dr. Mine Yazıcı'ya,

Bilimsel sorgulama ve düşünme teknikleriyle bana hep sorulabilecek bir soru daha olduğunu öğreten hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Betül Parlak'a,

Derslerinin yanısıra ifade ve mantık yürütme biçimiyle de akademik çalışma konusunda bana ilham kaynağı olan hocam Sayın Prof. Dr. Turgay Kurultay'a,

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca derslerini aldığım, bana değerli bilgi ve deneyimleriyle katkıda bulunan Çeviribilim Bölümü'ndeki tüm hocalarıma ve bu büyük ailenin bir parçası olduğumu bana hep hatırlatan tüm çalışma arkadaşlarıma,

Bilgi ve görüşleriyle akademi yolunda beni herkesten çok destekleyen babam Celil Özkaya'ya,

Koşulsuz sevgisiyle beni hep ayakta tutan yaşam kaynağım annem Zuhal Özkaya'ya;

Dünyanın en iyi dostu ve ablası olmasının yanısıra sahip olduğu bilimsel düşünme sistemi ve disipliniyle kendime örnek aldığım K. Eylem Özkaya'ya;

Bilimsel çalışmanın, bir fanus içerisinde tek başına yapılan bir çalışmadan ziyade yardımlaşma, birliktelik ve destek anlamına da geldiğini kanıtlayan çalışma arkadaşlarım Ar. Gör. Sinem Canım ve Ar. Gör. Hüseyin Yurtdaş'a;

Verebileceği her türlü desteği, öneriyi ve sevgiyi benden esirgemeyerek bana bu süreç boyunca yalnız olmadığımı sürekli anımsatan ev arkadaşım, ders arkadaşım, hayat arkadaşım Remzi Saltoğlu'na bu çalışmayı ve bu süreci anlamlı kıldıkları için gerçekten teşekkür ediyorum.

Son olarak da, 5 yaşında bana gazetelerle okuma-yazma öğreterek içimdeki okuma ve bilim arayışını başlatan, bilgiye her şeyden çok saygı duyan "Leyla Hanım"a...

İÇİNDEKİLER

ÖZ ii

ABSTRACT ii

ÖNSÖZ iii

İÇİNDEKİLER v

ŞEKİL LİSTESİ viii

KISALTMA LİSTESİ ix

GİRİŞ 1

1. ULUSLARARASI BİR KURUM OLARAK AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE 3

1.1. Kurum 3

1.1.1. Tanımlar 3

1.1.2. Uluslararası Kurum 6

1.2. Avrupa Birliği 11

1.2.1. Tanımı ve Tarihçesi 11

1.2.2. Avrupa Birliği Kurumları 20

1.2.2.1. Avrupa Komisyonu 20

1.2.2.2 Avrupa Parlamentosu 21

1.2.2.3. Avrupa Adalet Divanı 22

1.3. Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri 23

1.3.1. İlişkilerin Tarihçesi 24

1.3.2. Türkiye'de Avrupa Birliği Kurumları 29

1.3.2.1.1. Merkezi Yönetim Birimleri 30

1.3.2.2. Sivil Toplum Kuruluşları ve Özel Sektör 38

İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) 38

Türkiye Odalar Borsalar Birliği (TOBB) Avrupa Birliği Müdürlüğü 40

Türkiye Avrupa Vakfı (TAV) 41
Avrupa Birliği ve Türkiye İşbirliği Derneği (TURKAB) 41
2. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE SÖZLÜ ÇEVİRİ 43
2.1. Sözlü Çeviri 43
2.1.1. Sözlü Çevirinin Tarihçesi 46
2.1.2. Sözlü Çeviri Türleri 48
Ardıl Sözlü Çeviri 49
Eşzamanlı (Andaş) Sözlü Çeviri 51
2.1.3. Türkiye'de Sözlü Çeviri Etkinlikleri 55
2.1.3.1. Tarihi Gelişim 55
2.1.3.2. Sözlü Çeviri Kuruluşları 58
Meslek Örgütleri 59
Eğitim Kurumları 60
Sözlü Çeviri Alanındaki Araştırmalar ve Çalışmalar 61
2.2. Kuramsal Bakış 65
3. AVRUPA BİRLİĞİ KURUMLARINDA SÖZLÜ ÇEVİRİ 71
3.1. Avrupa Birliği Kurumları ve Sözlü Çeviri Etkinliği 71
3.1.1. Avrupa Birliği'nde Çokdillilik 72
3.2. Avrupa Birliği'nde Sözlü Çeviri Birimleri 75
Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü 76
Avrupa Parlamentosu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü 79
Avrupa Adalet Divanı Sözlü Çeviri Müdürlüğü 81
3.3. Meslek Örgütleri ve Eğitim Kurumları 82
Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği (AIIC) 82
Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisans Programı (EMCI) 85
4. TÜRKİYE'DE AVRUPA BİRLİĞİ BAĞLAMINDA SÖZLÜ ÇEVİRİ 88
4.1. Avrupa Birliği Kurumları ve Çeviri İhtiyacı 88
4.2. Avrupa Birliği Kurumları ve Etkinlikleri 98

4.2.1. Birinci Dereceden Resmi Etkinlikler 100
4.2.2 İkinci Dereceden Resmi Etkinlikler 100
4.2.3. Üçüncü Dereceden Resmi Etkinlikler 101
4.3. Türkiye'de Avrupa Birliği Bağlamında Sözlü Çeviri Koordinasyonu 101
4.3.1. Resmi Birimler Aracılığıyla 101
4.3.2. İkincil Kanallar Aracılığıyla 104
4.4. Karşılaştırma 109
4.5. Değerlendirme 113
SONUÇ VE ÖNERİLER 121
BİBLİYOGRAFYA 126
EKLER 134
EK1: AEC Regulation No 1 (AET 1 No'lu Düzenleme) 135
EK2: AK Türkiye Delegasyonu Çevirmeni ile Kişisel Yazışma 138
EK3: İBB AB İlişkileri Tanıtım ve Şube Müdürlüğü Sunumu 139
EK4: 16.03.2009 tarihli Resmi Yazışma 151
EK5: 20.12.2006 tarihli EUROPA Basın Açıklaması 152
EK6: Avrupa Komisyonu Çokdillilik Sektörel Forum Tavsiye Raporu 155

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1: Toplumsal Etkileşimin Farklı Alanlarında Sözlü Çeviri..... 53

Şekil 1.2: Sözlü Çevirinin Kavramsal Yelpazesi 54

KISALTMA LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABGS	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
ACI	Auxiliary Conference Interpreter/Serbest Konferans Çevirmeni
AEA	Avrupa Ekonomik Alanı
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AIC	Accredited Conference Interpreter/Akredite Konf.Çev.
AIIC	Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği
AK	Avrupa Komisyonu
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Birliği
AP	Avrupa Parlamentosu
BKTD	Birleşik Konferans Tercümanları Derneği
DEİK	Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DTM	Dış Ticaret Müsteşarlığı
EFTA	Avrupa Serbest Ticaret Alanı
EMCI	Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisansı
EPSO	Avrupa Personel Seçim Ofisi
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İKV	İktisadi Kalkınma Vakfı
SCIC	Service Commun Interprétation-Conférences
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TAIEX	Teknik Destek ve Bilgi Değişim Ofisi
TAV	Türkiye Avrupa Vakfı
TOBB	Türkiye Odalar Borsalar Birliği
TURKAB	Avrupa Birliği ve Türkiye İşbirliği Derneği

GİRİŞ

Bu tez çalışmasının amacı, Avrupa Birliği üyeliği yolunda ilk adımlarını atmış bir ülke olan Türkiye'de sözlü çeviri etkinliğinin Avrupa Birliği bağlamında ne tür bir kurumsallaşma sürecinden geçtiğini betimlemektir. Kurumsallaşma olgusunun, özünde, ilgili kurumların birbirine eklenmesi ile oluşan bir yapı olduğu fikrinden hareket edilerek, Türkiye'nin bu kurumsallaşma sürecinin hangi aşamasında yer aldığı incelenirken gelinen noktanın Avrupa Birliği'ne üye bazı ülkelerde sözlü çeviri etkinliklerinin yürütülmesi ve kurumsallaşması açısından kıyaslama yapılacaktır.

Bu tez çalışmasında kurumsallaşma kavramı Avrupa Birliği ile sınırlı tutulacaktır. Sahip olduğu çokdilli, çokkültürlü ve çokuluslu yapının var olabilmesi ve adeta 'Babil Kulesi'ni andıran bu yapının 'yıkılmadan' devam edebilmesi için çevirinin temel bir şart olduğu Avrupa Birliği kurumsallaşma açısından en güncel örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda, Türkiye tarafından bakıldığında, Avrupa Birliği çerçevesinde mevcut sözlü çeviri kurumsallaşmasının adım adım izlenebileceği bir örnek görülmektedir.

Odağında sözlü çeviri, kurumsallaşma ve uluslararası bir kurum olarak Avrupa Birliği'nin yer aldığı bu çalışma ile bir kurumun serüveninde sözlü çevirinin yanısıra Avrupa Birliği ve Türkiye bağlamında kurum, kurumsallaşma ve kurumsal yapı kavramları örneklenerek Türkiye'nin bu süreçteki son durumu ve gelecekte atması gereken adımların somutlaştırılması hedeflenmektedir.

Benimsenen amaç doğrultusunda, ilk bölümde uluslararası bir kurum olarak Avrupa Birliği ve içerdiği birimler hakkında bilgi verilip sosyal bir olgu olarak kurum ve uluslararası kurum kavramlarına değinildikten sonra uluslararası bir kurum olan Avrupa Birliği ile Türkiye'nin ilişkileri ve sahip olduğu Avrupa Birliği kurumları üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümde, Avrupa Birliği ve sözlü çeviri ilişkisine değinilerek bu ilişki temelinde, Türkiye'deki sözlü çeviri etkinliklerinin, hangi yollardan ve hangi kurumlar aracılığıyla yürütüldüğü incelenerek açıklanacaktır.

Bu sözlü çeviri etkinliklerinin sınıflanıp değerlendirileceği üçüncü bölümde ise, Avrupa Birliği'ne üye bazı ülkeler ile henüz müzakere sürecindeki Türkiye'nin sözlü çeviri etkinlikleri kurumsallaşma açısından karşılaştırılacaktır. Sözkonusu karşılaştırma aracılığıyla, yeni üye bir ülkenin sözlü çeviri işlerinde ulaştığı kurumsallaşma düzeyinin müzakerelere devam eden Türkiye'nin önünde yer alan süreci ve günümüzden geleceğe atması gereken adımları somutlaştırılması amaçlanmaktadır.

1. ULUSLARARASI BİR KURUM OLARAK AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE

1.1. Kurum

1.1.1. Tanımlar

Kurum kavramının sosyoloji, iktisat, işletme ve siyaset bilimi başta olmak üzere pek çok disiplinde karşılaşılan bir kavram olduğu görülmektedir. Bu uzmanlık alanlarındaki mevcut literatür içerisinde kullanıldığı hali ile günlük dildeki kullanımı arasında belirgin bir farklılık da söz konusudur. Bir görüşe göre gündelik dilde kurum, kendi içinde belirli bir yapılanmaya sahip ve çoğunlukla 'kurumsal' bir işleve hizmet eden kuruluşlara denmektedir. Oysa kurum kavramının sosyolojik düzlemde taşıdığı anlama bakıldığında, kurum salt bir kişiye, gruba ya da tek bir mekâna karşılık gelmemektedir. Kurum, kültürün bir öğesi ve bireylerin sürdürdükleri yaşamın ve bu yaşam biçimlerinin oturmuş bir parçasıdır.[1]

Emile Durkheim kurumları ortak hareketlerin ürünü olarak görmektedir. Bu hareketler, aynı zamanda belirli bir düzeyde gelenekselliğe sahip inanç sistemini de içermektedir. Sözkonusu geleneksellik sayesinde kurumlar düşünüş sisteminde sonsuza dek hayatta kalma ve varlığını sürdürme şansını da elde etmiş olurlar. Bu açıdan bakıldığında; Durkheim'in kurum ve kurum teorisi açısından sosyal sistemini "inanış sistemi, itikat, ahlaka dayalı otorite" unsurlarının oluşturduğu görülmektedir.[2]

Emile Durkheim, Max Weber ve Sigmund Freud'un kurumsal analiz ve kurum teorisi alanında yaptığı çalışmaların bir sentezini ortaya koyan Talcott Parsons

---

[1] Mustafa Aydın, **Kurumlar Sosyolojisi: Kurumlara Başlangıç Çerçevesinde Bir Çalışma**, yay. haz. Yasin Aktay, 3. bs., y.y., Vadi Yayınları, 1997, s.13.

[2] Yonca (Koralp) Gürol, **Örgüt Teorisi Olarak Kurumsallaşma**, İstanbul, Beta Basım, 2005, s. 40.

"Weber gibi sosyal harekete sübjektif ve objektif bir uzlaşma getirmiştir."[3] Parsons'a göre kurumlar "bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini belirli bir düzene sokan normlar sistemi"dir.[4]* Belirli davranışların kurumsallaşmış bir nitelik taşıyabilmesi için bireylerin davranışlarının ortak birtakım standartlara ve değerlere göre oluşması gerekmektedir.

Kurum kavramını tam olarak tanımlayabilmek için sözkonusu kavramı oluşturan temel unsurların ortaya konulması gerekmektedir. Bu temel unsurlar şunlardır:

1.Kurumlar belli bir amacı gerçekleştirmeye yöneliktirler
2.Söz konusu ihtiyacın gerçekleştiriliş biçimi oldukça süreklilik kazanmıştır.
3.Kurumlar gerek alt kurumlarıyla gerekse diğerleriyle yapılanmış, örgütlenmiş ve eşgüdümlenmiştir.
4.Her kurum diğerleriyle yakından ilişkili (eşgüdümlenmiş) olmasına rağmen kendi alanında biricik bir yapıdır. Bir başka deyişle; temel kurumlar bir 'göreli bağımsızlığa' sahiptirler.
5.Kurumlar zorunlu olarak değer yüklüdürler. Çünkü kültürün normatif kodlarını ihtiva ederler.[5]

Bu noktadan hareketle, kurum kavramının özünde belirli bir işlevsellik, süreklilik, eşgüdümlülük, bağımsızlık ve değer-bağımlılık bulunduğunu söylemek mümkündür.

Genel sosyoloji disiplini içerisinde kurum ile kurumsallaşma kavramlarının özdeş anlamlarda kullanıldığı görülmektedir. Buna göre kurum, organizasyonu sağlanmış,

---

[3] **A.e.**, s. 41.

[4] W. Walter Powell, Paul J. Di Maggio, "Expanding the Scope of Institutional Analysis", The **New Institutionalism in Organization Analysis,** Chicago, The University of Chicago Press,1991, s.183-204.

* Aksi belirtilmedikçe çalışmada yer alan çeviriler araştırmacıya aittir.

[5] Aydın, **a.g.e.**, s.14.

düzen içerisindeki herhangi bir grup, yerleşmiş bir birim ya da bir prosedür ve kurallar bütünü biçiminde ifade edilebilir.

Sosyolojik bir yaklaşım olan kurumlaşma yaklaşımı ile bağlantılı olarak sosyolojik bakış açısından bakıldığında kurum "üstlendiği işlevin nasıl yerine getirilmesi gerektiğini anlatan ve birlikte eş güdülmüş, örgütlenmiş, uyumlu bir bütünlük oluşturan düşünceler, davranış kuralları, değer ölçüleri ile bunların uygulanmasını sağlayan araç-gereçler, mallar ve yapılardan ve onları göze görünür kılan, zihinlerde pekiştiren bayraklar, rozetler, renkler, biçimler gibi simgeler toplamından oluşur".[6]

Kurum tanımının daha net bir biçimde yapılabilmesi için bu kavram ile ilişkili olan örgüt ve grup kavramlarına da değinmek gerekmektedir.

Grup, belirli bir amaca yönelik olarak bir araya gelmiş ve aralarında belirli ilişkilerin kurulduğu bireyler topluluğu olarak tanımlanabilir. Bu noktadan hareket edildiğinde grup kavramı, tanımı gereği bireyi içerdiği için, sosyal ve somut bir olgudur.

Örgüt ise spesifik bir grubun belirlediği bir amacı başarmak üzere rasyonel düzlemde yapılanmasıyla ortaya çıkan organik bir birimdir. Örgüt, birey unsuru içermesi bakımından gruba benzerlik göstermekle birlikte grup kavramından maddi bir dayanağa sahip olması açısından ayrılmaktadır.

Kurum ise, belirli bir toplumsal grup içerisindeki temel işlevlere karşılık veren ve bu grubun ideallerini temsil eden, belirli bir sürekliliğe sahip, organize olmuş, standardize edilmiş, biyolojik olarak sonlanmayan ve belirli aralıklarla kontrole tabi tutulan bir dizge olarak tanımlanabilir.

Burada önemli olan nokta, örgütlerin zaman içerisinde değişime ve dönüşüme uğrayarak bir kurum haline geldiğidir. Selznick'e göre kurumsallaşma ancak

[6] Gürol, **a.g.e.**, s.18.

örgütlerin kurumsallığın yapıtaşları olan değerleri benimsemesi ve birbirinden farklı değerlerle belirli bir yapı ve kişilik kazanması aracılığıyla gerçekleşir.[7]

Kısaca sosyolojik açıdan kurum ne bir kişi, ne de bir gruptur. Fichter'e göre kurum kültürün bir parçası ve insanların yaşam tarzlarının örüntüleşmiş ve oturmuş bir parçasıdır. Kurum, çoğunluk tarafından paylaşılan ve birtakım temel grup gereksinimlerinin karşılanması amacına yönelik davranış örüntülerinin toplamıdır. Kurumlar belli bir amaca, sürekliliğe, örgütlenme düzenine sahiptir; ayrıca eşgüdümlenmiş ve değer-yüklü bir nitelik de gösterirler. Kurum adını verdiğimiz olgu, bireylerin temel bazı sosyal ihtiyaçlarına karşılık bulmak amacıyla onaylanmış ve ortak biçimlerde oynadıkları, büyük ölçüde sürekliliğe sahip sosyal örüntü, rol ve ilişkilerin oluşturduğu yapıdır.[8]

1.1.2. Uluslararası Kurum

Kurum kavramını temel alarak uluslararası kurum kavramına bakıldığında, en temel biçimiyle, uluslararası bir üyeliğe, kapsama ya da varlığa sahip herhangi bir kurum ya da kuruluş biçiminde tanımlamak mümkündür. Öte yandan; uluslararası kurum teriminin, sosyal bilimler ve uluslararası ilişkiler bağlamlarında çoğunlukla Avrupa Birliği, Dünya Ticaret Örgütü, Birleşmiş Milletler gibi hükümetlerarası kuruluşlar için kullanıldığı da gözlemlenmektedir.

Sosyal bilimler literatüründe uluslararası kuruluş yerine uluslararası örgüt ifadesini kullanan yazarlar da mevcuttur. Örnek olarak, Mehmet Hasgüler ve Mehmet B. Uludağ 'uluslararası örgüt'ü, "bağımsız ve egemen devletlerin veya hükümetler dışı kuruluşların küresel ya da bölgesel ölçekte, genel ya da özel amaçlara ulaşma doğrultusunda işbirliğini sağlamak için kurdukları yapılar, mekanizmalar ve

---

[7] Philip Selznick, **Leadership in Administration: A Sociological Interpretation**, New York, Harper and Row, 1957.

[8] Joseph Fichter, **Sosyoloji Nedir?**, Çev.Nilgün Çelebi, Konya, S.Ü.Fen-Edebiyat Fak.Yayınları, 1992, s. 110-111.

süreçler" biçiminde tanımlamaktadır.[9] Şaban Çalış v.d. uluslararası örgüt terimini tercih etmekte ve "değişik toplum, ulus ve devletlerden üyeleri olan ve küresel ölçekte etkinliğe sahip (faaliyet, etki ya da nüfuz anlamında) örgütleri küresel örgütler olarak tanımlamak, pratik nedenler yanında kavramsal açıdan da çok daha uygundur" şeklinde bir açıklama getirmektedir.[10]

Uluslararası düzeyde faaliyet gösteren, herhangi bir ticari amaç taşımayan ve birden fazla devleti ilgilendiren fakat devlet niteliğinde bulunmayan örgütler biçiminde de tanımlanabilen uluslararası kuruluşlar geleneksel olarak üç alt başlığa ayrılmaktadır:

1.Hükümetlerarası Kuruluşlar **(Inter-governmental Organizations)**
2.Hükümetler Dışı Uluslararası Kuruluşlar **(International Non-governmental Organizations)**
3.Çokuluslu Şirketler **(Multinational Enterprises)**[11]

Uluslararası kuruluşların sınıflandırılması sözkonusu olduğunda, bu kuruluşların adlarında bir dizi resmi unvan ve isim geçiyor olmasından ötürü, belirli bir terminoloji karışıklığının yaşandığı görülmektedir. Uluslararası Kuruluşlar Birliği'nin (UIA) ifade ettiğine göre terimlerin taşıdıkları anlam içeriği açısından en büyük karışıklık özellikle dernek, federasyon, topluluk, konfederasyon, kurum, kuruluş, organizasyon, birlik, ittifak, vakıf, kulüp, akademi, oda, hareket vb. gibi terimlerin kullanımında meydana gelmektedir. Bu sebepten ötürü, herhangi bir kurum ya da kuruluşun 'dernek', 'konfederasyon', 'komite' ya da 'birlik' olup olmadığına bakarak bir sınıflandırma yapmak genellikle başvurulan bir yöntem değildir. Kuruluşların yapılanma ve işleyiş gösterme nitelikleri taşıdıkları adlardan

---

[9] Mehmet Hasgüler, Mehmet Uludağ, **Devletlerarası ve Hükümetler Dışı Uluslararası Örgütler**, Ankara, Nobel Yayın, 2005, s.62-65.

[10] Şaban Çalış, Birol Akgün, Önder Kutlu, **Uluslararası Örgütler ve Türkiye**, Konya, Çizgi Kitabevi, 2006, s.10.

[11] Anthony Judge, "International Institutions: Diversity, Borderline Cases, Functional Substitutes and Possible Alternatives", **Types of International Organizations, 1978**
(Çevrimiçi) http://www.uia.org/organizations/orgtypes/orgtypea.php, 15 Ocak 2008.

çok daha belirleyici unsurlar oldukları için sözkonusu terimlerin çeşitliliği bu kuruluşları hayata geçiren ya da işleyişini sürdüren toplantılar aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir. Bu da, kuruluşların sınıflandırılmasında yakın bir zamana dek kullanılan geleneksel ve sade yöntemin kuvvetli ve zayıf yönleri hakkında belirli bir fikir vermektedir.

Uluslararası kuruluşlar geniş anlamıyla 'hükümetlerarası' ve 'hükümetler dışı' kuruluşları kapsarken dar anlamda yalnızca hükümetlerarası kuruluşları içermektedir. Bunlar, ülkeler arasında kurulmuş olan, uluslararası hukuk kurallarına ve düzenlemelerine uymakla yükümlü kuruluşlardır. Hükümetler dışı uluslararası kuruluşlar ise genellikle uluslararası bir nitelik taşıyan dernekler ve yapılardan oluşan, farklı ülkelerden özel veya kamu kişileri arasında kurulan, uluslararası düzeyde faaliyet gösteren fakat hükümetlerarası kuruluşlardan farklı olarak uluslararası hukuk yerine birtakım ulusal hukuk kurallarına ve düzenlemelerine bağlı olan örgütlerdir.[12]

Hukuki açıdan bakıldığında ise uluslararası kuruluşların kurulması uluslararası bir anlaşma ile mümkün olmaktadır bu yüzden uluslararası hukuk kurallarına ve düzenlemelerine tabidirler.

Üyelik kriterleri açısından sınıflandırma da günümüzde uluslararası kuruluşların gruplandırılmasında kullanılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi dünyadaki her ülkeye açık olan uluslararası kuruluşlar bulunmaktadır. Öte yandan; Avrupa Birliği (EU), Afrika Birliği gibi salt bir bölge ya da kıtada yer alan ülkelerin üyelik hakkını kazandığı uluslararası kuruluşlar da mevcuttur. Ülkelerin konumunun yanısıra sahip oldukları kültürel ve tarihi bağlar (İngiliz Uluslar Topluluğu) (**Commonwealth**), ekonomik güç düzeyleri (OECD), ekonomi türü (OPEC) ya da inanç türü (İslam Konferansı Örgütü) de uluslararası kuruluşların sınıflandırılmasında kullanılan kriterler arasındadır.

[12] Robert Keohane, "International Institutions: Two Approaches", **International Studies Quarterly**, No:32, 1988.

Bu noktada unutulmaması gereken önemli bir unsur, uluslararası kuruluşların "hem birleşme ve hem de işbirliği niteliği taşıyan tüm hükümetlerarası uluslararası kuruluşları kapsadığı ve genel bir nitelik taşıdığı"dır.[13] Buna ek olarak uluslararası kuruluşlarda, geniş bir dizi yetkiye sahip olmalarına rağmen, bir devletin tümüyle sahip olduğu özellikler görülmemektedir. Örneğin Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşlarda üye devletler bazı yetkilerini genel anlamda kuruluşa devretmektedir fakat aykırı birtakım uygulamalar karşısında gereken yaptırımların hayata geçirilmesi yine üye devletler üzerinden mümkün olmaktadır.

Tek tek ele alınmaları durumunda birtakım farklılıklar olmasına rağmen uluslararası kuruluşların ortak nitelikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Anlaşma: Tüm uluslararası kuruluşlar bir kurucu antlaşma ya da anlaşma ile kurulur. Sözkonusu anlaşmada amaçlar, ilkeleri, üyelik kriterleri, organlar, organların yetkileri ve işleyiş yöntemleri belirtilir.
- Üyelik: Tüm uluslararası kuruluşlarda üyelik unsuru mevcuttur. Üyelik kuruluşun kurucu anlaşmasını imza atan ülkelere tanındığı gibi yeni üye alım şartları ve izlenecek yollar da ifade edilir.
- Kapsam: Uluslararası kuruluşların faaliyet gösterdikleri alanlar, bulundukları konum, sınırları gibi unsurlar açısından farklılık göstermektedir. Bazı uluslararası kuruluşlar tüm dünya çapında sosyal, kültürel, insani, ekonomik sorunlarla baş edebilmek için kurulurken diğerleri daha spesifik bir alanda dünya çapında ya da daha yerel bir düzeyde faaliyet gösterebilmektedir.
- Organlar: Genel olarak uluslararası kuruluşların en az üç idari organı bulunmaktadır: Konsey, Yönetim Kurulu ve Sekreterlik.[14]

---

[13] S. Rıdvan Karluk, **Küreselleşen Dünyada Uluslararası Kuruluşlar**, 6.bs., İstanbul, Beta Basım, 2007, s. 30.

[14] Hüseyin Pazarcı, **Uluslararası Hukuk Dersleri**, 2c., Ankara, Turhan Kitabevi, 2005.

Bu organların isimleri kuruluştan kuruluşa farklılık gösterebilir fakat sahip oldukları işlevler genellikle benzer niteliktedir. Konseyi mevcut üyelerin tümü oluşturur ve her üyenin eşit oy hakkına sahip olduğu prensibi kabul edilir. Yönetim Kurulu sınırlı sayıda üyeden meydana gelirken Sekreterlik kuruluşun rutin işlerinden sorumludur.

- Finansal Katılım: Üyeler, bünyesinde yer aldıkları uluslararası kuruluşun giderlerinin karşılanması amacıyla önceden belirlenmiş oranlar seviyesinde genel bütçeye katkı sağlayarak katılımda bulunurlar.

Bu ortak özelliklere ek olarak uluslararası kuruluşların üye ülkelerinin, prensip gereği, birbirine karşı herhangi bir üstünlüğe sahip olmadığı ve her bir ülkenin birbirine eşit ve denk olduğu kabul edilmektedir.

1.2. Avrupa Birliği

1.2.1. Tanımı ve Tarihçesi

Avrupa kıtasında bir 'birlik' oluşturma fikri 14. yüzyıldan itibaren pek çok tarihçinin, filozofun, hukukçunun ve siyasetçinin planları ve istekleri arasında yer alan bir konudur. I.Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa'da bir 'Birliğin' oluşturulmasına yönelik önemli fikirler üretilmiş fakat bunların ortaya konulup olgunlaşması ve benimsenmesi ancak II. Dünya Savaşı sonrasında mümkün olmuştur. Bu sürecin ilk sonucu, siyasi temelli ve insan haklarını koruma, çoğulcu demokrasiyi sağlama amaçları üzerine kurulmuş uluslararası bir örgüt olan Avrupa Konseyi'nin 1949 yılında Strazburg'da kurulmasıdır.

9 Mayıs 1950'de Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman, Eski Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri Jean Monnet'in tasarısına dayanan ve birleşik Avrupa'nın temellerini atan Schuman Planı'nı yayımlamıştır. Schuman Planı, Avrupa'da barışın kurulabilmesi için Fransız-Alman dostluğunun şart olduğunu belirtiyor ve bu çekirdek etrafında Avrupa'nın bütünleşmesi gerektiği görüşünü esas alıyordu. Plana göre, Avrupa'da yüzyıllardır süregelen Fransız-Alman çekişmesini ortadan kaldırmanın yolu, yüksek bir otoritenin yönetimi altında, Fransız-Alman ortak kömür ve çelik üretimini sağlamak ve söz konusu örgütü bütün Avrupa ülkelerinin katılımına açık tutmaktı.

Bu çerçevede, 1951 yılında Federal Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg, Paris'te imzaladıkları bir Antlaşma ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu (AKÇT) kurmuşlardır. Böylece AKÇT ile devletler, tarihte ilk defa, kendi iradeleri ile ulusal egemenliklerinin bir kısmını uluslarüstü bir kuruma devretmişlerdir. II. Dünya Savaşı'ndan yeni çıkmış, milyonlarca vatandaşını kaybetmiş, ekonomik ve siyasi bir yıkımı yaşayan Avrupa'da, entegrasyonun başta savaş sanayi olmak üzere o dönemdeki endüstriyel gelişim için büyük önem taşıyan

bu iki sektörde başlaması bir tesadüf değildir. Nitekim kömür ve çelik sektöründe başlayan bu ekonomik entegrasyon, Avrupa'da sürekli barışın sağlanmasının ilk adımı olmuş ve bugünkü Avrupa Birliği'nin temeli böylece atılmıştır.

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun kurulmasından sonra, Avrupa Savunma Topluluğu ile Avrupa Siyasal Topluluğu'nun oluşturulmasına yönelik girişimler meydana gelmiş ancak bu çabalardan herhangi bir sonuç alınamamıştır. Bir yandan NATO'nun kurulması, öte yandan Avrupa bütünleşmesinin önce ekonomik alanda gerçekleşmesinin daha gerçekçi olacağı düşüncesi, çabaların ekonomik alanda yoğunlaşmasına sebep olmuş ve 25 Mart 1957'de Roma'da Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) kuran Antlaşma AKÇT üyesi 6 ülke tarafından imzalanmıştır. AET gibi Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) da 1 Ocak 1958 tarihinde yürürlüğe giren Roma Antlaşması ile kurulmuştur. 1965'de kurucu üyelerin imzaladıkları 'Birleşme Antlaşması' (Füzyon Antlaşması) sonucunda, AKÇT, AET ve EURATOM için tek bir Konsey, Komisyon ve Parlamento oluşturulmuş, bütçeleri birleştirilmiş ve bundan böyle 'Avrupa Toplulukları' terimi kullanıma sokulmuştur.

Aynı dönemde, Avusturya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İsveç, İsviçre ve İngiltere gibi diğer bazı Avrupa ülkeleri İngiltere'nin önerisiyle 1960 yılında Stockholm'de imzalanan bir anlaşma ile Avrupa Serbest Ticaret Alanı'nı (EFTA) kurmuşlardır. EFTA ülkeleri kendi aralarında sanayi ürünlerinde gümrük ve eş etkili vergilerle diğer kısıtlamaları kaldırmışlar, ancak üçüncü ülkelere karşı ulusal mevzuatlarını uygulamaya devam etmişlerdir. Bu temel farkın dışında, o dönemde EFTA ile AET'nin önemli farklarından bir diğeri de EFTA'nın tarım sektörünü serbest ticaret alanı içine almaması olmuştur. Zaman içinde üyelerinin büyük bir kısmının AET'ye katılmasıyla eski önemini yitirmiş olan EFTA bugün, İzlanda, Liechtenstein, Norveç ve İsviçre'den oluşmaktadır ve AB ile EFTA'nın üç üyesi arasında (İzlanda, Liechtenstein, Norveç) bir Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) kurulmuş durumdadır.

1968 yılında Gümrük Birliği'nin tamamlanarak yürürlüğe girmesiyle üye ülkelerin gümrük alanları, tek bir gümrük alanı haline gelmiştir.

Birliğin ilk genişlemesi, 1972'de İngiltere, Danimarka ve İrlanda'nın Topluluğa üyelik antlaşmalarının imzalanmasıyla gerçekleşmiş, ardından 1981'de Yunanistan ve 1986'de İspanya ve Portekiz'in katılmasıyla üye sayısı 12'ye yükselmiştir.

14 Haziran 1985 tarihinde Almanya, Belçika, Fransa, Lüksemburg ve Hollanda tarafından imzalanan Schengen Antlaşması; taraf ülkelerin ortak sınırlarında kişilere tüm vize ve gümrük işlemlerinin kaldırılması ve üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik ortak vize ve gümrük işlemleri uygulanmasını öngörmüştür. İtalya (1990), İspanya ve Portekiz (1991), Yunanistan (1992), Avusturya (1995), İsveç, Finlandiya ve Danimarka (1996) da imzalayan ülkeler arasına katılmıştır. Birlik üyesi olmayan İzlanda ve Norveç'in de AB'nin serbest dolaşım alanına dâhil edilmesi amacıyla, bu iki ülke ile 18 Mayıs 1999 tarihinde anlaşma yapılmıştır. 5 Haziran 2005 tarihinde de İsviçre, yapılan referandum sonucu Schengen Anlaşması'nı kabul etmiştir.

1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi ile Avrupa Topluluklarını kuran Antlaşmalar, ilk kez kapsamlı bir biçimde yenilenmiş ve değiştirilmiştir. Avrupa Tek Senedi ile yeni ortak politikalar saptanmış, mevcut olanlar geliştirilmiştir. Bu çerçevede Roma Antlaşması'na sosyal politika, ekonomik ve sosyal uyum, çevre gibi konularda yeni maddeler eklenmiştir. Ayrıca, 'işbirliği usulü' adı verilen bir sistem çerçevesinde Avrupa Parlamentosu'na Komisyon'un yasa koyma önerilerini ikinci kez değerlendirmek suretiyle yasama sürecini daha yakından etkileme imkânı verilmiştir. Yine Tek Senet ile daha önce oybirliğinin gerekli olduğu, Ortak Gümrük Tarifesi'nde değişiklik yapılması, hizmetler, sermayenin serbest dolaşımı, ortak ulaşım politikaları konularında alınan kararların nitelikli çoğunluğa dayanması kararlaştırılmıştır. Üye ülkeler arasında 'Avrupa Siyasi İşbirliği' aracılığı ile dış politikada işbirliği yapılması da Tek Senet ile karara bağlanmıştır.

Avrupa Topluluğu'nda ortak para birimi ve ortak bir merkez bankası sistemine dayalı bir 'ekonomik ve parasal birlik' ile ortak dış politika ve savunma politikası perspektiflerine dayalı 'siyasi birlik' kurulmasını öngören Avrupa Birliği'ni kuran

Antlaşma ise (Maastricht Antlaşması) 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanmış ve 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Maastricht Antlaşması ekonomik faaliyetlerin uyumlu ve dengeli gelişimini; enflasyonsuz, sürdürülebilir ve çevre korumasına önem veren bir büyümenin sağlanmasını; üye ülke ekonomilerinin uyum içinde birbirlerine yaklaşmasını ve Avrupa vatandaşları için daha güçlü bir Birlik yaratılmasını hedeflemiştir.

Antlaşma kapsamında,

- ortak paraya geçilmesini sağlayacak bir ekonomik ve parasal birliğin kurulması;

- AB vatandaşlarına yaşadıkları ülkenin belediyelerinde seçme ve seçilme hakkı veren bir Avrupa vatandaşlığının oluşturulması;

- Avrupa güvenliğini sağlayacak ve demokrasi ve insan hakları gibi ortak değerleri savunacak bir ortak dış politikanın ve güvenlik politikasının meydana getirilmesi;

- Birliğin iç güvenliğini sağlamak üzere hukuk ve içişlerinde işbirliğinin sağlanması konuları ele alınmıştır.

Ayrıca, eğitim, kültür, kamu sağlığı ve tüketicinin korunması, ulaştırma, vize politikası ve sanayi politikası gibi belirli politika alanları da Antlaşma kapsamına dâhil edilmiştir. Bu alanlarda oluşturulacak ortak politikalar ve ilgili AB mevzuatı üye ülkeler üzerinde bağlayıcı olacaktır. Antlaşma'nın getirdiği çok önemli bir yenilik de 'yetki ikamesi' ilkesidir. Buna göre, ancak herhangi bir sorunun boyut ve niteliği nedeniyle, AB düzeyinde müdahalenin üye devletlerinkinden daha etkin olacağı hallerde AB yetki kullanacaktır.

Bu gelişmeler neticesinde, Maastricht Antlaşması ile Avrupa Toplulukları (AKÇT, AET, EURATOM) Avrupa Birliği (AB) bünyesine dâhil edilmiştir. Avrupa Birliği'ni kuran bu Antlaşma ile AB'nin 'üç temel sütunu' oluşturulmuştur. Birinci sütun, Roma Antlaşması ile oluşturulan Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom

Enerjisi Topluluğu ile Paris Antlaşması'yla kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğundan meydana gelmektedir. Ekonomik ve parasal birlik ve daha önce bahsedilen yetkiler de bu sütuna dâhildir. İkinci sütun, Ortak Dışişleri Güvenlik Politikasını (ODGP) içermekte ve Avrupa çapında bir savunma politikasını başlatmayı hedeflemektedir. Üçüncü sütun ise, Adalet ve İçişlerini kapsamaktadır. Bu çerçevede, göç ve siyasi iltica alanlarında aralarındaki işbirliğini artırmak isteyen üye ülkeler bir Avrupa Polis Ofisi (Europol) kurmuşlardır. Ancak ikinci ve üçüncü sütun, karar alma mekanizmaları ve hükümetler arası karakterleri nedeniyle birinci sütundan farklıdır. Bu alanlarda, üye ülkeler, Avrupa Birliği Zirveleri ya da Bakanlar Konseyi kanalıyla girişimde bulunabilirler. Ancak bu çerçevede alınan kararlar siyasi nitelikte olup Adalet Divanı önünde bağlayıcılıkları yoktur.

Ayrıca Maastricht Antlaşması var olan karar alma mekanizması yöntemlerini (Parlamento onayı, danışma ve işbirliği) bazı yeni alanlara genişletmiş ve buna ek olarak, yeni bir yöntem olan 'ortak karar alma' prosedürünü düzenlemiştir.

1 Ocak 1993'te Ortak Pazar'ın oluşmasıyla birlikte, 12 üye ülke arasında malların, sermayenin, hizmetlerin ve insanların serbest dolaşımı tam anlamıyla sağlanmıştır. Haziran 1993'te ise AB Devlet ve Hükümet Başkanlarının AB'nin Merkez ve Doğu Avrupa Ülkelerini (MDAÜ) kapsayacak şekilde genişlemesi yönünde karar aldıkları Kopenhag Zirvesi'nde, AB'ye üyelik kıstasları belirlenmiştir. 'Kopenhag Kriterleri' olarak bilinen bu koşullar, AB üyelik başvurusu kabul edilen tüm aday ülkeler tarafından yerine getirilmesi gereken asgari koşulları ifade etmektedir. Siyasi ve ekonomik kriterler ile müktesebat uyumu olmak üzere üç grupta toplanan bu koşullar şunlardır;

- Siyasi kriterler: Avrupa Birliği Anlaşması'nın tam üyelikle ilgili maddesine eklenen demokrasinin güvence altına alındığı istikrarlı bir kurumsal yapı, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlık haklarına saygı koşullarıdır.

- Ekonomik kriterler: iyi işleyen bir pazar ekonomisi ve AB içindeki piyasa güçlerine ve rekabet baskısına karşı koyabilme kapasitesidir.

- Topluluk müktesebatının kabulü: AB'nin çeşitli siyasi, ekonomik ve parasal hedeflerine bağlılık.

Birlik, 1 Ocak 1995'ten itibaren 'Avrupa Birliği' (AB) olarak anılmaya başlanmış, aynı yıl Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in katılımıyla 15 üyeli hale gelmiştir.

Ortak para birimine geçiş ve AB'nin genişlemesine ilişkin sürecin belirlenebilmesi amacıyla Mart 1996'da başlatılan Hükümetlerarası Konferans 16-17 Haziran 1997 tarihlerinde gerçekleştirilen Amsterdam Zirvesi ile tamamlanmıştır. Zirve toplantısında, AB'nin 5. genişleme sürecine başlaması ve 1 Ocak 1999 tarihinde ortak para birimi olan Avro'ya geçilmesi teyit edilmiştir. Ayrıca Ortak Dışişleri ve Savunma Politikası, Adalet ve Güvenlik Politikası ve Maastricht Antlaşması üzerindeki bazı değişiklikleri içeren Amsterdam Antlaşması imzalanmış ve Mayıs 1999'da yürürlüğe girmiştir.

Amsterdam Antlaşması'nın hedeflerinden biri Avrupa Birliği'nin, Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerine doğru genişleme perspektifi dikkate alınarak, kurumsal ve siyasal yapısının güçlendirilmesi olmuştur. Ancak Antlaşma genişleme konusunda temel kurumsal mekanizmaları oluşturmada bekleneni verememiş, buna rağmen ortak karar mekanizmasını daha kolay işler hale getirecek bazı önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir.

Amsterdam Antlaşması'nın en önemli sonuçlarından biri, adalet ve içişleri konularının büyük bir kısmını Birinci Sütun kapsamına almak ve yeni öncelikler koymak suretiyle bir özgürlük, güvenlik ve adalet alanı yaratmasıdır. Nitekim Antlaşma'nın ana hedefi "dış sınır denetimleri, göç, sığınma ve suçla mücadele ve önlemeye ilişkin uygun tedbirler aracılığıyla, kişilerin serbest dolaşımının garanti edildiği bir özgürlük ve adalet alanı yaratarak Birliği korumak ve geliştirmek" olarak tanımlanmıştır.[15]

[15]British Management Data Foundation, **The Treaty of Amsterdam in Perspective: Consolidated Treaty on European Union** , 2bs., İngiltere, BMDF, 1999, s.159-173.

Adalet ve içişleri alanlarında işbirliği konusunda Maastricht Antlaşması'nda sadece 'demokrasinin ilkeleri' ve 'temel haklar' yer alırken, Amsterdam Antlaşması'nda AB'nin özgürlük, demokrasi, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı ile hukuk devleti ilkeleri üzerine kurulu olduğu belirtilmektedir. Avrupa Topluluğu, Amsterdam Antlaşması ile AB içinde kişilerin serbest dolaşımı için gerekli olduğu ölçüde, göç ve iltica, dış sınırlar ve medeni hukukta adli işbirliği konularında mevzuat çıkarma yetkisine sahip olmuştur. Ayrıca Antlaşma ile insan hakları alanında önemli bir adım atılmıştır. Antlaşma'nın 7. maddesine göre, insan haklarını sürekli ve ciddi olarak ihlal ettiği tespit edilen bir üye devlete karşı diğer üyelerin yaptırım uygulama hakkı doğmuştur. Bu maddeler şimdiye dek hiç uygulanmamış ancak uygulanabilme ihtimalinin varlığı dahi, üye ülkelerin insan hakları uygulamaları konusunda daha dikkatli davranmasını sağlamıştır.

Öte yandan Amsterdam Antlaşması ile 'polis, ceza ve gümrük işbirliği' Üçüncü Sütunda bırakılırken, 'vizeler, iltica, göç ve kişilerin serbest dolaşımıyla ilgili diğer politikalar' Birinci Sütun kapsamına alınmıştır. Ayrıca Antlaşma kapsamına, Schengen Anlaşması da alınmış, böylece AB müktesebatının bir parçası olan Schengen müktesebatına aday ülkelerin uyum sağlaması gerekliliği doğmuştur.

12-13 Aralık 1997 tarihlerinde yapılan Lüksemburg Zirvesi'nde ilk kez, 11 aday ülke arasında bir sınıflandırma söz konusu olmuştur. Kopenhag siyasi kriterlerini karşılayarak müzakerelere başlayan ülkeler (Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Polonya, Slovenya ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi) 'ilk dalga', siyasi kriterleri yerine getirmemiş ve henüz müzakereye hazır görünmeyen diğer ülkeler (Bulgaristan, Letonya, Litvanya, Romanya ve Slovakya) ise 'ikinci dalga' ülkeleri olarak adlandırılmıştır. Bu ülkelerin mevzuatlarının ana başlıklar itibariyle Topluluk müktesebatına uyumunu tespit etmek amacıyla bir analitik inceleme süresi başlatılmıştır.

Bir yandan genişleme süreci devam ederken, öte yandan da Avrupa Birliği derinleşme çabalarını sürdürmüştür. 1 Ocak 1999 tarihinde Avro (**Euro**), 11 üye ülkede (Almanya, Avusturya, Belçika, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İrlanda,

İspanya, İtalya, Lüksemburg, Portekiz) resmi para birimi haline gelmiş ve üye ülkelerin ulusal paralarının Avro'ya (**Euro**) dönüşüm oranları geri dönülemez bir şekilde sabitlenmiştir. Danimarka ve İngiltere ile katılım şartlarını karşılayamayan Yunanistan ve İsveç ise 'adaylar' olarak kalmışlardır. 1 Ocak 2002'de Avrupa ortak para birimi Avro, 12 ülkede resmen tedavüle girmiş, banknot ve madeni para olarak kullanılmaya başlanmıştır. İyileşen ekonomik durumu sayesinde Yunanistan da Avro alanı için katılımcı ülke olmaya hak kazanmıştır.

23-24 Mart 2000 tarihlerinde gerçekleştirilen Lizbon Zirvesi'nde ise, AB'nin istihdamı güçlendirmeye ve bilgi üzerine kurulu bir ekonomi çerçevesinde ekonomik reform ve sosyal uyumu gerçekleştirmeye yönelik yeni stratejisi tanımlanmıştır. Lizbon Stratejisi olarak adlandırılan bu yeni yaklaşım ile başlayan süreç çerçevesinde AB'nin 2010 yılına kadar; "daha çok sayıda ve daha iyi iş ve daha büyük bir toplumsal uzlaşmayla, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirebilecek, bilgiye dayalı dünyanın en rekabetçi ve dinamik ekonomisi"[16] haline getirilmesi amaçlanmıştır. Ancak Lizbon Stratejisi'nin kabul edilmesinden 2005 yılına dek geçen beş yıllık süre içinde öngörülen hedeflere ulaşılamadığı gözlemlenmiştir. Bunun üzerine AB Komisyonu tarafından Lizbon Stratejisi'ni canlandırmak üzere 2005-2010 dönemi için yeni bir Sosyal Gündem oluşturularak 9 Şubat 2005 tarihinde açıklanmıştır.

7-9 Aralık 2000 tarihlerinde yapılan Nice Zirvesi'nde AB üyesi ülkeler, genişleme süreci kapsamında AB'nin gerçekleştirmesi gereken kurumsal reformlarla ilgili olarak Şubat 2000'de oluşturulan Hükümetlerarası Konferans (HAK) çerçevesinde varılan sonuçlar temelinde Kurucu Antlaşmalara değişiklik getiren bir Antlaşma üzerinde uzlaşmaya varmışlardır. 26 Şubat 2001 tarihinde imzalanan Nice Antlaşması, tüm üye ülkelerde onaylanmasının ardından 1 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Başlıca amacı Birliği, yeni üyeler alarak genişlemeye hazırlamak olan bu Antlaşma, 15 üye ülke ve 12 aday ülkenin (Türkiye hariç) AB Komisyonu ve

[16] Avrupa Komisyonu, "Lizbon Stratejisi", 02.02.2005, (Çevrimiçi), http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0024:EN:NOT, 19 Şubat 2008.

Avrupa Parlamentosu'ndaki üye sayıları dağılımı ile AB Konseyi'nde karar almadaki oy ağırlıklarını belirlemiş, Bakanlar Konseyi'ndeki ağırlıklı oy oranlarını değiştirmiştir.

1 Mayıs 2004 tarihinde 10 ülke, Çek Cumhuriyeti, Estonya, GKRY, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya'nın katılımıyla Birlik, beşinci ve en büyük genişlemesini gerçekleştirmiştir.

28 Şubat 2002 tarihinde AB Anayasası taslağını oluşturmak üzere 105 üyeli 'Avrupa'nın Geleceği Kurultayı' toplanmıştır. Kurultay, 16 aylık bir dönemin sonunda çalışmalarını tamamlamış ve taslak metni Hükümetlerarası Konferans'ta görüşülmek üzere AB Dönem Başkanlığı'na sunmuştur. Avrupa için bir Anayasa oluşturan Antlaşma Taslağı, 17-18 Haziran 2004 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilen Zirve sonunda kabul edilmiştir. AB Anayasası, üye ve aday ülke liderleri tarafından Roma'da imzalanmış böylece 29 Ekim 2004 tarihinde son şeklini almıştır. AB Anayasası, Avrupa Birliği üye ülkelerinin siyasi bir birlik kurma yolunda attıkları en önemli adımı teşkil etmekte ve AB'nin temelini oluşturan kurucu antlaşmalar ile bugüne kadar onları değiştiren tüm antlaşmaları tek ve yeni bir metinde bütünleştirmektedir.

12 Ocak 2005 tarihinde Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen Anayasa'nın yürürlüğe gireceği tarih olarak Anayasal Antlaşma'da 1 Kasım 2006 belirtilmiş olmasına rağmen bu ortak Anayasa'nın yürürlüğe girebilmesi için gereken şart tüm üye ülkeler tarafından onanmasıdır[17]. Fransa'da 29 Mayıs 2005 ve Hollanda'da 1 Haziran 2005 tarihlerinde gerçekleştirilen Anayasa kabulüne ilişkin referandumlarda Anayasa'ya 'hayır' oyu çıkmasının ardından 16-17 Haziran 2005 tarihli Avrupa Konseyi Zirvesi'nde Anayasal Antlaşma'nın yürürlüğü için öngörülen 1 Kasım 2006 tarihinin olanak dâhilinde olmaktan çıktığı kararına varılmıştır.

[17] İktisadi Kalkınma Vakfı, "Avrupa Birliği Tarihçesi", (Çevrimiçi), http://www.ikv.org.tr/abtarihce.php, 19 Şubat 2008.

1.2.2. Avrupa Birliği Kurumları

1.2.2.1. Avrupa Komisyonu

Avrupa Birliği Komisyonu üye devletler tarafından atanan yirmi beş üye/komiserden meydana gelen bir yürütme organıdır. Son genişleme ile üye sayısı yirmi beşe yükselen Komiserler ayrıca Kolej (**The College**) olarak da anılmaktadır.[18]. Kararları salt çoğunluğa dayalı olarak alan Komisyon Avrupa Parlamentosu'na karşı belirli bir sorumluluk taşımaktadır. Güven eksikliği gibi ciddi herhangi bir gerekçenin var olması durumunda Parlamento Komisyon'u feshetme hakkına sahiptir. 1967 yılında yürürlüğe giren Yürütme Organlarının Birleştirilmesine İlişkin Antlaşma ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT), Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve EURATOM'un yürütme organları toplu olarak Komisyon'da birleştirilmiştir.

Avrupa Komisyonu'nun görevlerine bakıldığında iki ana başlık görülmektedir. Bunlardan ilki, Birliğin Kurucu Antlaşmalarını koruma görevidir. Kurucu antlaşmaların ve organların aldığı kararların uygun biçimde uygulanıp uygulanmadığını ayrıca ilgili tarafların sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini denetlemek ve takip etmekle yükümlüdür. İkinci görev olarak ise Komisyon Avrupa Birliği'nin yürütme kurumu özelliğini taşır. Avrupa Birliği'ni hukuki olarak temsil eden Komisyon ulusal devletler düzeyinde bakıldığında hükümetlere denk gelmekte ve Konsey'in aldığı kararları kabul edip uygulamaktadır. Çalışmaları ve faaliyetleri açısından Avrupa Parlamentosu'na karşı yükümlülük taşıyan Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği'nin 'uluslarüstülük' ve 'hükümetlerarasılık' niteliklerinin yanısıra bürokratik ve bağımsız bir özelliğe de sahiptir.

Yineleyecek olursak, Avrupa Komisyonu'nun temel görevleri Parlamento ve Konsey'e yasal düzenlemeleri oluşturmak ve sunmak, Birlik politikalarının uygulanmasını sağlayarak gerekli bütçenin hazırlanmasına ilişkin çalışmaları planlamak ve uygulamaya koymak, Avrupa hukukunun uygulanması konusunda Avrupa Parlamentosu ile ortak çalışmalar gerçekleştirerek katkıda bulunmak ve

[18] Karluk, **a.g.e.**, s. 167.

Birliği uluslararası kuruluş ve örgütlerle temsil ederek anlaşmaların müzakeresini gerçekleştirmek biçiminde özetlenebilir.[19]

1.2.2.2 Avrupa Parlamentosu

Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği'nin doğrudan seçilen tek organı olma özelliğini taşır. Parlamentoda yer alan 785 üye, yaklaşık 492 milyon Birlik vatandaşını temsil etmek üzere Avrupa Birliği'nin üye ülkelerinde, her beş yılda bir gerçekleştirilen seçimlerle belirlenmektedir.

Şu an başkanlığını Hans-Gert Pöttering'in yaptığı Avrupa Parlamentosu üye devletlerin ulusal parlamentolarıyla benzer yetkilere sahip olmakla birlikte dünyanın kapsam olarak en büyük ve en önemli çok-uluslu parlamenter organı olma özelliğini de taşımaktadır.

Parlamento genel kurulu Strasbourg'da toplanmakta, en önemli organlardan biri olan Genel Sekreterlik ise Lüksemburg'da bulunmaktadır. Genel Sekreterlikte siyasi grupların görevlileri ve milletvekillerinin sekreterleri de dâhil olmak üzere yaklaşık 4000 personel görev yapmaktadır. Bu personelin üçte birinden fazlasını da çevirmenler oluşturmaktadır.[20]

Fakat belirli görüşmeler ve Komisyon toplantıları ise Brüksel'de gerçekleştirilmektedir. Parlamento'nun sahip olduğu yetkiler üç ana başlık altında toplanabilir. Bunlar sırasıyla Avrupa'da yer alan topluluklara yasama görevinin yerine getirilmesinde yardımcı olarak bu göreve katkıda bulunmak, Bütçe'yi görüşerek kabul etmek ve Avrupa Komisyonu ile Avrupa Konseyi'ni denetlemek ve kontrol etmektir. Parlamentonun görevlerinde zaman içinde özellikle Maastricht Antlaşması'nı takiben genişlemeler yapılmış ve 1987 tarihli Tek Avrupa Senedi ile

[19] Detaylı bilgi için bkz. Avrupa Komisyonu resmi internet sitesi www.ec.europa.eu.

[20] Karluk, **a.g.e.**, s.205.

görev alanı arttırılmıştır.[21] Buna göre, işçilerin serbest dolaşımı, tüketicinin korunması, eğitim, kültür ve sağlık gibi alanlarda kabul edilecek mevzuata ilişkin olarak Konsey'le eşit statüye sahip hale gelmiştir.[22] Ayrıca yeni üyelerin Avrupa Birliği'ne katılımı gibi birtakım önemli kararlarda Konsey Parlamento'nun onayını olmakla yükümlüdür. Avrupa Parlamentosu her yıl Aralık ayında Avrupa Birliği'nin bir sonraki yıla ait bütçesini onaylamaktadır. Sözkonusu bütçe, sadece Parlamento Başkanı tarafından onaylandığı zaman yürürlüğe konulabilmektedir.

Parlamento'nun sahip olduğu diğer bir yetki ise Avrupa Birliği'ne ait tüm çalışmalar ve faaliyetler üzerindeki demokratik denetim yetkisidir. Sözkonusu denetim yetkisi Avrupa Komisyonu'nu, Bakanlar Konseyi'ni ve Avrupa Birliği Konseyi'ni kapsamaktadır. Buna ek olarak Parlamento ayrıca Avrupa Komisyonu üyelerinin atamalarını onaylama ve Komisyonu görevden alma yetkisine de sahiptir ancak bunun koşulu üçte iki oy çoğunluğuna sahip olmaktır.[23]

1.2.2.3. Avrupa Adalet Divanı

Avrupa Birliği'nin en yüksek düzey yargı organı olan Adalet Divanı, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) Antlaşması ile Avrupa Antlaşmalarının üye devletler tarafından hukuka uygun olarak yorumlanmasını, ulusal hukuktan üstün bir biçimde ve her üye devlette aynı şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla 1952 yılında kurulmuştur. 1958 yılında da çalışmalarına başlamıştır. Yirmi beş yargıç ve sekiz yardımcıdan oluşan Avrupa Adalet Divanı esas olarak beş alanda sorumluluk taşımaktadır. Bunlar sırasıyla üye ülkelerin arasındaki anlaşmazlıklar, AET ile üyeleri arasındaki anlaşmazlıklar, kurumlar arasındaki anlaşmazlıklar, topluluk ile bireyler arasındaki anlaşmazlıklar ve uluslar arası anlaşmalara ilişkin olarak ortaya

[21] Karluk, **a.g.e.**, s. 209.

[22] Avrupa Akademik Çalışmalar Merkezi, "Avrupa Konseyi", (Çevrimiçi), http://www.euroacademic.org/tr/index.php?act=show&code=propos, 8 Mart 2008.

[23] Detaylı bilgi için bkz. Avrupa Parlamentosu resmi internet sitesi www.europarl.europa.eu.

çıkan anlaşmazlıklar biçimindedir. Verdiği kararlar kesin ve bağlayıcı bir nitelik taşıyan Adalet Divanı'nın, özellikle bir birlik olarak Avrupa hukukunun ortaya konmasında yardımcı bir unsur olması ve birlik içerisindeki bütünleşme sürecine ivme kazandırması açısından farklı bir önem taşıdığını da söylemek mümkündür. Adalet divanı temel görüşler, belirli bir yükümlülüğün yerine getirilmesi, Avrupa Birliği mevzuatının iptal edilmesi ve yanlış bir uygulamanın tescili gibi dört ortak alanda kural koyma yetkisine sahiptir.[24]

Esas olarak Avrupa kurumlarının ve hükümetlerinin verdiği kararların ilgili antlaşmalara göre uygun olup olmadığını denetleyen ve bir ulusal mahkemenin talep etmesi durumunda Topluluk hukukunda yer alan hükümlere ilişkin yorumda bulunan ve/veya karar veren Avrupa Adalet Divanı'nın iş yükünü hafifletmek ve daha etkin bir yapıya kavuşturulması amacıyla, 1989 yılında 25 yargıçtan oluşan bir Asliye Mahkemesi kurulmuştur. Adalet Divanı ile Asliye Mahkemesi'nin merkezi Lüksemburg'da yer almaktadır.[25]

1.3. Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri

Türkiye'nin tarihi, coğrafi konumu, iktisadi ve toplumsal birtakım sebeplerden ötürü iç içe yaşadığı Avrupa ile 1950'lerden günümüze daha yakın bir bütünleşme çabası içinde olduğu görülmektedir. Aslına bakılacak olursa, Türkiye'nin 'Batılılaşma' veya Avrupalılaşma hareketi, 1839 Tanzimat Fermanı ile başlamış sayılır.[26]
Bu yüzden Birliği temel alarak yapılacak herhangi bir çalışmayı ya da kurumsallaşmayı değerlendirebilmek için öncelikle Türkiye ile Avrupa Birliği'nin geçmişten günümüze dek geçirdiği tarihi sürece değinmekte fayda vardır.

---

[24] Karluk, **a.g.e.**, s.223-224.

[25] Detaylı bilgi için bkz. Avrupa Adalet Divanı resmi internet sitesi www.curia.europa.eu.

[26] Ertuğrul Acartürk, Hakan Arslaner, "Maastricht Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği'nde Ekonomik ve Parasal Birlik ve Türkiye", **Avrupa Birliği Üzerine Notlar**, Ed. Oğuz Kaymakçı, Ankara, Nobel Yayınları, 2005, s. 291.

1.3.1. İlişkilerin Tarihçesi

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan ilişkileri kırk yıldan uzun bir geçmişe sahiptir. Bu anlamda attığı ilk adım, 1958 yılında kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) ortak üye olabilmek için Temmuz 1959'da üyelik başvurusunu yapmasıdır.

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Türkiye'nin, Avrupa kıtasında ya da Avrupa-merkezli bir biçimde hayata geçirilen politik ve güvenlik oluşumlarına katıldığı gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda Türkiye; Avrupa Konseyi, OECD ve NATO'ya üye olmuştur. Aynı biçimde Türkiye, Avrupa'nın kapsamlı bütünleşme hareketine de kayıtsız kalmama yoluna gitmiş ve tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Bu başvuru karşısında Avrupa Ekonomik Topluluğu Türkiye'nin kalkınma düzeyinin tam üyeliğin gereklerini yerine getirmeye yeterli olmadığını belirtmiş ve bu zaman sürecinde geçerli olacak bir ortaklık anlaşması imzalanmasını önermiştir. 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da imzalanan 'Ortaklık (Ankara) Antlaşması' ile Türkiye ve Topluluk ilişkileri resmiyet kazanmıştır.[27] "Türkiye ekonomisinin hızlandırılmış kalkınmasını ve Türk halkının çalıştırılma seviyesinin ve yaşama şartlarının yükseltilmesini sağlama gereğini tümü ile göz önünde bulundurarak, Taraflar arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi teşvik etmeyi"[28] amaçlayan Ankara Anlaşması üç devreden oluşmaktadır: tam üyeliğe yönelik hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve nihai dönem.

Geçiş döneminin sona ermesiyle Gümrük Birliği'nin tamamlanması planlanmıştır fakat 1973 yılında yürürlüğe giren ve geçiş dönemine ilişkin yükümlülüklerin belirtildiği Katma Protokol de Ankara Anlaşması da önceden tasarlandığı biçimde

---

[27] 12 Eylül 1963 tarihli Ankara Anlaşması, Madde 1: "Bu Antlaşma ile Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir Ortaklık kurulmuştur".

[28] "Ankara Anlaşması", 12 Eylül 1963, (Çevrimiçi) http://www.belgenet.com/arsiv/ab/ab_ankara.html, 10 Nisan 2008.

uygulamaya konulamamıştır. Bunun sonucunda da ortaklık ilişkisinin geliştirilmesi ve derinleştirilmesi anlamındaki çabalar ivmesini yitirmeye başlamıştır. Başlangıçta ekonomik nitelikte olan sorunlar, 12 Eylül dönemi ve 1980 yılında Yunanistan'a Topluluk tam üyeliğinin tanınmasının ardından politik bir nitelik de kazanmaya başlamıştır. Bunun üzerine Topluluk ile Türkiye ilişkileri dondurularak mali işbirliğine son verilmiştir. Katma Protokol'ün ise yalnızca ticarete ilişkin hükümleri geçerliliğini korumuş, diğer hükümler ise yürürlükten kalkmıştır. 1983 yılında Türkiye'de sivil yönetimin yeniden kurulması ve Türkiye'nin 1984 yılından başlayarak dışa açılma sürecini başlatmasıyla birlikte Avrupa ile ilişkilerin canlanmaya başladığı görülmektedir. Bu doğrultuda Türkiye, 1987 yılında Avrupa Birliği tam üyelik başvurusunda bulunmuş fakat Avrupa Komisyonu "Türkiye'nin tam üyelik için 'ehil' olmasına rağmen tam üyelik müzakerelerine henüz hazır olmadığını, ancak ortaklık ilişkilerini derinleştirerek sürdürmesi gerektiğini" belirtmiş ve bu esnada gümrük sürecinin tamamlanmasını önermiştir.[29] Bunun üzerine iki yıllık müzakerelerin ardından 1 Ocak 1996 tarihinde Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki Gümrük Birliği yürürlüğe girmiştir.

1993 yılında Avrupa Birliği'nin Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini kapsayan yeni bir genişleme süreci başlatması üzerine 16 Temmuz 1997 tarihinde 'Gündem 2000' adlı rapor yayınlanmıştır. Bu rapora göre genişleme iki dalga halinde olacak ve birinci dalgada Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovenya ve Estonya; ikinci dalgada ise Slovak Cumhuriyeti, Litvanya, Letonya, Bulgaristan ve Romanya alacaktır. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi de bu kapsama dâhil edilirken Türkiye genişlemeye dâhil edilmemiştir. Buna gerekçe olarak makro düzeydeki istikrarsızlıktan kurtulamayan ekonomi ile siyasi düzlemde çözüm ve iyileştirme bekleyen konular ve sorunlar öne sürülmüştür.[30] Bunun üzerine Türkiye Lüksemburg Zirve

[29] Muzaffer Dartan, "Avrupa Birliği-Türkiye İlişkileri: Quo Vadis?", **Avrupa Birliği Üzerine Notlar**, Ed.Oğuz Kaymakçı, Ankara, Nobel Yayınları, 2005, s.234.

[30] Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, "Türkiye & AB ilişkileri", (Çevrimiçi) www.abgs.gov.tr, 12 Ocak 2008.

Toplantısı'ndan beklentilerini açıkça dile getirmiş fakat sözkonusu toplantıda yer almamıştır. 1997 yılında Lüksemburg'da gerçekleştirilen Avrupa Birliği Zirvesi'nde kabul edilen sonuç bildirisinin önemli bir kısmı genişleme meselesine ayrılmıştır. Alınan kararlar açısından bakıldığında, Lüksemburg Zirvesi ile Türkiye'nin tam üyeliğe ilişkin sahip olduğu 'ehliyet' bir kez daha kabul edilmiş ve tam üyeliğe hazırlanması amacıyla Avrupa Birliği tarafından bir strateji tespiti üzerinde karar verilmiştir. Türkiye, Zirve'nin hemen ardından 1998 yılında Londra'da düzenlenen Avrupa Konferansı'na katılmayarak bu konudaki tutumunun ne olacağını açık bir biçimde ortaya koymuştur.

15-16 Haziran 1998 tarihli Cardiff Zirvesi sonunda hazırlanan Başkanlık Sonuç Belgesi'nde Türkiye'nin tam üyeliğine hazırlanması amacıyla öne sürülen 'Avrupa Stratejisi' kabul görmüş ve Türkiye'den de stratejinin zenginleştirilmesine yönelik öneri ve çaba beklendiği belirtilmiştir. Bunu takiben 1998 tarihli İlerleme Raporu Türkiye'ye sunulmuştur. Ancak bu bağlamda yine 1998 yılında düzenlenen Viyana Zirvesi'nden Türkiye'nin tam üyeliğine ilişkin hatırı sayılır bir gelişme elde edilmemiştir.

Almanya'da göreve gelen Sosyal Demokrat-Yeşiller Koalisyonu'nun, önceki hükümete göre Türkiye'nin üyeliği hakkında daha olumlu bir yaklaşıma sahip olduğu görülüp bu doğrultuda özellikle Alman Dönem Başkanlığı ile daha yakın bir iletişim kurulmasına rağmen Köln Zirvesi'nde Türkiye için hazırlanan taslak metnin reddedilmesi sonucu Türkiye Dışişleri Bakanlığı bir açıklamada bulunmuş ve Türkiye'nin 1997 yılında ortaya koyduğu yaklaşımı sürdüreceğini ifade etmiştir.

Bu gelişme üzerine, Avrupa Birliği Komisyonu'nun aday ülkelere ilişkin hazırladığı ikinci ilerleme raporunda Türkiye tam üyeliğe aday gösterilmiş ve bununla birlikte somut bir Katılım Ortaklığı Stratejisi önerisinde bulunulmuştur.

1999 yılında gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi'nin, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak ilan edilmesi ve diğer aday ülkelerle eşit konuma sahip olacağının

ifade edilmesi açısından belirli bir önem taşıdığını söylemek mümkündür. Bu zirve sonunda alınan kararlara göre, Türkiye de diğer aday ülkeler gibi Katılım Öncesi Stratejisi'nden faydalanma ve kurulacak topluluk programları ve ajansları ile Birlik ile katılım süreci çerçevesinde düzenlenen toplantılara katılma hakkını elde etmiştir. Zirve doğrultusunda ayrıca bir Katılım Ortaklığı Belgesi de hazırlanması öngörülmüştür. Türkiye'nin Birlik üyeliğine ilişkin hukuki zemini oluşturan bu Katılım Ortaklığı Belgesi ve Çerçeve Yönetmelik 2001 yılında Avrupa Birliği Konseyi tarafından onaylanmıştır.

Bu gelişmelere ek olarak Haziran 2001'de 40.Ortaklık Konseyi Toplantısı Lüksemburg'da düzenlenmiştir. Bu toplantıda Türkiye'nin katılım öncesi stratejisi bağlamında kaydettiği gelişmeler değerlendirilerek Türkiye'nin Topluluk programlarına katılması, Teknik Destek ve Bilgi Değişim Ofisi'ne (TAIEX) tam erişim, Gümrük Birliği ile bağlantılı olarak ticari konuların yeniden masaya yatırılması amacıyla birtakım mekanizmaların meydana getirilmesine ilişkin bir dizi karar alınmıştır. Aralık 2001'de düzenlenen Laeken Zirvesi, hazırlanan Sonuç Bildirgesi'nde Türkiye ile tam üyelik müzakerelerinin açılmasına yönelik ifadeler içermesi açısından önemlidir. Kasım 2001'de İlerleme Raporu, Komisyon tarafından yayınlanmıştır. Sözkonusu İlerleme Raporu'nda Türkiye için tarama sürecinin başlatılması yerine "mevcut yapı (alt-komiteler) içerisinde belirli sektörel konulara odaklanılması, bu alanlarda AB müktesebatının uyarlanması, uygulanması ve güçlendirilmesi konusunda daha ayrıntılı bir diyalog içine girilmesi ve taslak Türk mevzuatının AB uzmanları tarafından gözden geçirilmesi"[31] şeklinde bir öneri ortaya konulmuştur. Bunun gerekçesi olarak ise Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin başlamasını sağlayacak gerekli siyasi kriterleri yerine getirmediği belirtilmiştir. Öte yandan bu uygulama Slovakya, Litvanya, Letonya, Romanya, Bulgaristan ve Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Slovenya ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi gibi dönemin aday ülkelerine sunulan uygulamadan farklılık göstermektedir. 2001 İlerleme Raporu'nun siyasi bölümünün büyük bir kısmı insan

[31] Avrupa Birliği Komisyonu, "2001 İlerleme Raporu", 13 Kasım 2001, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2001/tu_en.pdf, 19 Şubat 2008.

hakları konusuna değinmiştir. Siyasi ve yasama düzleminde yapılan değişikliklere ek olarak uygulama alanında değişiklikler yapılması gerektiği öne sürülerek özellikle ifade özgürlüğü, F-Tipi cezaevleri, Avrupa İnsan Hakları mahkemesindeki davalar ve yolsuzlukla mücadeleye dikkat çekilmiştir. Bu İlerleme Raporu özellikle Türkiye'nin yaptığı değişikliklere karşın Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirmemiş tek aday ülke olduğunu ifade etmesi açısından önem taşımaktadır. Raporun ekonomik kısmında ise yaşanan mali krizlerin iyileşmeyi durdurduğu ve Türkiye'nin işleyen bir piyasa ekonomisine sahip olmadığı öne sürülmüştür.[32]

2002 tarihli Kopenhag Zirve Sonuç Bildirgesi'nde "Avrupa Komisyonu'nun raporu ve önerisi temelinde, Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığına karar verilmesi halinde, 2004 Aralık ayında toplanacak olan Avrupa Konseyi'nin, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki müzakereleri gecikme olmaksızın başlatacağı" yönünde bir ifade kullanılmış ve Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesi'ni güncellemeye davet edilmiştir. 2003 yılında Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi Türkiye için Gözden Geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi'ni kabul etmiş ve Ekim ayında Türkiye'nin AB tarafından sağlanan mali kaynakları kendi ihtiyaçları doğrultusunda ve kendi tasarrufuyla kullanması için kurulan Merkezi Olmayan Yapılanma Sistemi, Avrupa Komisyonu tarafından akredite edilmiştir. Aynı yıl, 5 Mayıs 2003 tarihinde "Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi'nde görev yapan simultane çevirmenlerin ödeneği tasarruf tedbiri olarak kesilmiştir. Türkiye'yi toplam 12 milletvekilinin temsil ettiği Parlamenterler Asamblesi'nde Türk Parlamenterler, asamble toplantılarında konuşmalarını simultane çevirmenlerin yardımı ile Türkçe yapabilmekteydiler. Böylelikle Türkçe, Parlamenterler Asamblesi'ndeki altı çalışma dilinden biri olma ayrıcalığını da kaybetmiştir".[33]

---

[32] Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu, **Geçmişten Günümüze Türkiye-AB İlişkileri**, Ankara, y.y., 2000.

[33] İktisadi Kalkınma Vakfı, **Avrupa Birliği ve Türkiye-AB İlişkileri Almanağı 2003**,İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2004, s. 26.

Komisyon'un 2004 yılı Türkiye İlerleme Raporu ve Tavsiye Kararı ile ilgili olarak Avrupa Parlamentosu tarafından hazırlanan rapor Parlamento Genel Kurul Toplantısı'nda kabul edilmiş ve Zirve Toplantısı'nda Türkiye'nin Kopenhag kriterlerini yerine getirdiği doğrulanarak katılım müzakerelerinin 3 Ekim 2005 tarihinde başlamasına karar verilmiştir. 2006 yılı boyunca sosyal politika ve istihdam, çevre ve enerji gibi çeşitli fasıllarda tanıtıcı ve ayrıntılı tarama toplantıları gerçekleştirilirken AB Genel İşleri Konseyi 8 fasılda müzakerelerin açılmamasını öneren 29 Kasım tarihli Komisyon Tavsiyesini kabul etmiştir. Bu Tavsiye kararına göre malların serbest dolaşımı, yerleşim hakkı ve hizmet sunma serbestisi, mali hizmetler, tarım ve kırsal kalkınma, balıkçılık, ulaştırma politikası, gümrük birliği ve dış ilişkiler müzakerelerin açılmaması kararlaştırılan fasıllar olmuştur.[34]

1.3.2. Türkiye'de Avrupa Birliği Kurumları

Avrupa Birliği ile ilgili çalışmaların koordinasyonu için farklı düzeylerde kurum ve kuruluşların açıldığı ve kendi faaliyetlerini sürdürdükleri gözlenmektedir. Bunları genel olarak iki başlığa ayırdığımızda, birinci derecede resmi kurumlar biçiminde de nitelendirilebileceğimiz Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Avrupa Birliği Türk Delegasyonu, Dış Ticaret Müsteşarlığı gibi birimler ile büyükşehir belediyelerine ait Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi, Avrupa Birliği İlişkileri Müdürlüğü gibi yerel yönetim birimleri karşımıza çıkmaktadır.

[34] İktisadi Kalkınma Vakfı, **Avrupa Birliği ve Türkiye-AB İlişkileri Almanağı 2006**, İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2007, s.110.

1.3.2.1. Kamu Kuruluşları

1.3.2.1.1. Merkezi Yönetim Birimleri

Türkiye'de Avrupa Birliği sürecine geçiş ve uyum çerçevesinde bakıldığında kamu kurum ve kuruluşlarının önemli bir role sahip olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle Avrupa Birliği sürecinin, salt belli başlı unsurlara yoğunlaşmaktan ziyade bir topluluğun her yönüyle uyumlaştırılıp sözkonusu Birliğe katılmaya yönelik bir süreç olduğu göz önünde bulundurulduğunda; yerine getirilmesi gereken pek çok görev ve yükümlülük de bu amaçla kurulan birimler ve merkezler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Tüm bunlara ek olarak, bakanlıklar da kendi sahalarında Avrupa Birliği'ne tam katılım sürecinde kurumsal yapılarını ve faaliyetlerini Birlik anlayışı ile uyumlaştırma amacıyla bünyeleri içerisinde Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi ya da Birimi kurmuştur.[35] Bu da Birlik üyeliğinin milli politika bazında bir öncelik olarak gündeme alındığını ve bu yönde çalışmaların gerçekleştirildiğini ortaya koyar niteliktedir.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM)

1983 yılında Ticaret Bakanlığı'nın bünyesinde yer alan Dış Ticaret Genel Sekreterliği ile Standardizasyon Dairesi; ayrıca, Maliye Bakanlığı organizasyon yapısı içerisinde bulunan Hazine Genel Müdürlüğü ve Milletlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreterliği bir araya getirilmiş ve Başbakanlığa bağlı Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı böylece kurulmuştur. 11 yıllık bir çalışma süresinin ardından, 1994 yılında Başbakanlığın altında bulunan kuruluş bölünerek Hazine Müsteşarlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığı şeklinde iki farklı birim haline getirilmiştir. Bu bölünmeyi ortaya koyan 4059 sayılı Kanun'da da belirtildiği üzere, Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın görevleri ana hatlarıyla dış ticaret politikalarının tespitinde destek

[35] Örnek olarak bkz. Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezleri.

sağlanması, tespit edilen bu politikalar çerçevesinde ihracatın ve ihracatın teşvik edilmesi, ithalat, yurtdışı müteahhitlik hizmetleri ve ikili ve çok taraflı ticari ve ekonomik ilişkilerin düzenlenmesi, uygulanması, uygulamaların izlenmesi ve geliştirilmesi biçimindedir. Organizasyon şemasına bakıldığında Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın yedi adet genel müdürlükten oluştuğu görülmektedir.[36] Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü de, müsteşar yardımcısına bağlı birimler arasında yer almaktadır. Avrupa Birliği'nin siyasi bir birlik olmasının yanısıra ekonomik bir özellik de taşıması, Dış Ticaret Müsteşarlığı'nı kaçınılmaz olarak Avrupa Birliği ilişkileri konusuna dâhil etmektedir. Buna ek olarak, Müsteşarlığa ait Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sayfasında yer alan bilgiden hareketle, "Avrupa Birliği ihracat ve ithalatımızda sahip olduğu yaklaşık yüzde ellilik pay ile Türkiye'nin en önemli ticari ortağıdır". Bu bilgi de Avrupa Birliği konusunun Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın üst gündem maddeleri arasına yerleştirilmesini açıklar niteliktedir.[37]

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu

1974 yılında Ankara'da Basın ve Enformasyon Bürosu olarak açılan Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, 1987 yılında 'Avrupa Toplulukları Komisyonu'nun Türkiye Delegasyonu'nun Kurulması ve Dokunulmazlık ve İmtiyazlarına İlişkin Anlaşma' temel alınarak tam diplomatik bir statüye kavuşarak şu anki halini almıştır. Diplomatik ve politik düzeyde Avrupa Birliği ile Birliğin icra organı olan Avrupa Komisyonu'nu Türkiye'de temsil etmekle sorumlu olan ve eski adı 'Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği' olan kuruluş Haziran 2004'te alınan bir karar doğrultusunda 'Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu' ismini almıştır. Yaklaşık 120 uzmana sahip olan Delegasyon Avrupa Birliği'nin siyasi, ekonomik ve

---

[36] İhracat Genel Müdürlüğü /İthalat Genel Müdürlüğü /Anlaşmalar Genel Müdürlüğü /Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü /Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü /Dış Ticarette Standardizasyon Genel Müdürlüğü /Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü

[37] Detaylı bilgi için bkz. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı resmi internet sayfası www.dtm.gov.tr.

ticari sahalardaki duruşunu temsil etmek; bununla bağlantılı olarak Türkiye'deki siyasi, ekonomik ve müktesebata ilişkin ilerlemeleri ve değişiklikleri gözlemlemek ve raporlamak suretiyle ikili ilişkileri geliştirmeyi hedeflemektedir. Katılım müzakere süreçlerinin hazırlık aşamalarına da aktif olarak katılan Delegasyon'un diğer bir önemli rolü de, Türkiye'ye fonlar ve hibeler biçiminde sağlanan mali desteğin programlanmasına dâhil olmasıdır. Avrupa Birliği'nin bir bütün olarak ve gerçekleştirdiği aktiviteler açısından da tanıtımında ve vatandaşların bilgilendirilmesinde yer alan Türkiye Delegasyonu'nun bir nevi 'Avrupa Komisyonu'nun Türkiye ayağı' şeklinde faaliyet gösterdiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır.[38]

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS)

Temmuz 2000'de kurulan Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin esas amacı, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hazırlanma çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşlarının yapacağı her türlü çalışmanın iç koordinasyonunu sağlayarak gerçekleştirilen faaliyetlerin belirli plan ve programlar doğrultusunda yapılmasına yardımcı olmaktır.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yönetmeliğe göre Avrupa Birliği Genel Sekreterliği esas olarak Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde Dışişleri Bakanlığı tarafından yürütülen dış ilişkilerin koordinasyonu ve katılım müzakereleri da dâhil olmak üzere tüm dış temas ve müzakereler çerçevesinde aşağıda belirtilen görevleri yürütür:

- Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesi amacıyla Genel Sekreterlik tarafından, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile işbirliği halinde hazırlanacak Ulusal Program çerçevesinde, kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülecek iç uyum

[38] Detaylı bilgi için bkz. Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu resmi internet sitesi www.avrupa.info.tr.

faaliyetlerinde plan ve programlara uygun olarak koordinasyonu ve organizasyonu sağlamak,

-Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hazırlanması amacıyla oluşturulacak kurul ve komitelerin sekretarya hizmetlerini yürütmek ve sözkonusu kurul ve komiteler tarafından alınan kararların uygulanmasını yönlendirmek,

-Hükümetin ve oluşturulacak kurul ve komitelerin kararları doğrultusunda gerekli araştırma ve incelemeleri yapmak,

-Görev alanına giren konularda sözleşme ile yurt içi veya yurt dışında gerçek ve tüzel kişilere araştırma, etüt ve tercüme işleri yaptırmak,

-Yerine getirmekle yükümlü olduğu hizmetlere ilişkin olarak tebliğ, genelge ve benzeri düzenleyici işlemleri Başbakanlık aracılığıyla yapmak.

-Avrupa Birliği'ne tam üyelik çalışmalarında kamu kurum ve kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak; bu çalışmalara katılımcı demokrasinin temsilcileri olan sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin ve medyanın aktif olarak katılımını sağlamak ve toplumun tüm kesimlerinde Avrupa Birliği'ni oluşturan temel değerlerin yerleşmesine yönelik çalışmalar yapmaktır.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin kurumsal yapısına bakıldığında baş müzakereci Egemen Bağış ile Genel Sekreter M. Oğuz Demiralp görülmektedir. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin teşkilat yapısında ise dokuz birim yer almaktadır.[39]

-Avrupa Birliği Genel Sekreterliği bünyesindeki insan gücü planlamasını ve personel politikası ile ilgili çalışmaları yerine getirmek,

-Personel sisteminin geliştirilmesi ile ilgili öneriler sunmak,

---

[39] Genel Sekreter Yardımcılığı (Siyasi İşler), Siyasi İşler Dairesi Başkanlığı, Ulusal Program Dairesi Başkanlığı, Sektörel ve Bölgesel Politikalar Dairesi Başkanlığı, Ekonomik ve Mali Konular Dairesi Başkanlığı, Tek Pazar ve Rekabet Dairesi Başkanlığı, Tarım ve Balıkçılık Dairesi Başkanlığı, Personel, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Birimler hakkında detaylı bilgi için bkz. ABGS resmi internet sayfası www.abgs.gov.tr.

-Personelin atama, özlük, emeklilik gibi işlemlerinin koordinasyonunu sağlamak,

-Eğitim planını hazırlamak, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarını düzenlemek ve uygulamaya koymak,

-Gerektiğinde araç, gereç ve malzemenin temini,

-Gerektiğinde bina ve arazilerin kiralama, satın alma işlemlerini yürütmek,

-Mali işler,

-Temizlik, aydınlatma, ısıtma, bakım, onarım ve taşıma hizmetleri,

-Sosyal tesislerin kurulması ve yönetimi ile ilgili hizmetleri düzenlemek ve yürütmek,

-Personelin ve ailelerinin sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak,

-Haberleşme, genel evrak ve arşiv hizmet ve faaliyetleri, süreli evrakın zamanında işleme konulmasını sağlamak, ihtiyaç duyulacak tercüme, dokümantasyon ve bilgi işlem hizmetlerini temin etmek,

-Genel Sekreterin direktif ve emirlerini ilgililere duyurmak ve işlemlerini takip etmek,

-Genel Sekreterliğin iç ve dış protokol hizmetlerini yürütmek,

-Genel Sekreterliğe ait hizmet yerleri ile ilgili güvenlik tedbirlerinin alınması ve yürütülmesi.

Avrupa Birliği'ne üyelik müzakerelerinin ve bir bütün olarak bu dönemin, siyasi ve bürokratik bir dizi resmi dökümanın art arda hazırlandığı bir süreç olduğu düşünüldüğünde bu dokümanların çevirisinden sorumlu olan ABGS'ye de önemli bir görev düşmektedir. Başta ilerleme raporları olmak üzere bu uzun sayılabilecek süre zarfında yayınlanan tüm belge, toplantı kararı ve raporların çevrilmesi gerekmekte ve bu da Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin bu süreç boyunca diyalog ve iletişim açısından taşıdığı önemin altını çizer niteliktedir.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı - Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü

Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK 540)'nin 15. Maddesi[40] uyarınca kurulmuş olan Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü, üyelik müzakereleri ve katılım sürecinde Hükümet ya da diğer paydaşlar tarafından belirlenen amaç ya da programlarla ilgili gereken araştırmaları ve çalışmaları yapmak veya yapılmasını sağlamaktır.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın ana hizmet birimleri arasında yer alan Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü üyelik ve katılım sürecinin ekonomik kısmına odaklanarak bu yöndeki çalışmaları gerçekleştirmektedir. Türkiye ve AB'ye ait karşılaştırmalı ekonomik göstergeleri de yayınlayan Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün aynı zamanda özellikle Avrupa Birliği'nin finansal konularında yayınladığı referans eserler bulunmaktadır.[41]

---

[40] Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Madde 15: "Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü; Avrupa Birliği ile ilişkilerde ekonomik, sosyal, hukuki ve diğer konularda Hükümet tarafından tespit edilecek hedef ve politikalarla ilgili çalışmaları yapmak ve önerilerde bulunmak, ihtiyaç duyulan inceleme ve araştırmaları yapmak veya yaptırmakla görevlidir".

[41] Detaylı bilgi için bkz. DPTM Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü resmi internet sayfası http://www.dpt.gov.tr/abigm/.

1.3.2.1.2. Yerel Yönetim Birimleri

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Avrupa Birliği İlişkileri Müdürlüğü

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Avrupa Birliği İlişkileri Müdürlüğü, Avrupa Birliği'ne katılım ve tam üyelik sürecinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne düşen rolleri, sahip olduğu yükümlülükleri, yerine getirmesi gereken görevleri ve bu yöndeki aksaklıkları belirlemek ve karşılamak amacı ile Mart 2005'te kurulmuştur.

Büyükşehir Belediyesi'nin organizasyon şeması altında yer alan Avrupa Birliği İlişkileri Müdürlüğü kendi altında dört bürodan oluşmaktadır. Bunlar sırayla,
-Avrupa Birliği programları için proje yazımı ve denetlemesinden sorumlu AB Fonlar Bürosu,
-Birlik mevzuatını inceleyip büyükşehir belediyesi düzeyinde uyumlaştırılması gereken yasaların takibatını yapan ve Birliğin gerek milli gerekse uluslararası temelde diğer kurumlarıyla iletişimi sağlayan AB İlişkileri Bürosu,
-Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde İstanbul kentine ve Büyükşehir Belediyesi'ne sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi anlamda düşen görevler hakkında gerekli birimleri ve vatandaşları bilgilendirmeden sorumlu AB Eğitim Bürosu
-Avrupa Birliği ile Büyükşehir Belediyesi Avrupa Birliği İlişkileri Müdürlüğü'nün faaliyetlerini tanıtmakla sorumlu AB Tanıtım Bürosudur.

Temel olarak Avrupa Birliği çerçevesinde büyükşehir belediyesi ile Birlik arasındaki diyalogun belli başlı unsurlarıyla sağlanmasından sorumlu olan Müdürlük Avrupa Birliği ilişkileri eğitimi, müktesebat, projeler ve hibe fonları, kurumlararası ilişkiler ve destek, tanıtım gibi alanlarda faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.[42]

[42] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Avrupa Birliği İlişkileri Müdürlüğü hakkında detaylı bilgi için bkz. resmi internet sayfası http://www1.ibb.gov.tr/tr-TR/AvrupaBirligi.

İstanbul Valiliği Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi

2005 yılında kurulan İstanbul Valiliği Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi, Türkiye'nin Birliğe katılım sürecinde İstanbul kentinin genelinde gereken altyapıyı oluşturmak, İstanbul sakinlerini Birlik vatandaşlığı konusunda bilgilendirmek ve hazırlamak ve ilgili müktesebatın benimsenerek uygulanmasını sağlamak gibi konularda diğer birim ve kuruluşlarla işbirliği, iletişim ve eşgüdüm çalışmaları yapmak üzere oluşturulmuştur. Avrupa Birliği'ni "yönetişim anlayışı içerisinde; yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve vatandaş işbirliğine dayalı olarak bir toplumsal dönüşüm projesi" olarak gören Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi, bu katılım ve üyelik sürecinde gereken öncelikleri ortaya koymayı temel görev olarak belirtmektedir.[43] Merkezin kurumsal yapısına bakıldığında sorumlu vali yardımcısı, genel sekreter, araştırmacı, büro işlemler şefi, AB proje uzmanı ile AB uzmanından oluşan bir ekip görülmektedir. Kamu personeline AB Eğitim Seminerleri ve İngilizce Dil Eğitimi gibi faaliyetler de düzenleyen İstanbul Valiliği Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi aynı zamanda İçişleri Bakanlığı'nın ana hizmet birimi olarak kurulan Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı ile paralel, eşzamanlı ve birbirine benzer çalışmalar yapmak üzere oluşturulmuş bir yerel yönetim birimidir.[44]

[43] İstanbul Valiliği, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi, (Çevrimiçi) http://ab.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=8416, 12 Nisan 2008.

[44] İstanbul Valiliği Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi hakkında detaylı bilgi için bkz. resmi internet sayfası http://ab.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=3993.

1.3.2.2. Sivil Toplum Kuruluşları ve Özel Sektör

Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecinde kamu kuruluşlarının yanısıra sivil toplum kuruluşları ve özel sektörün de aktif ve katılımcı bir rol oynadığı görülmektedir. Gerek Birliğe tam üyeliği ve katılımı sağlayacak olan düzenlemelerin gerçekleştirilmesi gerekse vatandaşların belirli konular ve aktiviteler hakkında bilgilendirilerek aydınlatılması konularında bu tür oluşumların da ön plana çıktığı söylenebilir. Özellikle de vatandaşların Avrupa Birliği, birlik üyeliği ve vatandaşlığı, ortak pazar ve ortak para birimi gibi nispeten karmaşık konularda aydınlatılması ve birtakım temel bilgilerin basit ifadelerle açıklanması anlamında sözkonusu kuruluşların kamu dairelerine oranla daha etkin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun bir sebebi, bu birimlerin kamu kuruluşlarına kıyasla daha sonuç-odaklı bir rota izlemeleri ve çalışmalarını bu doğrultuda yönlendirmeleri biçiminde düşünülebilir.

İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV)

İktisadi Kalkınma Vakfı, Türk iş dünyasını ve kamuoyunu Avrupa Birliği ve Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkileri hakkında bilgilendirmek amacıyla 1965 yılında kurulmuştur. İstanbul Ticaret Odası ile İstanbul Sanayi Odası'nın ortak bir girişimi olan İktisadi Kalkınma Vakfı bu alandaki çalışmaları ve faaliyetleri ile Türkiye'de Avrupa Birliği konusunda dikkat çeken oluşumlar arasında yer almaktadır. Düzenlediği seminer, panel ve konferansların yanısıra yayınladığı araştırmalar, bilgilendirici kitaplar, broşürler ve raporlar aracılığıyla vatandaşları Avrupa Birliği sürecine ve üyelik sürecinin gereksinimlerine ilişkin aydınlatmaktadır. Özellikle de Aralık 1999 tarihli Helsinki Zirve Toplantısı'nda Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine aday bir ülke olduğunun teyit edilmesi ile birlikte İktisadi Kalkınma Vakfı, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine dair konularda özel sektörün hem Birlik hem de kamu sektörüyle olan bağlarının koordinasyon görevini de üstlenmiştir.

Çalışmalarını öncelikle müzakere sürecine hazırlık biçiminde belirleyen İktisadi Kalkınma Vakfı esas olarak Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkilerinin gündem konuları hakkında vatandaşları bilinçlendirmek, bilgilendirmek, profesyonel iş dünyasının ve sivil toplum kuruluşlarının bu sürece aktif olarak katılımını sağlamak ve bu anlamda dış tanıtım yapmak yönünde bir etkinlik göstermektedir.

"Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini toplumsal bir proje" olarak gören İktisadi Kalkınma Vakfı'na göre "bu projenin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesinde kamu kurum ve kuruluşlarından özel sektör temsilcilerine, sivil toplum kuruluşlarından üniversiteler ve medya temsilcilerine kadar toplumun tüm kesimlerine görev düşmektedir".[45] Bu bağlamda bakıldığında İktisadi Kalkınma Vakfı'nın ana faaliyet alanlarını araştırma, bilgilendirme, tanıtım, eğitim ve koordinasyon çalışmaları oluşturmaktadır. Avrupa Birliği, Türkiye ve Avrupa Birliği süreci gibi konularda konferanslar, seminerler düzenleyen İktisadi Kalkınma Vakfı ayrıca araştırmalar da yapmakta ve bu araştırmaları gerek periyodik bültenlerinde gerekse çıkardığı kitaplarında sunmaktadır. İktisadi Kalkınma Vakfı'nın Avrupa Birliği konusunda oldukça fazla yayını olduğu da dikkati çekmektedir. Bu yayınlara, 'AB Müktesebatı ve Türkiye'nin Uyumu Dizisi', 'AB ve Türkiye-AB İlişkileri Temel Kavramlar Rehberi', 'AB Tam Üyeliğinin Türkiye Vatandaşlarına Sağlayacağı Faydalar', '15 Soruda 15 AB Politikası', 'AB ve Türkiye-AB ilişkileri Hakkında Doğru Bilinen Yanlışlar', 'Gümrük Birliği'nin Türkiye Ekonomisi'ne Etkileri', 'Türkiye'ye Yönelik Avrupa Birliği Fonları ve Kullanım Şekilleri', 'Türkiye'nin Katıldığı Avrupa Topluluğu Programları', 'Avrupa Birliği ile Katılım Müzakereleri Rehberi', 'Kopenhag Ekonomik Kriterleri ve Türkiye' gibi bilgilendirme amaçlı eserler örnek verilebilir. Firmalar arası işbirliğini geliştirme, eğitim ve bilgilendirme projelerini de gerçekleştiren İktisadi Kalkınma Vakfı, Birlik ve Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri gündemindeki konularda Türkiye ve Avrupa Birliği'nden uzman ve yetkililerin katılımları ile Türkiye ve çeşitli Avrupa Birliği ülkelerinde kamuoyunu bilgilendirici

[45] İktisadi Kalkınma Vakfı, http://www.ikv.org.tr/ikv.php, (Çevrimiçi), 12 Şubat 2008.

seminer, konferans ve paneller düzenlemektedir. Bunlara ek olarak; gelişmeleri takip ederek Türk özel sektörü adına görüş ve öneriler sunan İktisadi Kalkınma Vakfı, Brüksel'de bulunan ofisi aracılığıyla da Türkiye'nin dış tanıtımını yapmakta, sivil toplum kuruluşlarına ve medyaya Türkiye'nin Avrupa Birliği çalışmalarına ilişkin bilgi akışı sağlamakta, üye ülkelerdeki toplantılara katılarak destek vermekte ve üye ülkelerden görevlileri ve medyayı Türkiye'ye davet ederek lobi çalışmaları yapmaktadır. Sahip olduğu kütüphanesi, Türkiye'de bulunan en eski Avrupa Birliği kütüphanesi olma özelliğini taşıyan İktisadi Kalkınma Vakfı ayrıca Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki tek emanetçi kütüphanesini de bünyesinde barındırmaktadır.[46]

Türkiye Odalar Borsalar Birliği (TOBB) Avrupa Birliği Müdürlüğü

Türkiye'de bulunan özel sektörün mesleki üst kuruluşu ve yasal temsilcisi olan Türkiye Odalar Borsalar Birliği'ne (TOBB) bağlı Avrupa Birliği Müdürlüğü temelde üç görev alanından sorumludur: temsil, bilgilendirme ve uygulama.

TOBB Avrupa Birliği Müdürlüğü, Avrupa Birliği'ne uyum ve Birlik ile bütünleşme sürecinde iş dünyasının görüşlerini hükümet ve AB kurumları düzeyinde temsil ederek bu anlamda TOBB'nin Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (**Eurochambres**) ile iletişimini sürdürmekle görevlidir. Müdürlük aynı zamanda Türk iş sektörünü Avrupa Birliği mevzuatı, gelişmeleri, hibe programları ve fonları gibi konularda aydınlatmak ve bilgilendirmekle de yükümlüdür. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS) bünyesinde devam eden mevzuat uyum çalışmalarına katılım sağlayarak profesyonel iş dünyasının bir nevi temsilcisi olarak hareket eden TOBB AB Müdürlüğü, hazırlanan belge ve dokümanları kullanıma ve

[46] İktisadi Kalkınma Vakfı hakkında detaylı bilgi için bkz. resmi internet sayfası www.ikv.org.tr.

araştırmaya hazır hale getirerek AB Dokümantasyon Merkezi Kütüphane Müdürlüğü ile de işbirliği çalışmaları yapmaktadır.[47]

Türkiye Avrupa Vakfı (TAV)

2000 yılında oluşturulan ve üyeleri arasında bilim insanlarının, diplomatların, sanatçıların, sendika temsilcilerinin, girişimcilerin, gençlerin ve kadın hareketi temsilcilerinin de bulunduğu Türkiye Avrupa Vakfı, Avrupa Birliği sürecinde gereken reformların gerçekleştirilmesi ve tam üyeliğe yönelik kesin adımların atılabilmesi için halkı bilgilendirmek, sorunları tartışmaya açarak farklı politika seçenekleri sunmak ve diğer sivil toplum örgütleriyle işbirliği içinde çalışmak üzere kurulmuştur. Bu temelde seminer, panel gibi etkinlikler düzenleyen vakıf Avrupa Birliği sürecindeki girişimleri desteklemeyi amaçlamaktadır.[48]

Avrupa Birliği ve Türkiye İşbirliği Derneği (TURKAB)

Türkiye ile Avrupa Birliği kurumları ve üye devletlerde bulunan şirketler arasındaki diyalogu geliştirerek tam katılım sürecini hızlandırmak ve gereken kamuoyu ile lobi grubunu oluşturmak amacıyla kurulan TürkAB Derneği bu yönde vatandaşları bilinçlendirme ve lobi faaliyetleri gerçekleştirmektedir.

Belirtilen amaç doğrultusunda "ilgili kamu ve özel kurumlarla yakın diyalog ve işbirliği kurmak, gerektiğinde ikna yoluyla baskı oluşturma"yı kendine ilke olarak benimseyen TürkAB, sektörlere göre değişen çeşitli konularda seminerler, çalıştaylar, konferanslar, toplantılar düzenlemekte ve kamuoyunda Avrupa Birliği farkındalığı yaratmak amacıyla yayınlar çıkarmaktadır.[49] Bunlara ek olarak,

---

[47] TOBB AB Müdürlüğü hakkında detaylı bilgi için bkz. resmi internet sayfası www.tobb.org.tr/abm.

[48] TAV hakkında detaylı bilgi için bkz. resmi internet sayfası www.turkiyeavrupavakfi.org.

[49] Avrupa Birliği ve Türkiye İşbirliği Derneği, http://www.turk-ab.org/tanitim/yontem.asp, (Çevrimiçi), 15 Şubat 2009.

televizyon programları hazırlamakta ve Avrupa Birliği konusunda eğitmenlerin eğitimi, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı gibi başlıklarda özel eğitim seminerleri dizisi de düzenlemektedir. Kendi adını taşıyan bir yayınevi de bulunan AB-Türkiye Derneği, özellikle bilgi verme ve bilinçlendirme amacıyla 'AB Bilinci Serisi, Sektörel Görüşler Serisi, Seminerler Serisi, El Kitapları' biçiminde yayınları piyasaya sürmektedir.[50]

Avrupa Birliği üyelik müzakereleri sürecinde Türkiye'de bulunan gerek kamu gerekse sivil toplum kuruluşlarına bakıldığında ortak özelliğin, her iki gruptaki kuruluşların da belirli bir amaca yönelik olarak meydana getirildiği görülmektedir; yani hem kamu hem de sivil toplum kuruluşları kendi yapıları içinde ağır basan bir nitelik taşımaktadır. Bu nitelik Avrupa Birliği ile ilgili kamu kuruluşlarında, daha çok, resmi kademelerle diyalogun sağlanması, karar ve önerilerin belirli bir yetkiye sahip AB organına ya da temsilcisine sunulması, müzakerelerin geliştirilmesine yönelik inisiyatiflerin başlatılması vs. biçimindeyken; sivil toplum kuruluşlarında halkın Avrupa Birliği kavramı ve ilgili konularda bilgilendirilmesi şeklinde olduğu söylenebilir.

Her iki grupta da belirlenen hedefe yönelik çalışmalar benzer bir nitelik taşımaktadır:

- Avrupa Birliği'nin çeşitli konu alanlarında düzenlenen seminerler, konferanslar, paneller, çalıştaylar, toplantılar
- Bu tür toplantılarda alınan kararların ya da sunulan metinlerin oluşturduğu derleme yayınlar,
- Kamuoyunu Avrupa Birliği ve temel kavramları hakkında bilgilendirmeye yönelik temel bilgi ve referans kaynakları,
- Sektörlere yönelik projeler,
- Avrupa Birliği konusunda verilen hizmet-içi ya da farklı hedef gruplarına yönelik eğitimler.

[50] TurkAB hakkında detaylı bilgi için bkz. resmi internet sitesi www.turk-ab.org.

2. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE SÖZLÜ ÇEVİRİ

Sözlü çevirinin, tarihten bugüne günlük hayatın içerisinde yoğun bir biçimde yer alan en önemli iletişim etkinliklerinden biri olduğu söylenebilir. Ticaretten diplomasiye, eğitimden mühendisliğe uzanan geniş bir yelpazede diller ve kültürler arası iletişimi ve anlaşmayı sağlayan bir etkinlik olan sözlü çeviri gerek meslekleşme gerekse akademik çalışmalar düzleminde birçok araştırmaya konu olmaktadır.

Sözlü çeviri ve Avrupa Birliği başlığını taşıyan bu bölümde, öncelikle sözlü çeviri etkinliğinin geçmişten günümüze kısa tarihçesi anlatılacak, bunu alt türlerin tanıtılması izleyecektir. Türkiye coğrafyasındaki geçmiş ve modern sözlü çeviri araştırmaları ve kurumlarının betimlenmesinin ardından Avrupa Birliği bağlamında sözlü çeviri değerlendirilecektir. Türkiye ile Avrupa Birliği arasında sözlü çeviri çerçevesinde belirli bir bağlantının kurulacağı bu kısımda ayrıca Avrupa Birliği'ndeki sözlü çeviri faaliyetlerine değinilecektir.

2.1. Sözlü Çeviri

Sözlü çevirinin tıpkı yazılı çeviri etkinliğinde olduğu gibi tek, doğru ve mutlak bir tanımının olmadığını belirtmekte fayda vardır. Farklı araştırmacıların yaptığı değişik tanımlar, sözlü çeviri etkinliğine farklı açılardan bakmalarının birer sonucu olarak da düşünülebilir. O halde, çok sayıda, hepsi kendi içerisinde doğru ancak bazıları diğer tanımlara göre 'daha kapsamlı' diye nitelendirilebilecek tanımlardan söz etmek mümkündür. Buna verilebilecek ilk örnek, sözlü çevirinin en geniş haliyle "aynı dil(ler)i paylaşmayan ya da kullanmamayı seçen, bireyler ya da gruplar arasında iletişimi sağlayan dillerarası, kültürlerarası sözlü ya da işaretli aracılık" biçiminde ifade edildiği tanımdır.[1]

[1] Franz Pöchhacker, Miriam Shlesinger , **The Interpreting Studies Reader**, Ed. Franz Pöchhacker, Miriam Shlesinger, Londra, Routledge Language Readers, 2002, s.2.

Tarihteki gelişim çizgisine bakıldığında ise, sözlü çevirinin yazının icadından ve yazılı çeviriden daha önceki bir zamana denk düşen eski bir insan etkinliği olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin çeviribilim araştırmacısı Hans Vermeer "Germen, İskandinav ve Slav dillerinde sözlü çeviri eylemini gerçekleştiren kişi için kullanılan ifadelerin M.Ö. 1900'lerde eski Asur ve Babil'de konuşulan ve bir Sami dili olan Akatça'ya dek dayandığını" ifade etmektedir.[2] Buna göre, Arapçadan da etkilenen Akatça sözcük kökü **targumānu,** İngilizcede sözlü çevirmen anlamında kullanılan ve Türkçede ayrıca diloğlanı anlamına gelen ***dragoman*** sözcüğünün oluşmasını sağlamıştır.[3]

İngilizcede sözlü çevirmen anlamına gelen **interpreter** sözcüğünün Latince **interpretārí** (açıklama, yorumlama, çevirme) sözcüğünden türediği görülmektedir.[4] Türkçede sözlü çevirmen anlamında kullanılan mütercim ise Arapça 'tercüme eden' anlamına gelen **mutarcim**'den gelmektedir.[5] Yine sözlü çeviri yapan kişi anlamını taşıyan dilmaç sözcüğünün de yapıca Türkçe olduğu düşünülen '**tilmaç**'tan türediği sanılmakta fakat sözcüğün dil sözcüğüyle ilişkisi açık olarak ispatlanamamaktadır.[6] Son olarak da, Pöchhacker'in de değindiği üzere, Akatça 'çağırmak, yüksek sesle söylemek, dava etmek' anlamındaki **ragāmu**'dan türeyerek Akatça **targumannu** ve Aramice **targəmānā**'dan Arapçaya alıntılanan çevirmen anlamındaki **tarcumān** bugün tercüman sözcüğünün geçmişte geçirdiği etimolojik değişimleri simgelemektedir. Bu sözcüklerin hepsi sözlü çeviri eylemini yapan kişiler için kullanılsa da, dilmaç sözcüğünün nispeten eski ve seyrek bir kullanıma sahip olduğu dikkati çekmektedir.

---

[2] Hans Vermeer, **Skizzen zu einer Geschichte der Translation**, Frankfurt, Verlag für Interkulturelle Kommunikation, 1992, s.59.

[3] Franz Pöchhacker, **Introducing Interpreting Studies**, İngiltere, Routledge, 2004, s.9.

[4] Oxford University, **Oxford Concise Dictionary of English Etymology**, İngiltere, Oxford University Press, 1996, s.240.

[5] Sevan Nişanyan, **Türkçe Etimolojik Sözlük**, 2002-2009, (Çevrimiçi) www.nisanyansozluk.com/search.asp?w=m%FCtercim, 23 Nisan 2008.

[6] **A.e.**, (Çevrimiçi), www.nisanyansozluk.com/search.asp?w=dilma%E7, 23 Nisan 2008.

Genel anlamda çeviri olgusunun kavramsal yapısı içerisinde bakıldığında, sözlü çeviri diğer çeviri eylemlerinden en belirgin biçimde 'anlık' (**immediacy**) özelliği ile ayrılmaktadır. Bir başka deyişle, sözlü çeviri dilin ve kültürün engellerini aşarak iletişime dâhil olmak isteyen kişiler için "şimdi ve burada" gerçekleştirilir.[7] Sözlü çevirinin, 'yazılı çevirinin sözlü hali' biçiminde bir analoji aracılığıyla tanımlanması yerine bahsi geçen anlık özelliğine vurgu yapılması, bu çeviri etkinliğinin diğerlerinden ayrılan niteliğini ortaya koyacaktır. Bu yaklaşımı savunan ve Leipzig Üniversitesi öğretim görevlisi ve sözlü çevirmen Otto Kade sözlü çeviriyi, kaynak metin ve erek metin üzerinden tanımlamak gerektiğini ortaya koymuştur. Sözlü çeviride kaynak dildeki metnin yalnızca bir kez sunulduğu için başa alınamadığını ve yeniden sunulamadığını öne süren Kade'ye göre, erek dildeki metin de zaman baskısı altında yaratılmakta; düzeltme ve gözden geçirmeye yönelik bir fırsat ise çok nadir mümkün olmaktadır.

Kade'nin kıstaslarının temelinde, sözlü çevirmenin gerçek zamanlı iletişimsel kullanımı yerine metni işleme etkinliğinin anlık özelliğine odaklanıldığında karşımıza şöyle bir sözlü çeviri metni tanımı çıkmaktadır:

" Sözlü çeviri, başka bir dildeki ifadenin ilk ve son halinin, kaynak bir dildeki herhangi bir sözün tek seferlik sunumu temelinde üretildiği bir çeviri türüdür".[8]

[7] Pöchhacker, **a.g.e.**, s.10.

[8] **A.e.**,s.11.

2.1.1. Sözlü Çevirinin Tarihçesi

Sözlü çeviri etkinliğinin hem genel çeviribilim çalışmaları içerisinde kendine özgü bir alan hem de profesyonel bir meslek olarak konumunun anlaşılabilmesi için geçmişe dönük evrelerinin ve kilometre taşlarının da bilinmesi gerekmektedir.

Sözlü çevirinin eski zamanlardan günümüze uzanan bir insan faaliyeti olduğu bilinse de ayrı bir disiplin ve meslek olarak, özellikle Rönesans'tan önce, adı sık anılan bir etkinlik olmadığı dikkati çekmektedir.[9] Bunun önemli sebeplerinden biri, yazılı metnin söze olan üstünlüğü şeklinde yorumlanabilir. Yine de tarihin en eski dönemlerine bakıldığında, faaliyet alanları her ne olursa olsun, sözlü çevirmenlerin geçmişin aydınlatılmasında yalnızca birer tanık olarak değil aynı zamanda katılımcı olarak da önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

Antik Mısır döneminden kalan yazıtlara bakıldığında, mahkemede yargılanan yabancıların konuşmalarının kendi dillerinden çevrilen gerçek sözcükleri biçiminde değil de Mısırlıların kendilerince yabancılara 'yakıştırdıkları' sözcüklerin işlendiği görülmektedir. Piramitler döneminin sonlarında sözlü çevirmenin adının ve etkinliğinin yer aldığı yazıtlar artmaktadır. Örneğin taşra yöneticisinin kendisini 'dragomanların başı' (**overseer of dragomans**) biçiminde nitelediği Asvan Elephantin yazıtlarında sözlü çevirmenler Nubyalılar ile Mısırlılar arasında aracılık yaparken görülmektedir. Mısırlı sözlü çevirmenler ayrıca ticari pazarlıklarda da yer almış ve özellikle Sina Yarımadası'ndaki bakır madenlerindeki görüşmelerde aracılık yapmışlardır. Kral Neferirka-Re dönemine ait bir yazıtta, eşlik eden sözlü çevirmenlerden, madencilerin ve denizcilerin yanında bahsedilmektedir. Bahsi geçen yazıtlar tarihte sözlü çevirinin en eski örnekleri arasında yer aldığı için özel bir öneme sahiptir. Buna ek olarak Herodot, Firavun Psammetichus'un Nil Deltası'ndaki

[9] Édouard Roditi, **Interpreting: Its History in a Nutshell**, Washington D.C, Georgetown University Press, 1982, s.2.

Helen yerleşimcilerine Mısırlı erkek çocuklarını Yunan dilini öğrenmeleri için verdiklerinden bahsetmektedir. Ona göre bu, daha sonraki dönemlerde sözlü çevirmen topluluğu olacak grubu oluşturmaya dair ilk girişimlerdendir.[10]
Yunanlar için 'sözlü ya da yazılı çevirmen' ifadesi, mitolojiye göre görevi tanrılar arasında elçilik ve habercilik yapmak olan 'Hermes gibi davranan kişi' tanımına denk düşmektedir.

Hans J. Vermeer'in antik Yunan ve Roma yazını eserleri üzerinde yaptığı çalışmalardan hareketle, bu dönemlerde meydana getirilen bu eserlerde sözlü çevirmenlere üstü kapalı dahi olsa bazı göndermelerde bulunulduğu görülmektedir.[11] Örneğin Xenophon'un Anabasis adlı eserinde Vermeer Yunanların ve Perslilerin görüşmeleri için kendi sözlü çevirmenlerini yanlarında getirdikleri çıkarımına varmıştır.[12]

Geç dönem Latin ve ortaçağ Arap yazınında da sıklıkla sözlü çeviriden bahsedildiği dikkati çekmektedir. Özellikle Haçlı Seferleri'nin sürdüğü ve farklı diyarlara yolculukların yapıldığı bir dönem olduğu düşünüldüğünde sözlü çevirmenlere olan ihtiyaç anlaşılır biçimde artmıştır. Tarihsel dizge içerisinde dönemlerin getirdiği şartlar doğrultusunda da sözlü çevirmenlerin belki farklı bağlamlarda ama mutlaka iletişimi sağlamak üzere yer aldığı görülmektedir. Aynı şekilde, Rönesans döneminde hümanizma akımı yabancı dillere olan ilgiyi arttırırken, Avrupalılar keşif, fetih ve imparatorluk kurma amaçlı uzun yolculuklara koyulmuşlardır. Bu esnada sözlü çevirmenlerin varlığı ve üzerlerine düşen büyük sorumluluk önem taşımaktadır. Ulusların meydana gelmesi ve ulusal dillerin de gelişimi üzerine sözlü çevirmenlerin ve sözlü çevirinin sahip olduğu önem daha açık seçik bir hal kazanmıştır.

---

[10] Alfred Hermann, "Interpreting In Antiquity", **The Interpreting Studies Reader**, Ed.Franz Pöchhacker, Miriam Shlesinger, Londra, Routledge Language Readers, 2002, s.15-22.

[11] Klasik eserlerde sözlü çevirmenlere yapılan göndermeler hakkında ayrıca bkz. Ingrid Kurz, Dolmetschen im Alten Rom, 1986.

[12] Vermeer, **a.g.e.**, s.168-174.

Bu noktadan hareketle, sözlü çevirmenlerin tarih boyunca 'aracılık ederek' iletişim sağladıkları başlıca bağlamlar şu şekilde gruplanabilir: Dini iletilerin aktarımı, keşifler ve fetihler, savaş ve barış görüşmeleri, diplomasi.

2.1.2. Sözlü Çeviri Türleri

Sözlü çevirinin genel gelişim sürecine bakıldığında, farklı dil ve kültürlerden kişiler arasında aracılık biçiminde başladığı ve zaman geçtikçe gereksinimlere ve zamanın şartlarına uygun biçimde şekillendiği görülmektedir. Bununla paralel olarak da farklı sözlü çeviri türlerinin ortaya çıktığı öne sürülebilir.

Sözlü çevirinin gerçekleştirildiği fiziksel şartlar ve durum açısından ele alındığında iki ana sözlü çeviri türünün varlığından bahsetmek mümkündür: konuşmacıyla birlikte yapılan sözlü çeviri ve konuşmacının takip edilerek ardından yapılan sözlü çeviri. Aymil Doğan'a göre, "tüm çeviri türleri ya bu iki genel sınıflandırma içinde verilebilir ya da uygulamadaki durumlara göre gerek yer gerekse beraberinde getirdiği kendine özgü kuralları çerçevesinde ayrı çeviri türleri olarak da ele alınabilir".[13]

Fiziksel, bir başka deyişle sözlü çevirinin hangi zamansal düzlem üzerinde gerçekleştirildiğine dayanarak yapılan ayrımın yanı sıra sözlü çeviri olgusuna tarihsel bir perspektiften yaklaşarak da alt-tür ayrımlarını gerçekleştirmek mümkündür. Bu noktada Franz Pöchhacker'e göre "kategorilendirme açısından ilk akla gelen kriter, etkileşimin meydana geldiği **toplumsal bağlam** ya da **durum**dur".[14] Önceden de belirtildiği üzere, sözlü çevirinin ortaya çıkış sürecinin başlarında farklı dillere ve

[13] Aymil Doğan, **Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları**, 2. bs.,Ankara, Hacettepe Doktorlar Yayınevi, 2009, s.47.

[14] Pöchhacker, **a.g.e.**, s.13.

kültürlere sahip toplumların üyelerinin diğerleriyle belirli amaçlar doğrultusunda temasa geçmeleri sonucu sözlü çeviri eylemine gereksinim duyulduğu bilinmektedir. Farklı toplumlar-arası durumlarda karşılaşılan sözlü çeviri türlerinin yanısıra çokdilli toplumların kendi yapısı içerisinde aracılık amacıyla sözlü çeviriden faydalandığı görülmektedir, bu noktada toplum-içi durumlardan bahsetmek mümkündür.[15]

Sözlü çevirinin türlere ayrılmasında ister fiziksel ister tarihsel perspektif kullanılsın, her iki kategorilendirme de birbirine çok benzer bir yol izlemektedir.

Ardıl Sözlü Çeviri

Konuşmacının ardından çevirinin yapıldığı ardıl çeviri türünde, çevirmen sık sık not tutarak, belleğinde kalanlarla bu notlardan bir metin oluşturmak durumundadır. Çevirinin gerçekleşebilmesi için herhangi bir teknik ekipman önkoşulu yoktur fakat konuşmacının çevirmenin rahatlıkla duyabileceği bir yerde bulunması gerekmektedir.

Ardıl çeviri kategorisi içerisindeki alt-türlerden ilki irtibat çevirisidir. Henri van Hoof'a göre irtibat –ya da Fransızca karşılığıyla **liasion**- çevirisi çoğunlukla ticari görüşmelerde yapılan bir çeviri türüdür.[16] Oysa Gentile ve diğer araştırmacılar, '**liasion**' sözcüğünün geniş anlam alanından faydalanarak irtibat çevirisini ticaret bağlamının yanı sıra diplomasi, hukuk vb. gibi farklı sözlü çeviri durumlarında yapılan bir çeviri türü olarak ortaya koymuştur.[17] Ardıl çevirinin diğer bir türü de ikili görüşme çevirisidir. Konuşma çevirisi adı da verilen bu çeviri tipinde, çevirmen iki farklı grup ya da kişi arasında yer alarak söylenenleri çevirir. Bu noktada, çeviri

---

[15] Franz Pöchhacker bu fikri **'inter-social settings'** ve **'intra-social settings'** terimleriyle karşılamaktadır.

[16] Henri van Hoof, **Théorie et Pratique de l'interprétation**, Münih, Max Hueber, 1962, b.a.

[17] Adolf Gentile, Uldis Ozolins, Mary Vasilakakos, **Liaison Interpreting: A Handbook**, Melbourne, Melbourne University Press, 1996.

bağlamına göre çeviri türüne verilen adın da değişiklik gösterdiği açıkça görülmektedir. Bu grup altında, diplomasi çevirisi ve askeri çeviri gibi farklı bağlamsal türleri de dâhil etmek mümkündür. Mihmandarlık ya da daha yeni adıyla refakat çevirisinde çevirmen, çeviriye ihtiyaç duyan kişi ya da grubun yanında mümkün olan her durumda sözlü çeviri hizmeti sağlar. Yabancı ülkelere seyahatlerde, iş görüşmeleri ve toplantılarda ve diğer tüm iletişim ortamında çevirmen çeviri gereksinimi duyan kişi ya da grubun yanında çeviri yaparak iletişimi sağlar.

Toplumların giderek geniş katmanlı ve karmaşık bir yapı kazanmasıyla çağlar boyu sözlü çeviriye duyulan gereksinim de eşit derecede artmıştır. Örneğin mahkeme çevirmenliği de bu şekilde ortaya çıkan bir sözlü çeviri türüdür. Özellikle yeni ele geçirilen yerlerde kanunu uygulamaya ve adaleti yerine getirmeye yönelik kurumların kurulması sonucu, yetkililerin dilini bilmeyen kimselerin de mahkemelerde temsil edilebilmesi için sözlü çevirmenler devreye girmiştir. Hukuki bağlam içerisinde mahkeme çevirmenliği ayrıca yazılı belgelerin tasdikli çevirisi ya da idari ve yarı-adli duruşmalarda da çeviri yapmak görevlerini de içerebilmektedir. Bu sebepten ötürü, hukuk çevirmenliği ve yargı çevirmenliği gibi değişen terimler de kullanılabilmektedir.[18]

Hukuki alanın yanısıra vatandaşlarına iyi yaşam standartları ve refah sağlamayı kendine görev edinen eşitlikçi devletler bağlamında, etnik farklılıklara sahip toplumların çok dilli katmanları arasında sözlü çeviri bir iletişim aracı olarak kullanılmaya başlamıştır. " 'Eşit erişim' prensibinin, öncelikli dilsel yeterlilik beklentileri arasında görülmesiyle birlikte, sözlü çevirinin toplum-içi (**intra-social**) boyutu giderek önem kazanmaya başlamıştır".[19] Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1960'lardaki yasa değişiklikleri duyma yetisini yitirmiş kişilerin de işgücü piyasasına diğer vatandaşlarla eşit düzeyde erişim hakkına sahip olmalarını

[18] Pöchhacker, **a.g.e.**, s. 14.

[19] **A.e.**

bağlamına göre çeviri türüne verilen adın da değişiklik gösterdiği açıkça görülmektedir. Bu grup altında, diplomasi çevirisi ve askeri çeviri gibi farklı bağlamsal türleri de dâhil etmek mümkündür. Mihmandarlık ya da daha yeni adıyla refakat çevirisinde çevirmen, çeviriye ihtiyaç duyan kişi ya da grubun yanında mümkün olan her durumda sözlü çeviri hizmeti sağlar. Yabancı ülkelere seyahatlerde, iş görüşmeleri ve toplantılarda ve diğer tüm iletişim ortamında çevirmen çeviri gereksinimi duyan kişi ya da grubun yanında çeviri yaparak iletişimi sağlar.

Toplumların giderek geniş katmanlı ve karmaşık bir yapı kazanmasıyla çağlar boyu sözlü çeviriye duyulan gereksinim de eşit derecede artmıştır. Örneğin mahkeme çevirmenliği de bu şekilde ortaya çıkan bir sözlü çeviri türüdür. Özellikle yeni ele geçirilen yerlerde kanunu uygulamaya ve adaleti yerine getirmeye yönelik kurumların kurulması sonucu, yetkililerin dilini bilmeyen kimselerin de mahkemelerde temsil edilebilmesi için sözlü çevirmenler devreye girmiştir. Hukuki bağlam içerisinde mahkeme çevirmenliği ayrıca yazılı belgelerin tasdikli çevirisi ya da idari ve yarı-adli duruşmalarda da çeviri yapmak görevlerini de içerebilmektedir. Bu sebepten ötürü, hukuk çevirmenliği ve yargı çevirmenliği gibi değişen terimler de kullanılabilmektedir.[18]

Hukuki alanın yanısıra vatandaşlarına iyi yaşam standartları ve refah sağlamayı kendine görev edinen eşitlikçi devletler bağlamında, etnik farklılıklara sahip toplumların çok dilli katmanları arasında sözlü çeviri bir iletişim aracı olarak kullanılmaya başlamıştır. " 'Eşit erişim' prensibinin, öncelikli dilsel yeterlilik beklentileri arasında görülmesiyle birlikte, sözlü çevirinin toplum-içi (**intra-social**) boyutu giderek önem kazanmaya başlamıştır".[19] Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1960'lardaki yasa değişiklikleri duyma yetisini yitirmiş kişilerin de işgücü piyasasına diğer vatandaşlarla eşit düzeyde erişim hakkına sahip olmalarını

[18] Pöchhacker, **a.g.e.**, s. 14.

[19] **A.e.**

sağlamış, bu da doğal bir sonuç olarak işaret dili çevirmenliğinin ivme kazanmasını sağlamıştır.

Değişen dünya bağlamında göç olgusu da çevirinin kendi içinde ayrı bir türe sahip olmasını sağlamıştır. Öncelikle 1960'lı yıllarda İsviçre ve Avustralya ardından da 1980'ler ve 1990'larda çok dilliliğin ve çok kültürlülüğün var olduğu ülkelerde toplum içerisindeki yaşantıda sözlü çeviriye artan şekilde gereksinim duyulmuş böylece toplum çevirmenliği ortaya çıkmıştır. Genellikle sağlık, emniyet vb. bağlamlarda karşılaşılan bu ardıl çeviri türüne ayrıca **kültür çevirmenliği**[20] ya da **kamu hizmeti çevirmenliği**[21] adı da verilmektedir.

Ardıl çeviri kategorisi altında yer alan diğer bir çeviri türü de telefon çevirisidir. Sözlü çevirmen, karşı tarafla iletişiminde dil konusunda yardıma gereksinim duyan taraf ile diğer taraf arasında ardıl çeviri gerçekleştirir.

Eşzamanlı (Andaş) Sözlü Çeviri

En sade tanımıyla, "konuşmacı konuşurken onunla aynı anda çeviri işleminin gerçekleştirildiği çeviri türüdür".[22] Simultane çeviri, eşanlı çeviri, anında çeviri adıyla da anılan bu sözlü çeviri türünde farklı alt türler mevcuttur.

Bunlardan ilki, eşzamanlı çeviriye özel ekipmanın yer aldığı kabin içi eşzamanlı çeviridir. Bu tür çevirinin, sıklıkla konferanslar, toplantılar, sempozyumlar gibi ortamlarda yapıldığını söylemek mümkündür. Aslında, konferans çevirisi de çevirinin yapılış türü açısından eşzamanlı çeviriye girmektedir. Fakat Aymil Doğan'a göre, gerek sözlü çeviri literatüründe gerekse sözlü çeviri eğitiminde konferans çevirmenliği ifadesi, konferans adabı ve ortamını da yaşantısal olarak sözlü çeviri

[20] **"Cultural Interpreting"** ifadesi genellikle Kanada'da kullanılmaktadır.

[21] **"Public-Service Interpreting"** ifadesi genellikle İngiltere'de kullanılmaktadır.

[22] Doğan, **a.g.e.**, s.50.

bağlamına getirmektedir. Dolayısıyla eşzamanlı çeviri kendi başına bir çeviri türünü anımsatırken, konferans çevirisi çevirinin içinde bulunduğu bağlamı da akla getirmektedir.[23]

Kabin dışı eşzamanlı çeviride ise, sözlü çeviri ekipmanı ya da kabin kullanılmazken çevirmen eşzamanlı olarak çevirisini gerçekleştirir. Fısıltı çevirisinde, toplantı ortamında dili bilmeyen kimselerin yanına oturan ve sessizce çeviri yapan çevirmen bulunmaktadır. Çevirinin diğer dinleyicileri rahatsız etmemek amacıyla son derece sessiz bir tonda yapılması nedeniyle bu sözlü çeviri türüne fısıltı çevirisi adı verilmiştir.

Özellikle son dönemlerde teknolojinin hemen her alanda atağa kalkması, sözlü çeviri ve iletişim alanında da kendini hissedilir kılmıştır. Medya çevirisi ya da canlı yayın çevirisi adlarıyla da anılan televizyondan eşzamanlı çeviri, savaşlar, dünya liderlerinin açıklamaları gibi durumlarda tüm dünyadaki televizyon izleyicilerini bilgilendirmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Türkiye bağlamında bakıldığında 1990'daki Birinci Körfez Savaşı sırasında televizyonda yapılan canlı sözlü çevirinin, bugün dahi pek çok kişinin zihninde yeri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Internet teknolojisinin gelişimiyle birlikte video-konferans çevirisi de sözlü çeviri hizmetleri arasındaki yerini almıştır. Özellikle video konferans uygulamasında farklı diller arasındaki iletişimi sağlayan sözlü çeviri türünün sağlıklı olarak yapılabilmesi için son derece gelişmiş bir düzeneğe ihtiyaç duyulmaktadır.

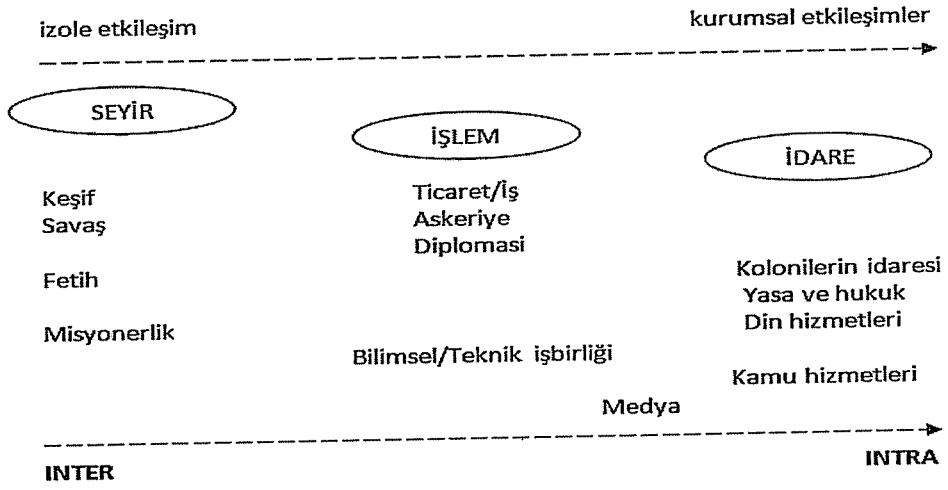
Sözlü çevirinin ardıl ve eşzamanlı türlerinin yanı sıra yazılı metinden sözlü çeviri ve işaret dili çevirisi olmak üzere iki farklı alt türü daha bulunmaktadır. Yazılı metinden sözlü çeviri aktivitesinde çevirmen, mahkeme, eğitim vb. ortamında elinde bulunan A dilindeki metinden sözlü olarak B diline çeviri yapar. İşaret dili çevirisi, duyma yetisini kaybetmiş ya da bu yetisi zedelenmiş, esas konuşmayı anlama güçlüğü çeken

[23] A.e., s.54.

kişiler için gerçekleştirilen çeviri türüdür. İşaret dili çevirisine karşı yaklaşımların son dönemlerde yapılan araştırmalar sayesinde değiştiğini söylemek mümkündür. İngiltere, Amerika, Türkiye gibi ülkelerin kendilerine ait işaret dillerinin oluşması da buna bir örnek olarak gösterilebilir. İşaret dili çevirisinde, işaretlere ek olarak parmakla heceleme tekniği de kullanılır.[24]

Önceden de belirtildiği gibi, görülmektedir ki "sözlü çeviri etkinliği tarih boyunca farklı ortamlar içerisinde, farklı insan topluluklarından kurumsallaşmış toplumlararası 'ilişkiler'e ve toplum-içi ('toplum') bağlara uzanan bir gelişim göstermiştir".[25]

Şekil 1.1, farklı toplumsal etkileşim alanları içerisinde sözlü çevirinin geçiş noktalarını göstermektedir.

Şekil 1.1: Toplumsal Etkileşimin Farklı Alanlarında Sözlü Çeviri.[26]

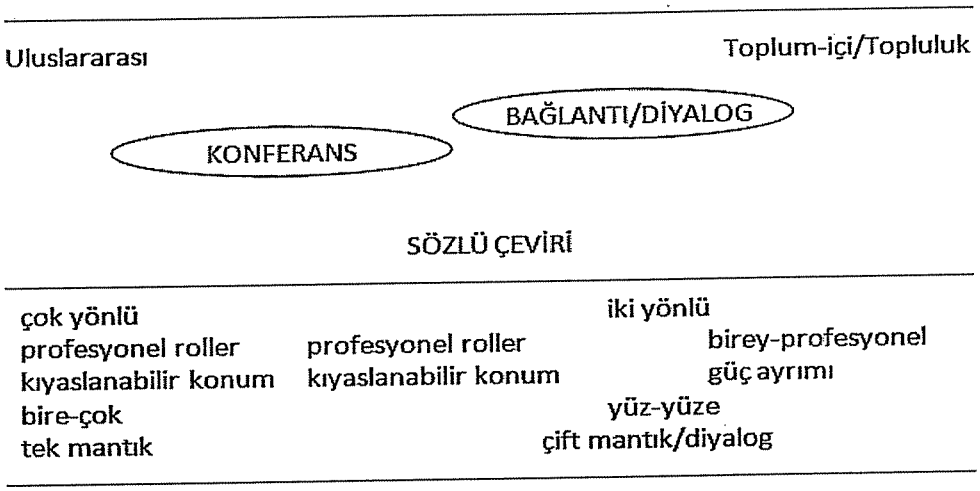
[24] Mary Phelan, **The Interpreter's Resource,** İngiltere, Multilingual Matters Ltd, 2001, s.14.

[25] Pöchhacker, **a.g.e.**, s.15.

[26] **A.e.**

Sözlü çeviriyi, zamansallık ve kullanılan teknik açısından alt türlere ayırmak mümkün olmakla beraber, aynı zamanda, Pöchhacker'in ifadesiyle, "**uluslararası** (konferans) çevirisinden toplum-içi (**toplum**) çeviriye uzanan kavramsal bir spektrum" olarak ele almak da mümkündür.[27]

Şekil 1.2, sözlü çevirinin bu düzlemdeki ayrımlarını göstermektedir.

Şekil 1.2: Sözlü Çevirinin Kavramsal Yelpazesi.[28]

[27] A.e., s.16.

[28] A.e.

2.1.3. Türkiye'de Sözlü Çeviri Etkinlikleri

Türkiye tarihi boyunca yazılı çeviri ve sözlü çeviri etkinliklerinin önemli bir rol oynadığı dikkati çekmektedir. Farklı kültürlerin ve doğal olarak dillerin geçiş noktası konumunda bulunan ülkemiz coğrafyası, bu dil ve kültür çeşitliliğinden nasibini almış dolayısıyla yüzyıllar boyu çeviri gerek gündelik gerekse siyasi yaşamın bir parçası olagelmiştir. Bu çalışmanın temel konusunun sosyal bir olgu olarak kurumsallaşma çerçevesinde sözlü çeviri etkinliği olduğu düşünüldüğünde, özellikle Dil Oğlanları bu noktada belirli bir öneme sahiptir.

Sözlü çevirinin hem meslekleşmesi hem de kurumsallaşması anlamında son derece iyi bir örnek oluşturduğu söylenebilecek Dil Oğlanları'nın hazırladığı temele dayanarak, günümüzde bu alanda araştırmalar ve çalışmalar devam etmektedir. Bu anlamda Pera Festivali kapsamında sunduğu 'Pera'nın Dil Oğlanları' sunumu başta olmak üzere çeviribilim ve çeviri tarihi alanında çalışmalarını sürdüren çeviribilim akademisyeni Sakine Eruz akla ilk gelen önemli isimlerdendir.[29]

2.1.3.1. Tarihi Gelişim

Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin geçmişi boyunca sözlü çeviri faaliyetine ve sözlü çevirmenlere bakıldığında, sosyal bir olgu olarak kurumsallaşmanın daha 17. yüzyılda son derece başarılı ve planlı bir biçimde hayata geçirildiğini söylemek mümkündür. Bunun en göze çarpan örneği Osmanlı İmparatorluğu zamanında meydana gelen Dil Oğlanları oluşumudur.

[29] Sakine Eruz, Pera'nın Dil Oğlanları" sunumu, İstanbul Pera Müzesi,13.12.2007.

Osmanlı İmparatorluğu'nda, en önemli tercümanın hükümetin tercümanı olan Babıâli tercümanı (baştercüman) olduğu bilinmektedir. Hakkında bilgi sahibi olunan ilk tercümanlar arasında, adına bir cami de inşa edilmiş olan Rum asıllı Yunus Bey yer almaktadır.[30]

Asıl görevleri antlaşmaları, görüşmeleri ve resmi belgeleri çevirmek zaman zaman da diplomatik meselelerde yer almak olan Babıâli tercümanlarının rolünün Osmanlı İmparatorluğu'nun yüzünü daha da batıya çevirmesiyle birlikte arttığı görülmektedir. Avrupalı Devletlerle olan ilişkiler sürecinde söz konusu tercümanların hizmetlerine birtakım sorunlar yaşanması üzerine[31] Avrupa devletleri başka bir çözüm yolu bularak Doğu dillerini küçük yaşta öğretip eğitebilecekleri gençlerden faydalanmaya karar vermiştir.[32] Bunun üzerine, önce Venedik ardından da Fransa, tercümanlarını yetiştirmek amacıyla İstanbul'da 'Dil Oğlanları Okulu'nu kurmuştur. Doğu'da bulunan elçilikler ve konsolosluklarda görev yapacak olan bu tercüman adayları Latince, eski Yunanca, Türkçe ve Arapça dillerinde eğitim görüyorlardı. Louis-le-Grand Koleji ve Saint-Louis Manastırı'nda eğitimlerini tamamlayan dil oğlanlarının tercümanlık görevini yerine getirmeye hazır kabul edilirlerdi. Tercüman Venture de Paradis dil oğlanlarının iletişim sürecinde üzerlerine düşen görev hakkında şunları söylemektedir:

"Elçi ve konsoloslar, ülke insanlarıyla sözlü ya da yazılı olarak ilişki kurmak için gerekli dillerin tek bir sözcüğünü bile bilmezler. Göreve başladıklarında ricada bulunup hükümdar ya da onun yetkilileriyle bir görüşme olanağı yaratmaya çalışırlar. Tamamen törensel bir anlam taşıyan bu ilk ziyaretin ardından, elçimiz ve konsoloslarımız, ülkedeki ikametleri ne

[30] Yapı Kredi, **Dil Oğlanları ve Tercümanlar**,Ed.Fréderic Hitzel, Çev.Mehmet Sert, İstanbul, YKY,1995, s. 17.

[31] Bkz. Bernard Lewis, **From Babel to Dragomans: Interpreting The Middle East**, Londra, Phoenix, 2005, Bölüm 2.

[32] Yapı Kredi, **A.g.e.**, s.18.

kadar uzun sürerse sürsün, bir daha ortaya çıkmazlar. Bu durumda bütün işler tercümanlar tarafından yürütülür".[33]

Buradan da görülmektedir ki, tercümanlara iletişim anlamında ciddi bir sorumluluk yüklenmekte, dahası, böylesine zorlu bir görevi gerçekleştirme anlamında uzmanlık bilgilerine ve profesyonel yeteneklerine güvenilmektedir. Bunun da, meslekleşme ve herhangi bir mesleğin profesyonel bağlamda kurumsallaşma sürecine adım atması bağlamında çok temel bir unsur olduğu söylenebilir.

Dil oğlanlığı sürecinden tercümanlığa geçen tercümanların ayrıca kendilerine özgü kıyafetlere de sahip oldukları bilinmektedir. Bu geleneğe göre tercümanlar "saten zıbın ve lal rengi kumaştan içi samur kürklü cübbe ile kalpak denilen çok güzel kürk başlıklar giyiyorlardı".[34] Tercümanların milliyetlerine göre farklı renkte ayakkabılar giydiği de görülmektedir. Bu, dinsel aidiyetin renkle ve kıyafetlerle belli edildiği Osmanlı İmparatorluğu'nda geleneğin bir uzantısı olarak görülmekle birlikte aynı zamanda tercümanlık mesleğinin yine kurumsallaşma bağlamında karşımıza çıktığını ortaya koymaktadır. Nitekim tercümanların bu 'üniformaları' 1781 yılında bir devlet kararına dahi konu olmuştur. Bu da, tercümanların devlet kademesinde sahip olduğu önemin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Salgın hastalık, can tehlikesi gibi pek çok zorlu durumla karşılaştığı bilinen bu tercümanların en büyük sıkıntılarının 'maaşlarının azlığından çok mesleklerinin bir geleceği olmaması' olduğu bilinmektedir. Dil Oğlanları okulunda uzmanlık alanları da eğitime dâhil edilmiş ve tercüman adaylarının diplomasinin yanı sıra edebiyat, müzik, doğa bilimleri, gezi gibi çeşitli alanlarda donanımlı olmaları sağlanmıştır.

Dil Oğlanları Okulu ve tercümanlarının yanısıra İmparatorluğun merkezinde görev yapan Babıâli tercümanları da önemli bir konuma sahiptir. 1822 yılında artan çevirmen ihtiyacına karşılık vermek ve Müslümanların yabancı dil öğrenmelerini

---

[33] **A.e.**, s.53.

[34] **A.e.**, s.53.

sağlamak amacıyla Babıâli içerisinde bir 'Tercüme Odası' kurulmuştur. Bu Oda'nın Batılı düşünce şeklini getirme açısından önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.[35]

Bu dönemin ardından Türkiye Cumhuriyeti'nde sözlü çevirinin tarihi gelmekte ve ancak 1960'lı yıllara dayanmaktadır. 1959 yılında Ford Vakfı sözlü çevirmen gereksinimi karşılayabilmek amacıyla dokuz ay süreyle bir çeviri kursu düzenlemiş, bunu 1963 yılından itibaren Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti'nin (TESEV) Ford Vakfı'nın desteği ve Simulta Corporation ile birlikte düzenlediği kurslar izlemiştir.[36]

Özellikle 1970'li yılların sonları ve 1980'li yılların başlarında Türkiye'nin dışa açılma girişimleri sözlü çeviriye olan talebin artmasını sağlamıştır. Aymil Doğan'a göre "o zamana kadar yılda ortalama kişi başına 20 adet sözlü çeviri işi düşerken, çevirmenler şimdi yaklaşık 130 iş günü çalışabilmektedir".[37]

2.1.3.2. Sözlü Çeviri Kuruluşları

Türkiye'de özellikle 1980 sonrası artan sözlü çeviri etkinliği çerçevesinde farklı kuruluşlar ve oluşumlar yer almaktadır. Bu kuruluşları sözlü çeviri eğitimi veren üniversiteler ve sözlü çeviri alanında kurulmuş olan meslek örgütleri olarak incelemek mümkündür.

---

[35] Saliha Paker, "Turkish Tradition", **Routledge Encyclopedia of Translation Studies**, Ed.Mona Baker, Londra, Routledge, 1998, s.571-583.

[36] Doğan, **a.g.e.**, s.26.

[37] **A.e.**, s.36.

Meslek Örgütleri

Sözlü çeviri alanına mesleki örgütlenme açısından bakıldığında sadece 1969 yılında Konferans Tercümanları Derneği adıyla kurulan, 1998 yılında da Birleşik Konferans Tercümanları Derneği adını alan sözlü çeviri derneği karşımıza çıkmaktadır. Konferans tercümanı olarak çalışanların bir araya gelmesiyle mesleğin ülke çapında tanıtımını sağlamak, çalışma koşulları ve meslek kuralları konusunda uluslararası standartlara uygun ilkeleri yerleştirmek amacını taşıyan Birleşik Konferans Tercümanları Derneği (BKTD) eş zamanlı, ardıl, çift yönlü çeviri alanında faaliyet gösteren çevirmenleri kapsamaktadır. Günümüz itibariyle 72 asil üyeye sahip Birleşik Konferans Tercümanları Derneği sözlü çevirmenlik meslek ilkelerini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Derneğin meslek ilkeleri aşağıdaki gibidir:

"Yetkinlik: Konferans tercümanı yeterli bilgi donanımına sahip olmadığı konularda görev kabul etmez.

Gizlilik: Konferans tercümanı, görevi dolayısıyla sahip olduğu bilgi, belge vs.'yi üçüncü şahıslara aktarmaz. Gizlilik ilkesi işverenle yapılan sözleşmenin hitamı ve feshinden sonra da tercümanı bağlar.

Eşitlik: Aynı iş için aynı işveren tarafından angaje edilen tercümanlar aynı ücreti alırlar. Profesyonellik: Konferans tercümanı, görevli olduğu toplantıyla ilgili program, tebliğ metinleri vs. gibi her türlü belgeyi, gerekli teknik ve terminolojik hazırlığını yapabilmesine olanak tanıyacak şekilde toplantı tarihinden önce talep eder. Tarafsızlık: Konferans tercümanı, felsefi, siyasi, dini ve diğer konulardaki kişisel inançlarıyla örtüşmese dahi tercüme ettiği metnin içeriğini tam ve eksiksiz bir şekilde aktarır".[38]

Meslekleşmenin temel unsurlarına bakıldığında üzerinde uzlaşılan prensipler, mesleki yemin, mesleki etik kurallar gibi temel taş niteliğinde kriterler olduğu görülmektedir. Bu açıdan Birleşik Konferans Tercümanları Derneği'nin bir meslek olarak sözlü çevirmenliğe olumlu katkılarının olduğunu belirtmek gerekir.

---

[38] Birleşik Konferans Tercümanları Derneği, "Meslek İlkeleri", (Çevrimiçi) http://www.bktd.org/meslek_ilke.php), 12 Ağustos 2008.

'Simultane Çeviride Kabin Adabı', 'Simultane Çeviride Kabin Standartları' gibi bilgilendirici mesleki yayınlarda da bulunan Dernek, Uluslararası Konferans Tercümanları Derneği'nin (AIIC) temel çalışma ilkelerini benimsemiştir. 2008 yılında meydana gelen AIIC Türkiye Bölgesi oluşumu yalnızca Birleşik Konferans Tercümanları Derneği üyelerini içermektedir.

Türkiye'de, Birleşik Konferans Tercümanları Derneği'nin dışında yalnızca sözlü çevirmenlere yönelik bir mesleki örgütlenme bulunmamaktadır. Her ne kadar hem yazılı hem de sözlü çevirmenlere yönelik Çeviri Derneği gibi genel bir çatı bulunsa da, faaliyetlerinin daha çok yazılı çevirmenlere odaklandığı görülmektedir.[39]

Eğitim Kurumları

Sözlü çeviri etkinliğine ve profesyonel sözlü çevirmenlere duyulan talebin giderek artması sözlü çeviri eğitimini de beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda, Türkiye'nin ilk mütercim-tercümanlık bölümü 1982-83 eğitim öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi'nde faaliyete başlamıştır. Türkiye'nin muhtemel dış açılımları ve gelecekteki Avrupa Birliği üyeliği bağlamında sözlü çevirmen gereksiniminden yola çıkan Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Saadet Bozkurt, İstanbul'daki çeşitli profesyonel konferans tercümanları ile görüşerek sözlü çeviri eğitim müfredatını hazırlamıştır. Hacettepe Üniversitesi'ni 1983 yılında Boğaziçi Üniversitesi izlemiş ve Mütercim Tercümanlık Bölümü kurulmuştur.[40]

Günümüze kadar gelen sürece bakıldığında çeşitli dillerde eğitim programına sahip mütercim tercümanlık bölümlerinin sayısında hatırı sayılır bir artış gözlemlenmektedir. Bunun en önemli sebepleri arasında yoğun küreselleşme sonucu artan dış ilişkiler, boyut değiştiren Avrupa Birliği müzakere süreci vb. gibi unsurları saymak mümkündür. Şu anda Türkiye'de 18 üniversitede mütercim tercümanlık

[39] Detaylı bilgi için bkz. Çeviri Derneği resmi internet sitesi www.ceviridernegi.org.

[40] Doğan, **a.g.e.**, s.38.

bölümleri bulunmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde de 1 üniversitede mütercim tercümanlık eğitimi verilmektedir. Bu üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde mütercim tercümanlık öğrencileri yer almaktadır.

Sözlü çeviri eğitimi, kuramsal bir temelin üzerine uygulama biçiminde gerçekleştirilmektedir. Hatta bazı üniversiteler uluslararası sözlü çeviri eğitimi kriteri olarak eşzamanlı çeviri ya da ardıl çeviri gibi derslerini vermek üzere sektörde çalışan profesyonel çevirmenlerden destek almaktadır. Sözlü çevirinin önemli ölçüde uygulamaya dayanan bir faaliyet olduğu düşünüldüğünde bu, oldukça mantıklı bir seçenek olarak değerlendirilebilir.

Sözlü Çeviri Alanındaki Araştırmalar ve Çalışmalar

Sözlü çeviri ve akademi ilişkisi bağlamında bahsedilmesi gereken bir başka konu da sözlü çeviri alanındaki araştırmalar ve çalışmalardır. Türkiye'deki sözlü çeviri araştırmalarının daha net bir biçimde anlaşılabilmesi için dünyada ortaya konan yaklaşımlara ve tartışmalara değinmek faydalı olacaktır.

Sözlü çeviri alanındaki araştırmalar ve oluşturulan modelleri 3 ana başlık altında sınıflandırmak mümkündür. Bunlar sırasıyla sözlü çeviriyi bir ürün olarak kabul eden, sözlü çeviriyi bir süreç olarak kabul eden ve sözlü çeviriye sosyolojik düzlemde ele alan yaklaşımlardır.

Aynı zamanda, sözlü çeviri alanındaki araştırmaları ve çalışmaları etkileyen beş ana faktörden bahsetmek de mümkündür:

a. Bir ürün olarak sözlü çevirinin betimlenmesi
b. Sözlü çeviri sürecinin bir model olarak ortaya konması
c. Sözlü çeviri araştırmalarında bağlam kavramı
d. Sözlü çevirmenin kimliği
e. Verilerin toplanması ve betimlenmesi

Bu alanda çalışan pek çok araştırmacı, tıpkı yazılı çeviri alanında da olduğu gibi, sözlü çeviri çıktısını kaynak metin ve erek metin karşılaştırması biçiminde incelemiştir. Aynı biçimde, metin-dilbilimsel bir yaklaşım sergilenerek iki metin arasında kaymaların olup olmadığı, eğer varsa bu kaymaların sözlü çeviri sürecinin kendisinden mi yoksa ideolojik olarak mı ortaya çıktığı da açıklanmaya çalışılmıştır.[41]

Eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı da benzer bir bağlamda sözlü çeviri araştırmalarında yerini almış, bunu Henry C. Barik gibi hata analizi, Ingrid Kurz gibi kalite analizi biçiminde erek metin üzerinden değerlendirmeler yapan araştırmacılar takip etmiştir. David Gerver ve Barbara Moser gibi araştırmacılar sözlü çeviri esnasında sözlü çevirmenin dili nasıl işlediğini görmek üzere sözlü çeviri sürecine eğilmiştir. Gerver ve Mercer, tekdilli iletişime yönelik tasarlanan Bilgi İşleme Modeli ile Massaro'nun akış modelini bir araya getirmiş ve eşzamanlı çeviride karşılaşılan ek faktörleri de dâhil etmişlerdir.[42]

Sözlü çeviride yapılan bu araştırmalar, mesleğin uygulayıcıları tarafından gerçekleştirilen ve fazla sübjektif olduğu için eleştirilen ilk dönem sözlü çeviri araştırmalarından farklı bir yöne gidişin göstergesi olarak kabul edilebilir. Sözlü çeviri etkinliğinin bilişsel yönüne vurgu yapılarak bu disiplinden kavramların dâhil edilmesinin, sonraki araştırmalara daha objektif bir nitelik kazandırma amacı taşıdığı söylenebilir. Ancak bu yaklaşımda da bağlam, niyetsellik ve uzmanlık gibi birtakım önemli unsurların dışarıda kaldığı öne sürülmüştür. Robin Setton tarafından öne sürülen Bilişsel-Pragmatik sözlü çeviri süreci modeli bu eksikliği gidermede önemli

---

[41] Morven Beaton, "Interpreted Ideologies in Institutional Discourse: The Case of the European Parliament", **The Translator,** C.13, No:2, 2007, s.271-296.

[42] Dominic W. Massaro, "An Information Processing Model of Understanding Speech", **Language, Interpretation and Communication**, Ed. David Gerver ,H. Wallace Sinaiko, New York, Plenum Press, 1978, s.229-314.

bir girişim olarak kabul edilmektedir.[43] Söz konusu modelde Setton, konferans çevirmenliği bağlamlarında anlamın nasıl işlendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Yine de, eşzamanlı çeviride anlamı işleme sürecini betimlemeye yönelik tüm bu modellerde eyleyicilik (**agency**) ve bireysellik unsurlarının göz ardı edildiğini öne süren düşünce, sözlü çeviri araştırmalarında başka bir yöne gidilmesini sağlamıştır. Van Dijk ile Kintsch'in Söylem İşleme Modeli (**Discourse Processing Model**) Mackintosh (1995) ve Niska (1999) gibi araştırmacılar tarafından uyarlanmıştır.

Böylece sözlü çeviri alanında bağlam kavramı da ön plana çıkmıştır. Franz Pöchhacker konferans ortamını bir 'üst metin'e benzeterek, hem Skopos kuramı hem de Çeviri Eylemi kuramını birleştirmiştir.[44]

Genel çeviribilim alanında gerçekleşen ve çevirinin "kültürel, siyasi ve ideolojik bağlamında"[45] betimlendiği kültürel dönüşüm de sözlü çeviri alanında kendini hissettirmiştir. İdeolojinin de sözlü çeviri araştırmalarında yer alması gerektiği düşüncesiyle bu alandaki araştırmacılar odaklarını sözlü çeviri eylemini toplumsal bir çerçevede ele almaya kaydırmıştır. Avrupa Parlamentosu'nda kurumsal sözlü çeviri [46], sığınmacılar bağlamında sözlü çeviri ve çevirmen[47] gibi konuları taşıyan çalışmalar sözlü çeviri alanındaki toplumsal yönelimi kanıtlar niteliktedir. Bu yeni yönelim içerisinde ayrıca, Ebru Diriker[48] gibi sözlü çeviri araştırmacıları, sözlü

---

[43] Robin Setton, **Simultaneous Interpretation: A Cognitive-Pragmatic Analysis**, Amsterdam, John Benjamins, 1999.

[44] Franz Pöchhacker, **Simultandolmetschen Als Komplexes Handeln**, Tübingen, Günter Narr, 1994.

[45] Basil Hatim, Jeremy Munday, **Translation:An Advanced Resource Book**, London , Routledge, 2004.

[46] Beaton, **a.g.e.**

[47] Moira Inghilleri, "Bourdieu and the Sociology of Translation and Interpreting", **The Translator**, C.11, No:2, 2005, s.125-146.

[48] Ebru Diriker, **De-/-Re-Contextualizing Conference Interpreting: Interpreters in the Ivory Tower?**, Amsterdam, John Benjamins, 2004.

çevirmenin daha görünür kılınması ve sözlü çevirmenlerin imajı ile günlük mesleki uygulamaları arasındaki bağlantının kurulması amacıyla üst-söylem araştırmaları gerçekleştirmiştir. Bu genel eğilimle bağlantılı olarak, sözlü çeviri araştırmaları antropoloji, sosyoloji ve kültür çalışmaları ile çok-disiplinli bir formatta sürdürülmeye de başlamıştır.

1990'lardan itibaren sözlü çeviri eylemini toplumsal bir bağlama oturtma eğilimi içerisinde sözlü çevirmenin kimliği, eyleyicilik kavramı ve sözlü çeviri bağlamında kurum, bireysel aktörler vb gibi toplumsal meselelerin araştırılması ivme kazanmıştır. Kendisinden önce gelen bilişsel hareket gibi sözlü çeviri araştırmalarındaki bu toplumsal yönelim de sosyolojiden bazı metodolojik yaklaşımları ödünçlemiştir. Bunlardan en öne çıkan yöntem, etnometodolojik yaklaşımdır.

Kısaca, Dünya'da sözlü çeviri alanında bu türde bir ilerleme görülmüştür. Türkiye'deki sözlü çeviri araştırmalarına bakıldığında, akademik düzlemdeki çalışmaların ancak 1990'ların yarısında başladığı görülmektedir. Sözlü çeviri konulu ilk akademik bildirinin Ayfer Altay tarafından hazırlanarak sunulduğu bilinmektedir.[49]

Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi Ebru Diriker, sözlü çevirmenlerin toplumsal bireyler olarak sosyoloji bağlamında değerlendirilmesi konulu çalışmalarıyla hem Türkiye'deki hem de dünyadaki sözlü çeviri alanında tanınmaktadır. Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Aymil Doğan, sözlü çeviri çalışmaları ve uygulamalarını incelediği kitabıyla bu alana katkıda bulunmuştur. Toplum çevirmenliği konusunda Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi Şebnem Bahadır ve İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi Alev Bulut çalışmalarına ideoloji ve toplum çevirmenliği bağlamında devam etmektedir. Bununla bağlantılı olarak, İstanbul Üniversitesi öğretim görevlisi

[49] Doğan, **a.g.e.**, s.42.

Rana Kahraman yüksek lisans tezini Türkiye'de bir sivil inisiyatif olan Afette Rehber Çevirmenlik girişimi konusunda, Alev Bulut danışmanlığında yazmıştır.

Mütercim tercümanlık bölümlerinin sayısının ve sözlü çeviri etkinliğine duyulan talebin artışıyla birlikte sözlü çeviri ve çevirmen konulu yüksek lisans ve doktora tezlerinde de paralel bir artış olduğu söylenebilir. Aynı durum, sözlü çeviri alanında düzenlenen toplantılar, konferanslar ve sempozyumlar için de geçerlidir. Başka bir deyişle, sözlü çeviri gerek akademik düzlemde gerekse uygulama düzleminde bir yükselişe geçmiştir.

2.2. Kuramsal Bakış

Sözlü çevirinin profesyonel bir meslek ve sosyal bir olgu olarak kurum niteliklerinden bahsetmek, bu çalışmanın cevaplamaya çalıştığı temel amaçlar açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle, bu kısımda öncelikle meslekleşme ardından da toplumsal bir olgu olarak kurum kavramı açısından sözlü çeviri betimlenecektir.

Meslekleşme ve kurum olguları, toplumsal yapı içerisinde esasen birbiriyle ilintili kavramlardır ve sözlü çeviriye bu iki ilişkili unsur penceresinden bakmak, sözlü çevirinin kurumsallaşmasını irdelemek açısından gereklidir.

Cogan'a göre meslek kavramını tanımlamak için öne sürülen tanımlar arasında 'sözlük ve yasa tanımları', 'gelişigüzel ve uygulamalı tanımlar', 'güç ve prestij bağlamında yapılan tanımlar', 'formel bir birlik olarak meslek' ve 'dahili düzenleme teknikleri bağlamındaki tanımlar' gibi kategoriler mevcuttur. [50] Cogan bunları bir araya getirerek mesleği şöyle tanımlamaktadır:[51]

[50] Morris L. Cogan, "Toward a Definition of Profession", **Harvard Educational Review**, C: 23, Eylül-Aralık 1953, s.33-50.

[51] Cogan, **a.e.** s.49.

"Meslek, uygulaması belirli bir öğreti ya da bilime ait kuramsal yapı anlayışına ve bu türdeki bir anlayışa eşlik eden yeteneklere dayanan bir iştir. Bu anlayış ve yetenekler, insanoğlunun yaşamdaki tatbiki ilişkilerine uygulanır. Mesleğin uygulamaları, genelleştirilmiş nitelikte bir bilgi ve insanoğlunun bilgelik ve deneyim birikimi tarafından değişime uğrar; bu da, uzmanlaşmanın hatalarını düzeltmeye yarar. İnsanoğlunun yaşamsal gereksinimlerine cevap veren meslek, müşteriye özgecil bir hizmet sunmayı ilk etik zorunluluğu olarak kabul eder".

Meslekleşmenin tam ve doğru bir tanımının ortaya konulabilmesi için, temel taşlarının da tespit edilmesi gerekmektedir. Meigh bir mesleği oluşturan belli başlı kriterleri şu şekilde sıralamaktadır: [52]

- Uzmanlık Eğitimi ve Öğretimi
- Entelektüel Teknik
- Meslek Uygulaması ve Deneyimi
- Uygun Nitelikler
- Mesleki Örgütler
- Sürekli Araştırma Disiplini ve Mesleki Bilginin İlerlemesine Katkı
- Topluma Özverili Hizmet Sunma İsteği
- Misyon Bilincine Sahip Profesyonel Ruh

Bu kriterler hem bir meslek hem de söz konusu mesleği gerçekleştiren profesyoneller için geçerli olabilmektedir. O halde bir meslek olarak sözlü çeviri için de sözkonusu kriterleri, sözlü çeviri eyleminin meslekleşme skalasının neresinde durduğunu tespit etmek adına kullanmak mümkündür.

Bu noktada, sözlü çeviride kurumsallaşma olgusunu, Toplumsal Yapılanmacılık yaklaşımıyla da ele almak mümkündür.

---

[52] Edward Meigh, "The Implications of Membership of a Professional Body", **The British Management Review**, C:12, No: 3, 1952, s.126-140.

"İnsanlık sosyo-kültürel bir biçimde çeşitlilik gösterir. Başka bir deyişle, sosyo-kültürel oluşumların değişkenliğini belirleyen, biyolojik olarak sabit temel anlamında bir insan doğası bulunmamaktadır".[53]

O halde denilebilir ki, var olan insanlık olgusunun alacağı özgü durum, toplumsal ve kültürel faktörler ve bu faktörlerin alacağı sayısız varyasyonlar tarafından belirlenmektedir.

Toplumsal Yapılanmacılık fikrinin önemli kuramcılarından Peter Berger ve Thomas Luckmann'a göre, insanoğlunun kendine özgü bir doğasının olduğunu öne sürmekten daha önemli olan şey, insanların kendi doğasını ya da başka bir deyişle, kendini yarattığını belirtmektir. Burada kastedilen, sözkonusu 'kendi(ni) yaratma' eyleminin her zaman ve kesin surette toplumsal bir süreç olduğudur.

"İnsanın kendine has insanlığı ve toplumsallığı birbirinden ayrılamaz biçimde iç içe geçmiştir. **Homo sapiens** her zaman ve aynı ölçüde **homo socius** 'tur".[54]

Bu noktada, insanın özünde toplumsal bir nitelik taşıdığını söylemek mümkündür. Benzer biçimde, toplumsal düzen de doğa kurallarından ya da insanoğlunun doğal ortamından bağımsız biçimde değil, yalnızca insan etkinliğinin bir ürünü olarak var olabilir.

Toplumsal yapılanmacılık yaklaşımına göre, tüm insan etkinliği bir alışma döngüsü içerisinde yer alır. Gereken sıklıklarda yinelenen herhangi bir şey, belirli bir düzene oturarak aynı koşulların yeniden sağlanmasıyla tekrar edilebilir bir nitelik kazanır. Bu durumda, alışkanlık süreci, kurumsallaşma sürecinden önce gelmektedir.

---

[53] Peter Berger, Thomas Luckmann, **The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge**, İngiltere, Penguin Books, 1966, s.67.

[54] **A.e.**, s. 69.

Farklı aktörlerin alışkanlık haline gelmiş davranışlarının karşılıklı olarak tipleştirilmesi beraberinde kurumsallaşmayı getirmektedir. Kurumlar aynı zamanda tarihsellik ve kontrol unsurlarını de içermektedir. Eylemlerin karşılıklı tipleştirilmesi ortak bir geçmiş doğrultusunda gerçekleştirilir, bunun bir anda olması beklenemez. Bir kurumun ortaya çıktığı tarihsel süreç anlaşılmadan kurumun kendisini de kavramak neredeyse imkânsızdır.

"[...] insan etkinliğinin herhangi bir kısmının kurumsal bir nitelik kazandığını öne sürmek, söz konusu etkinliğin belirli bir toplumsal kontrol kapsamına dâhil edildiğini söylemekle eşdeğerdir". [55]

Kontrol ve tahmin edilebilirlik, kurumsallaşmanın ortaya koyduğu özelliklerin başında yer almaktadır. Herhangi bir davranış biçimi ne kadar kurumsal bir nitelik kazanmışsa, o kadar tahmin edilebilir ve dolayısıyla da kontrol edilebilir bir hal kazanmıştır.

Kurum kavramının açıklandığı birinci bölümde de değinildiği üzere, kurumları bir dizi kriter açısından ele almak mümkündür; soyut bir düzeyden somut unsurlara, dünya dizgesinden bireysel düzeye kadar pek çok düzeyde kurumlar karşımıza çıkmaktadır.

C. Wright Mills kurumu, geniş içerik bağlamında, şöyle tanımlamaktadır:

"[Kurum], toplum ya da toplumun kesimleri tarafından meşrulaştırılmış ve onaylanmış tutarlı davranış biçimlerinde vücut bulan yetkinin içerisinde yer alan bir dizi rollerdir. Bu rollerin amacı, toplumun ya da toplumun bazı kesimlerinin belirli faaliyetlerini gerçekleştirmek ya da adı konmuş gereksinimleri karşılamaktır". [56]

---

[55] **A.e.**, s.73.

[56] C. Mills Wright, **The Sociological Imagination**, New York, Oxford University Press, 1959, s. 30.

Buna göre, kurumlar kendilerine meşrutiyet ve yetki veren bir toplumun içerisinde yer almaktadır. Kurum aynı zamanda toplumun bireylerine de belirli roller vermekte ve bu roller doğrultusunda davranmalarını beklenmektedir.

O halde, sosyolojik bir olgu olarak kurumun farklı tanımlarını en geniş ve en kapsamlı biçimde çeviribilime uyarlamak da mümkündür. Koskinen'e göre:

"[...]çeviri eylemi kendi içerisinde bir sosyal kurumdur, dolayısıyla, çevirinin *bütünü* kurumsaldır. Bu bakış açısından, tüm çeviriler ve sahip oldukları bağlamlar çeviri dizgesini ya da kurumunu oluştururlar".[57]

Çeviribilimi sistem olgusu içerisinde ele alan çeviribilimci Theo Hermans'a göre ise:

"Sosyal bir dizge olarak çeviri dizgesi, işlenen tüm iletişimleri ve bunları takip eden çeviri iletişimlerini kapsar - sadece bunlardır. Dizgenin yapısı iletişimlere dair beklentileri kapsar. Dizgenin sınırları dizgenin kendisi tarafından sürekli olarak tanımlanmakta, onaylanmakta ve yeniden tartışılmaktadır".[58]

Theo Hermans'ın öne sürdüğü fikir sözlü çeviri faaliyetine de uyarlanabilir; sosyal bir dizgenin alt bir unsuru olan sözlü çeviri de beklentileri, sözlü çevirmenleri, sözlü çevirinin mümkün kıldığı tüm iletişim biçimlerini içermektedir. O halde sözlü çeviri kurumu ya da dizgesi de kendi tanımını sürekli olarak yapmakta, sınırlarını kendi içerisinde sürekli müzakere etmektedir.

Toplumsal inşacılık adıyla da bilinen toplumsal yapılanmacılık yaklaşımı çerçevesinde sözlü çeviriye bakıldığında, karşımıza şöyle bir durum çıkmaktadır: Sosyolojik bir kavram olarak kurum niteliği kazanan sözlü çeviri eylemi içerdiği tüm

---

[57] Kaisa Koskinen, **Translating Institutions: An Ethnographic Study of EU Translation**, İngiltere, St Jerome Publishing, 2008, s.19.

[58] Theo Hermans, 'Translation and the Relevance of Self-Reference', 10 Eylül 2003 tarihinde, CETRA 2003 Yaz Okulu'nda sunulan bildiri.

alt-unsurlarıyla bir yanda yer almakta, belirli bir iletişim gereksinimiyle sözlü çeviriye ihtiyaç duyan somut bir kurum da diğer yanda yer almaktadır. Bu durumda, kurumun kendisi adeta 'sözlü çeviriyle ifade edilmekte', sosyolojik bir oluşum olan sözlü çeviri, organizasyonel bir varlık olan diğer kurumun sesi olmaktadır.

Bu çalışmanın kapsamı gereğince, Türkiye'deki sözlü çeviri etkinlikleri kurum olgusu düzeyinde Avrupa Birliği kıstasında değerlendirilecektir. Bir başka deyişle, Türkiye'de sözlü çeviri etkinliğinin eriştiği kurumsallaşma düzeyi kendisi de hem sosyolojik hem biçimsel anlamda bir kurum/organizasyon olan Avrupa Birliği düzeyinde incelenecektir.

Disiplinlerarasılığın doğası, bu sürece dâhil olan her iki (ya da daha fazla) disipline de eşit derecede hâkim olup tanıma gerekliliğidir. Bu tez çalışması çeviribilim alanında ve sözlü çeviri temelinde bir inceleme gerçekleştirmeyi amaçlarken, Toplumsal Yapılanmacılık yaklaşımının sosyoloji bakış açısından faydalanarak bir gözlem ve analiz yapmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla, disiplinlerarası bir çalışma iddiasından ziyade, çeviribilime yakın duran sosyoloji disiplinindeki bu kuramın mantık ve düşünme çerçevesiyle sözlü çeviri olgusu ele alınmaktadır.

3. AVRUPA BİRLİĞİ KURUMLARINDA SÖZLÜ ÇEVİRİ

Avrupa Birliği kuruluşu ve yapısı itibariyle çeviri olgusundan ayrı ele alınamayacak bir oluşumdur. Bunun sebebi, Birliği oluşturan kurucu anlaşmalardan toplantılara kadar hemen hemen tüm iletişim düzeylerinde dilin temel bir rol oynayarak çeviriyi gerektirmesidir. Birlik, 'tüm resmi dillere eşit haklar' sağlayabilmek için 'çokdilliliği' salt bir sözcük olmaktan çıkarıp hayata geçirmek ve bunun için de yazılı ve sözlü çeviri etkinliğinden yardım almak zorundadır.

Genel olarak Avrupa Birliği kurumlarında sözlü çevirinin irdeleneceği bu kısımda Birlik için çokdillilik prensibinin ne anlama geldiğinden ve bu prensibin çeviri etkinliğine nasıl yansıdığından bahsedilecek ve buna ek olarak farklı Avrupa Birliği kurumlarının sözlü çeviri gereksinimlerini hangi kuruluşlar aracılığıyla karşıladığı açıklanacaktır.

3.1. Avrupa Birliği Kurumları ve Sözlü Çeviri Etkinliği

Sözlü çevirinin hem bir etkinlik hem de bir meslek olarak kurumsallaşması açısından Avrupa Birliği'nin bu noktada oynadığı rol büyüktür. Bunun sebebi sözlü çevirinin farklı türlerinin farklı toplantı ve görüşme ortamlarında dizgesel ve yaygın bir biçimde kullanılmasıdır. Yazılı çevirinin yanı sıra sözlü çeviriyi de sıklıkla kullanan ve sözlü çeviriye gereksinim duyan Avrupa Birliği kurumları bu ihtiyacı karşılamak üzere kendi sözlü çeviri birimlerini kurma yoluna gitmiştir.

Bu kısımda öncelikle çokdillilik prensibi ile sözlü çeviri etkinliği arasındaki bağlantı betimlenecek ve bunun Avrupa Birliği düzeyinde iletişim boyutuna nasıl bir katkıda bulunduğu açıklanacaktır.

3.1.1. Avrupa Birliği'nde Çokdillilik

Esas amacı "kararların mümkün olduğunca açık ve vatandaşa yakın bir biçimde alındığı Avrupa'daki halklar arasında daha da yakın bir birlik kurmak"[1] olan Avrupa Birliği'nin temel prensipleri arasında Birliği oluşturan devletlerin resmi dillerinin eşit sayılması kuralı yer almaktadır. Bunun gerekçesi olarak da, aynı antlaşmanın 6. Maddesinde yer alan "Birlik, Üye Devletlerinin ulusal kimliklerine saygı duyacaktır" ifadesi gösterilebilir.

Avrupa Birliği bağlamında dil kavramına bakıldığında son derece önemli bir yapıtaşı olduğunu söylemek mümkündür çünkü farklı anadillere sahip devletlerin bir araya gelerek anlaşmalarını sağlayan tek unsur dil ve kaçınılmaz olarak da çeviri etkinliğidir. Çokdillilik kavramı da yine Avrupa Birliği'nin penceresinden bakıldığında yalnızca 'birden fazla dili konuşan ve kullanan' biçiminde bir tanımla kalmamakta ve daha fazla anlam içermektedir. Avrupa Birliği için "çokdillilik 'tüm resmi diller için eşit haklar' anlamını da taşıyan temel bir prensiptir".[2] Her üye devletin resmi diline eşit bir statü verilmesi prensibi, Avrupa Birliği'nin adından da anlaşılabilir: Sadece hükümetlerarası bir topluluktan ziyade kültürel, dilsel, sosyal anlamda da daha derin bir bütünleşme amacıyla Avrupa Topluluğu adı Avrupa Birliği adıyla değiştirilmiştir.

Çokdillilik prensibinin yasal temellerine bakıldığında, söz konusu kavramın 1951 tarihli Paris Antlaşması'nda ya da 1957 tarihli Roma Antlaşmaları'nda yer almadığı dikkati çekmektedir. Roma Antlaşması'nın 1958 yılında yürürlüğe girmesinin ardından Bakanlar Konseyi tarafından onanan ilk tüzükte Birliğin resmi dilleri ve

[1] Bkz. Avrupa Birliği Antlaşması (**Treaty on European Union**), Madde 1.

[2] Emma Wagner, Svend Bech, Jesus Martinez: **Translating for the European Union Institutions**, İngiltere, St Jerome Publishing, 2002, s.1.

kullanılacak çalışma dilleri yer almıştır. Tüzük temel olarak şunları ortaya koymaktadır:[3]

"Madde 1: Topluluğun kurumlarının resmi dilleri ve çalışma dilleri Almanca, Felemenkçe, Fransızca ve İtalyanca'dır.
Madde 2: Bir Üye Devletin ya da Üye Devletin yargı yetkisine tabi bir kişinin Topluluk kurumlarına gönderdiği belgeler göndericinin seçeceği herhangi bir resmi dilde yazılabilir. Yanıt aynı dilde yazılır.
Madde 3: Topluluğun kurumlarının bir Üye Devlete ya da Üye Devletin yargı yetkisine tabi bir kişiye gönderdiği belgeler söz konusu Devletin dilinde yazılır.
Madde 4: Tüzükler ve genel uygulamaya yönelik diğer belgeler dört resmi dilde yazılır.
Madde 5: Topluluğun Resmi Gazetesi dört resmi dilde yazılır.
Madde 6: Topluluk kurumları usul kurallarında, özel durumlarda hangi dillerin kullanılacağını belirleyebilir.
Madde 7: Adalet Divanı'nın oturumlarında kullanılacak diller usul kurallarında belirlenir.
Madde 8: Birden fazla resmi dili olan Üye Devletler için hangi dilin kullanılacağı, kendi isteği üzerine, sözkonusu Devletin yasalarındaki genel kurallara göre belirlenir".[4]

Konsey'in hazırladığı bu tüzük bir dil tüzüğü olarak da kabul yorumlanabilir. Son gelişmelerle birlikte resmi dillerin sayısında bir artış olmakla birlikte, tüzüğün 4. maddesinde yer alan ifade çokdilliliğin ve her resmi dilin eşit statüye sahip olduğunun altını çizer niteliktedir.

Söz konusu tüzükte 'çeviri' sözcüğünün geçmiyor olması ve bunun yerine ' her türlü resmi belgenin ve dökümanın resmi dillerde düzenlenmesi' ifadesinin kullanılması çeviri eylemini göz ardı etmekten ziyade her resmi dilin Birlik içerisinde eşit bir yere

[3] Ebru Diriker, **Konferans Çevirmenliği: Güncel Uygulamalar ve Araştırmalar**, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2005, s.18.

[4] Ayrıca bkz. Ek 1: Avrupa Ekonomik Topluluğu'nda Kullanılacak Dilleri Belirleyen 1 Sayılı Tüzük **(Regulation No 1 Determining the Languages to be Used by the European Economic Community)**.

sahip olduğunu belirtme amaçlıdır. Bu noktada Avrupa Birliği içerisinde hazırlanan metinlerin her dildeki versiyonlarının '**eşit derecede özgün**'[5] sayılması da dillerin eşit statülerini doğrular niteliktedir. Başka bir deyişle, bir belgenin 'A dilinden B diline çevirisi' yerine aynı belgenin 'B dilindeki karşılığı ' gibi bir ifade kullanılmaktadır.

Aslına bakılacak olursa bu, Avrupa Birliği'nin kendi yapısı içerisinde benimsetmeye çalıştığı 'Birlik vatandaşlığı' ve 'Birlik kimliği' gibi kavramların temelinde yatan bir prensiptir. Üye devletlerin vatandaşlarından hem ulusal kimliklerini ve dillerini korumaları istenmekte hem de daha büyük bir Birlik yapısının bir parçası olmaları beklenmektedir. Bunun da en temel yolu, herkesin kendi resmi dilinde bilgi alma, iletişim kurma, hayatını devam ettirme gibi haklara sahip olmasından geçmektedir.

Çokdillilik, resmi diller ve çalışma dilleri hakkında hazırlanan tüzük ve eklerinde açıkça yer almasa da çeviri etkinliğinin Avrupa Birliği'nin varoluşu için bir temel taş olduğu açıkça görülmektedir. Amaçladığı eşitlik, bütünlük, şeffaflık gibi hedeflere ulaşabilmek adına Avrupa Birliği resmi dilleri arasında iletişim sağlamak zorunda ve bu noktada da devreye sözlü ve yazılı çeviri etkinlikleri girmektedir.

[5] İngilizcesi **"equally authentic"** biçiminde kullanılmaktadır.

3.2. Avrupa Birliği'nde Sözlü Çeviri Birimleri

Avrupa Birliği'nin temel prensipleri arasında yer alan ve aslında varlığını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için mutlaka gereksinim duyduğu çokdillilik prensibi beraberinde çeviri etkinliğini de getirmektedir.

Kuşkusuz, bu çeviri etkinliği sadece antlaşmaların, tüzüklerin, Avrupa hukukunun çevrilmesiyle kalmaz aynı zamanda bütün üye devletlerin temsilcilerinin, bakanlarının, parlamenterlerinin birbiriyle görüştüğü toplantıların, konferansların, basın toplantılarının çevrilmesini de içerir. İşte bu nedenle, Avrupa Birliği'nin genel yapısı içerisinde işleyişine devam edebilmesi için sözlü çeviri temel bir unsurdur. Bu açıdan bakıldığında Avrupa Birliği'nin sözlü çeviri alanında dünyanın en kapsamlı ve organize hem işvereni hem de hizmet tedarikçisi olduğunu söylemek mümkündür.

Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü'nün (**DG Interpretation**) internet sayfasında yer alan bilgilere göre Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Adalet Divanı'nın da sözlü çeviri giderleri toplandığında ortaya çıkan toplam maliyet, yılda Avrupa Birliği vatandaşı başına yarım Avro'dan daha az bir rakamdır.[6]

Avrupa Birliği kurumları, kadrolu (daimi) ve geçici statüdeki çevirmenlerin yanısıra AB kurumlarına akredite olmuş serbest meslek sahibi çevirmenlerle de çalışır. Birliğin kurumlarında ihtiyaca göre istihdam edilen ve aslında serbest çalışan çevirmenlere **'Auxiliary Conference Interpreter'** (ACI) ya da Fransızca kökenli kısaltmasından yola çıkarak 'AIC' denir.[7]
Avrupa Birliği kurumlarının resmi dillerde sözlü çevirmen gereksiniminin neredeyse yüzde ellisini bu türdeki serbest çevirmenlerden tedarik ettiği bilinmektedir. Henüz

[6] Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü, "What We Do", (Çevrimiçi) http://scic.ec.europa.eu/europa/jcms/c_6636/what-we-do, 20.12.2008.

[7] Diriker, **a.g.e.**, s.29.

üye olmamış fakat görüşmeleri süren aday ülkelerin dillerindeki sözlü çevirmenlerin hepsi AIC çevirmenlerinden karşılanmaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde[8] tanıtılan Avrupa Birliği kurumlarıyla bağlantılı olarak Avrupa Birliği'ndeki sözlü çeviri birimleri açıklanacaktır. Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin devam ettiği düşünülecek olursa, Birliğe hizmet sağlayan bu temel sözlü çeviri birimlerini tanımakta fayda vardır.

Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü

Zaman zaman eski adı **Service Commun Interprétation-Conférences**'in kısaltmasından hareketle SCIC ya da DG SCIC olarak da anılan Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü **(Directorate General for Interpretation)** Avrupa Komisyonu'nun sözlü çeviri hizmetinden ve konferans organizasyonundan sorumlu birimidir ve Komiser Leonard Orban'a raporlama yapmaktadır.

Esasında, Avrupa Birliği'ni uzun, hala sürmekte olan yoğun bir siyasi ve teknik konferans olarak görmek de mümkündür. Elli yılı aşkın süredir Üye Devletler Avrupa Komisyonu'ndan gelen teklifleri temel alarak müzakerelere devam etmektedir. Avrupa Birliği Mevzuatını oluşturan tüzükler ve direktifler konferans ortamında doğmaktadır.
Sözlü çevirinin böylesine yoğun ve önemli bir yere sahip olduğu bu ortamda Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü her yıl 11.000 toplantıya sözlü çevirmen tedarik etmektedir ve dünyanın en büyük sözlü çeviri hizmeti sağlayıcısıdır.

Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü, Komisyon'un toplantı odalarının tedarikinden ve buralarda düzenlenen çok dilli toplantıların sorunsuz bir biçimde tamamlanmasından sorumludur. Buna ek olarak yılda ortalama 40 büyük organizasyon olacak biçimde Genel Müdürlükler ve Komisyon'un farklı

[8] Bkz. Bölüm 1, Kısım 1.2.2. Avrupa Birliği Kurumları, s. 18.

departmanları için de konferanslar düzenlemekte ve çeviri hizmeti vermektedir. Bu noktadan hareketle, Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü'nün ana misyonunun kaliteli sözlü çeviri hizmeti vermek, modern konferans tesislerinin tasarım yönetimi ve teknik destek de dâhil etkin bir konferans organizasyon hizmeti sağlamak ve Komisyon'un yeni çokdillilik stratejisini uygulamaya geçirme anlamında yardımcı olmak suretiyle Birlik içerisindeki çokdilli iletişimi karar alma mekanizmalarının merkezine yerleştirmek olduğu söylenebilir.

Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü günlük ortalama 50-60 toplantı için sözlü çevirmen sağlamaktadır. Bu toplantılardaki çeviri gereksinimleri farklılık göstermektedir; iki dil arasında eşzamanlı çeviri ve ardıl çeviri yapıldığı gibi toplam simetri içerisinde 23 ya da daha fazla dil arasında da eşzamanlı çeviri yapılması gerektiği zamanlar olmaktadır, bu da minimum 69 sözlü çevirmen anlamına gelmektedir.

Kural gereği resmi toplantılarda, Bölgeler Komitesi ya da Ekonomik ve Sosyal Komite'nin toplantılarında seçilmiş temsilciler tam ve simetrik dil aktarımı alırken, diğer yetkililer ve uzmanlara gereksinimlerine ve kaynakların durumuna göre farklı dil düzenlemeleri sağlanır. Buna göre, doğrudan eşzamanlı çeviri, röle çevirisi, iki yönlü çeviri (**retour**) ve asimetrik çeviri[9] gibi farklı sözlü çeviri türleri uygulanmaktadır.

Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü Avrupa Birliği Konseyi, Bölgeler Komitesi, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komite, Avrupa Yatırım Bankası ve üye devletlerdeki ajanslara ve ofislere sözlü çevirmen tedarik etmektedir. Şu anda, toplam sözlü çeviri hizmetinin % 46'sı Avrupa Konseyi, % 40'ı da Avrupa Komisyonu tarafından kullanılmaktadır. Geriye kalan % 14'lük kısım ise diğer iki Komite, Avrupa Yatırım Bankası ve çeşitli ajanslar ile organlar tarafından kullanılmaktadır. Ayrıca Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü, Avrupa

[9] Asimetrik Çeviri: Katılımcıların daha fazla dili konuşabildiği fakat sözlü çevirinin sadece birkaç dilde sağlandığı ortamlarda yapılan sözlü çeviri türü.

Parlamentosu ve Avrupa Adalet Divanı'nın sözlü çeviri hizmet birimleri ile yakın bir işbirliği içerisinde çalışmaktadır.

Rakamsal olarak bakıldığında Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü'nde 500 adet kadrolu sözlü çevirmen, günlük 300 ila 400 serbest sözlü çevirmen, toplam 2700 akredite serbest sözlü çevirmen görev yapmaktadır. Ortalama olarak günde 50 ila, yılda da 10.000 ila 11.000 60 toplantı düzenlenmekte bu da yılda ortalama 135.000 gün sözlü çeviri yapıldığı anlamına gelmektedir. Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü her yıl 40 büyük Komisyon konferansı organize etmekte ve bunun da yılda Avrupa vatandaşı başına düşen maliyeti 0.21 Avro olmaktadır. Son dönemde meydana gelen genişlemenin ardından Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü'nde her yeni dil başına günlük 15 ila 40 sözlü çevirmene gereksinim duyulmaktadır. Yeni üye devletlerin dillerinde tam kapasiteye ulaşıldığında ise sözlü çeviri maliyetinin % 20 ila % 40 oranında artması öngörülmektedir.[10]

Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü, çalışacağı serbest sözlü çevirmenlerin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Adalet Divanı ile birlikte düzenlediği kurumlararası bir akreditasyon sınavına girmesini şart kılmaktadır. Geçmişte sözlü çevirmenlerini kendi yapısı içerisindeki kurlarda ve eğitim programlarında yetiştiren Komisyon Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü Türkçe için 1989-1991 yılları arasında altı aylık stajlar düzenlemiştir. Komisyon'un Sözlü Çeviri Birimi ile Türkiye Avrupa Topluluğu Daimi Temsilciliği'nin işbirliği ile düzenlenen bu programlardan dokuz kişi mezun olmuştur ve bu çevirmenlerden dördünün çevirmenliğe devam ettiği bilinmektedir.[11]

---

[10] Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü, "What We Do", (Çevrimiçi) http://scic.ec.europa.eu/europa/jcms/c_6636/what-we-do, 20.12.2008.

[11] Diriker, **a.g.e.**, s.32.

Avrupa Parlamentosu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü

Avrupa Parlamentosu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü, Avrupa Parlamentosu'nun aylık olarak Strazburg'da yapılan genel kuruluna, Brüksel'de düzenlenen genel kurullara, komite ve siyasi grup toplantılarına sözlü çeviri hizmeti sağlamakla yükümlü birimdir. Bunlara ek olarak, Avrupa Parlamentosu sekretaryasının bulunduğu Lüksemburg'da toplanan Avrupa Sayıştayı ve Avrupa Komisyonu'nun Lüksemburg'da bulunan birimlere de sözlü çevirmen desteği sağlamaktadır.

Avrupa Parlamentosu Sözlü Çeviri Müdürlüğü'nde yaklaşık 350 kadrolu ve düzenli bir biçimde çeviri yapmak üzere çağrılan 2500 serbest sözlü çevirmen görev yapmaktadır. Sözlü çevirinin gerektiği başlıca ortamlar genel kurul toplantıları, Avrupa Parlamentosu komiteleri, parlamento temsil kurulları, ortak parlamento kurulları, siyasi grup toplantıları, basın toplantıları, Büro, Başkanlar Konferansı gibi Parlamento'ya ait idari organların toplantılarıdır.

Avrupa Parlamentosu'nun genel kurul toplantılarında 800 ila 1000 sözlü çevirmen görev almakta ve bu toplantılarda Avrupa Birliği'nin bütün resmi dillerinden ve resmi dillerine eşzamanlı çeviri yapılmaktadır. Diğer toplantılar için ise sözlü çeviri gerektiği zamanlarda kullanılmaktadır.

Prensip gereği, her sözlü çevirmen konuşmacıların ana dillerinden kendi A dillerine çeviri yapar ancak yaklaşık 506 dil kombinasyonu[12] söz konusu olduğunda bu prensibin uygulanması her zaman mümkün olmamaktadır. Bu nedenle röle yöntemine başvurulmakta ve sözlü çeviri ihtiyaçlarına bu şekilde cevap verilmektedir.[13]

---

[12] 23 x 22 dil = 506 dil.

[13] Avrupa Parlamentosu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü, (Çevrimiçi) http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=155&pageRank=4&language=EN, 20 Aralık 2008.

Avrupa Parlamentosu'nun Usul Kurallarına göre "Parlamento'nun tüm dokümanları resmi dillerde düzenlenir" ve "tüm Üyelerin kendi istekleri doğrultusunda seçtikleri bir resmi dilde Parlamento'da söz alma hakkı vardır"[14]. Gerçekleşen her genişlemeyle birlikte artan dilsel çeşitlilik sözlü çevirmenlerin de sayısının artmasını sağlamaktadır. Avrupa Parlamentosu, Bakanlar Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Komite ve Bölgeler Komitesi Birliğin her bir resmi dilini kullanmakta ve bunu da sözlü çevirmenler aracılığıyla yapmaktadır.

Avrupa Parlamentosu Sözlü Çeviri Müdürlüğü, kadrolu çevirmen ihtiyacı duyduğunda Avrupa Personel Seçim Ofisi (EPSO) aracılığıyla işe alım sınavları düzenlemektedir. Avrupa Parlamentosu'nda sözlü çevirmen olarak çalışabilmek için bir adayın

-konferans çevirmenliği alanında lisans derecesine veya
-başka bir alandaki lisans derecesine ek olarak konferans çevirmenliği alanında lisans üstü derecesine veya
-herhangi bir alandaki lisans derecesine ek olarak ardıl ve eşzamanlı konferans çevirmenliğinde belgelenmiş deneyimine sahip olması gerekmektedir.

Bu şartlar hem kadrolu hem de serbest sözlü çevirmenler için geçerlidir. Avrupa Parlamentosu Sözlü Çeviri Müdürlüğü'nde serbest çevirmen olarak çalışabilmek için ise üç kurumlararası temelde düzenlenen bir sınava girmek gerekmektedir. Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Adalet Divanı'nın sözlü çeviri birimlerinin düzenlediği bu sınavda başarılı olan sözlü çevirmenler serbest çevirmen listesine eklenmekte ve ihtiyaç ortaya çıktığında her üç kurum için de çalışabilmektedir.

[14]Avrupa Parlamentosu, "Avrupa Parlamentosu, Usul Kuralları", (Çevrimiçi) http://www.europarl.europa.eu/sides/getLastRules.do?language=EN&reference=TOC, 20 Aralık 2008.

Avrupa Adalet Divanı Sözlü Çeviri Müdürlüğü

Avrupa Adalet Divanı Sözlü Çeviri Müdürlüğü, Adalet Divanı ve İlk Derece Mahkemesi için sözlü çeviri hizmeti sağlamaktadır. Aynı zamanda, Üye Devletlerin adli yetkililerin görüşmeleri ya da Mahkeme ziyaretleri gibi diğer dâhili toplantılara da sözlü çevirmen sağlamakla yükümlüdür.

Avrupa Adalet Divanı Sözlü Çeviri Müdürlüğü bu sözlü çeviri gereksinimlerini karşılayabilmek üzere görevlendirilmiş sözlü çevirmenlerden oluşan temel bir ekibe sahiptir. Gerektiğinde bu ekibe serbest sözlü çevirmenler destek vermektedir. Adalet Divanı'nın ve İlk Derece Mahkemesi'ne (**Court of First Instance**) gelen her davanın kendine has bir 'dava dili' bulunmaktadır. Bu dil, Avrupa Birliği resmi dilleri arasından dava taraflarının seçimiyle tespit edilir. Ayrıca, Üye Devletlerin hükümetlerinin her iki mahkeme önünde de kendi resmi dillerini kullanabilme hakkı vardır. Bu çokdilli profile uygun iletişimi sağlayabilmek için Avrupa Adalet Divanı Sözlü Çeviri Müdürlüğü sözlü çevirmen ekiplerini dava diline, müdahil Hükümetin resmi diline, davaya bakan hâkimlerin sözlü çeviri gereksinimlerine ve Protokol ve Ziyaretler bölümünün getirdiği ziyaretçilerin diline uygun olacak biçimde oluşturmakla yükümlüdür. Sözlü çeviriye ilişkin bu kadar çok kriterin olması nedeniyle, taraflar bütün resmi dillerden ve bütün resmi dillere sözlü çeviriye her zaman erişememektedir.[15]

Avrupa Adalet Divanı'nda görev yapan çevirmenlerin sürekli olarak dava görüşmelerinde çalışmaları nedeniyle diğer sözlü çeviri birimlerinin çevirmenlerinden farklı birtakım özel çalışma koşullarına sahip oldukları dikkati çekmektedir. Bu birimde çalışan kadrolu [sözlü] çevirmenlerin çalışma saatlerinin görüşülen dava konularına hazırlık sürecini içerecek biçimde düzenlenmesi bunun en belirgin örneklerindendir.[16] Serbest statülü sözlü çevirmenlere ise Adalet Divanı

---

[15] Avrupa Adalet Divanı Sözlü Çeviri Müdürlüğü, (Çevrimiçi) http://curia.europa.eu/en/instit/services/index.htm, 20 Aralık 2008.

[16] Diriker, **a.g.e.**, s. 35.

normal kabin için çalışma süresine ek olarak bir gün fazladan hazırlık günü eklenmektedir. Avrupa Adalet Divanı Sözlü Çeviri Müdürlüğü'nde görev yapacak kadrolu ve sözlü çevirmenlerde Fransızca dava dosyalarını anlamaya yetecek kadar Fransızca bilgisi aranmaktadır.

Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu sözlü çeviri birimleri gibi Avrupa Adalet Divanı Sözlü Çeviri Müdürlüğü de gerektiğinde, üç kurum arasında ortak olarak paylaşılan listede yer alan serbest statüdeki sözlü çevirmenlerde destek almaktadır.

3.3. Meslek Örgütleri ve Eğitim Kurumları

Avrupa Birliği'nde sözlü çeviri başlığının bütünüyle anlaşılması için, meslek örgütleri ve eğitim kurumları da Avrupa Birliği'nin sözlü çeviri birimleri ile bağlantılı olarak ele alınmalıdır. Bu bağlamda, Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği (AIIC) ve konferans çevirmenliği alanında oluşturulmuş Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisans Programı (EMCI) önem taşımaktadır.

Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği (AIIC)

Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği ya da kısa adıyla AIIC, konferans çevirmenlerini mesleki temelde temsil eden dünya- çapında bir meslek örgütüdür ve bu açıdan tek olma özelliğine sahiptir. 1953 yılında kurulan AIIC'in yaklaşık 90 ülke ve 250 şehirde 2800'den fazla profesyonel konferans çevirmeni üyesi bulunmaktadır.[17]

[17] AIIC, "Introducing AIIC: What It is", (Çevrimiçi) http://www.aiic.net/ViewPage.cfm/article8, 20 Aralık 2008.

Yüksek mesleki standartları oluşturarak hem sözlü çeviri hizmetinden faydalanan kişilerin hem de sözlü çevirmenlerin gereksinimlerine karşılık vermeyi amaçlayan AIIC aynı zamanda eğitim ve mesleki etik alanında da çalışmalarını sürdürmektedir. AIIC tüm konferans çevirmenleri adına konferans çevirmenliği mesleğini temsil etmeyi hedeflemektedir. Özellikle mesleğin gelişmekte olduğu bölgelerdeki üye sayısını arttırarak tüm sözlü çevirmenlere ve sözlü çeviri mesleğine bir katkıda bulunmaya çalışmaktadır. AIIC'in sözlü çeviri ve sözlü çevirmenler bağlamında gerçekleştirdiği faaliyetler şu şekilde özetlenebilir:

-Çalışma şartları ve detayları hakkında büyük uluslararası kurumlarla toplu sözleşmeler gerçekleştirmek,

-Danışman konferans çevirmeni kavramını piyasaya tanıtmaya çalışarak Özel Sektör çalışmaları aracılığıyla piyasada meydana gelen gelişmelerden haberdar olmak ve üyelerini haberdar etmek,

-Konferans çevirmenliği mesleğinin tanımı ve profesyonel temelde tanınması amacıyla UNESCO ile ortak olarak yer aldığı projenin benzerlerini yürüterek tüm sözlü çevirmenleri temsil etmek,

-Uluslararası Standardizasyon Kurumu (ISO) gibi normatif kurumlarla hareket ederek kabin boyutları, kabin içi sıcaklık vb konularda standartları tespit etmek,

-Konferans merkezlerinin mimarlarına ve organizatörlere danışmanlık ve teknik bilgi desteği sağlamak,

-Mesleki mükemmeliyeti teşvik ederek konferans çevirmenlerinin çalışma koşullarını savunmak; sözlü çevirmenlerin performansları ile çalışma saatleri ve koşulları arasındaki bağıntının ortaya konulduğu çalışmalar benzeri araştırmalar gerçekleştirmek,

-Sözlü çeviri okullarına düzenlenen anketler ve sürekli eğitim kurslarının desteklenmesi aracılığıyla sözlü çevirmen eğitiminde en iyi uygulamaların yerleştirilmesi ve teşvik edilmesi,

-Sözlü çeviri kullanıcılarıyla iletişime geçerek beklentilerinin tespit edilmesi,

-Sözlü çevirmenlerle sürekli iletişim halinde kalarak sözlü çevirmenler arasında olumlu ve yapıcı bir etkileşimin sağlanması,

-Yeni sözlü çevirmenlere bölgesel seminerler aracılığıyla gerekli bilgilerin sağlanması,
-Uluslararası kurumlar içerisinde hayata geçirilen projeler aracılığıyla çokdilli bir dünyada dillerin kullanılmasını teşvik etmek,
-Yeni teknolojileri takip ederek sözlü çevirmenlerin bu teknolojilerden en iyi biçimde faydalanmasını sağlamak.

10 komiteden oluşan AIIC'te her komiteye özel bir misyon verilmiş ve bu konuda faaliyetler yürütülmesi istenmiştir. Bu komiteler İletişim Komitesi, Disiplin Komitesi, Sigorta Komitesi, Mahkeme & Hukuk Çevirmenliği, Sözleşme Sektörlerine İlişkin Kalıcı Komite, Özel Piyasa Sektörü Daimi Komitesi, Araştırma Komitesi, Kadrolu Çevirmenler Komitesi, Teknik Komite ve Eğitim Komitesi'dir. 21 adet çalışma grubu bulunan AIIC aynı zamanda sözlü çevirmenlik mesleğinin tanınması gibi büyük projelere de imza atmakta ve faaliyetlerini bu yönde şekillendirmektedir. Yakın zamanda gerekli minimum üye sayısına ulaşan Türkiye de AIIC Bölgesi unvanını kazanmıştır.

Bu çalışmanın amacı çerçevesinde bakıldığında, AIIC'in özel bir konumu bulunmaktadır: AIIC, kurumsallaşma ve meslekleşme yolunda sözlü çeviri ve sözlü çevirmenler açısından önemli ilklere imza atan ve meslek tanımının doğru temeller üzerinde atılmasını sağlayan bir örgüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, uluslararası kurumlarla sıkı bir işbirliği içerisinde olan AIIC, kendisi de temel bir uluslararası kurum olan Avrupa Birliği içerisinde sözlü çevirinin profesyonel bağlamda tanınmasını, kabul edilmesini ve kurumsallaşma yolunda ilerlemesini sağlamaktadır. Bu noktada, AIIC gibi bir meslek örgütünün Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler gibi çokuluslu kurumlarla gerçekleştirdiği işbirliğinin ve ortak çalışmaların önemi büyüktür.

Bu türdeki kurumların çokdilli yapılarını ve temel iletişimlerini hem sözlü hem de yazılı çevirmenlere borçlu olduğu düşünüldüğünde; sözkonusu çeviri ve iletişim faaliyetlerinin daha organize ve koordinasyon içerisinde yürütülmesini sağlamak

amacıyla AIIC gibi meslek örgütleriyle yakın işbirliği kurulmaktadır. Böylece her iki tarafın da gereksinimi karşılanırken, aslında kendi içlerinde ufak birer oluşum olan bu örgütler birbirlerine kendi yapılarını ve kurallarını sunmaktadır. Kurumsallaşma olgusunun da, tekrar yoluyla ve belirli bir düzen içerisinde formüle edilmiş davranışlar bütünü olduğu düşünüldüğünde aslında AIIC ve benzeri meslek örgütleri kurumsallaşmanın ve elbette meslekleşmenin temel unsuru olarak kendini ortaya koymaktadır.

AIIC'in kendi çalışma grupları ve komitelerinde de yer aldığı üzere, eğitim bu bütünün önemli bir parçasıdır. Bunu fark eden Avrupa Birliği Sözlü Çeviri Birimleri de eğitim konusunda bir girişimi başlatmıştır.

Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisans Programı (EMCI)

Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisans Programı (**European Masters in Conference Interpreting**) (**EMCI**) Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü, XXII Eğitim, Öğretim ve Gençlik Genel Müdürlüğü ve Avrupa Parlamentosu'nun 1997 yılında ortak olarak başlattığı pilot bir yüksek lisans üniversite programıdır. Bu kurumlarla birlikte sekiz üniversiteden oluşan bir çalışma grubu bir araya gelerek temel bir lisansüstü sözlü çeviri eğitimi müfredatı oluşturmuştur. Bu ortak eğitim müfredatı şu an sayıları 15 olan ortak üniversitelerde uygulanmaktadır.

Bu türdeki bir girişimin nedeni, özellikle daha az kullanılan ve öğretilen dillerdeki konferans çevirmenliğine çözüm bulmaktır. Bu nedenle girişimde yer alan eğitim kurumları, öğrenci seçimi ve değerlendirmesi, program kalitesinin sağlanması ve yönetilmesi gibi konularda ortak bir yaklaşım sergilemektedir.

Katılımcı kuruluşlar aynı zamanda ortak bir eğitim müfredatı da izlemekle yükümlüdür. Bunun en önemli sebebi de programdan elde edilecek kalitenin

seviyesinin aynı tutulmak istenmesidir. Buna göre EMCI programının içermesi gereken temel unsurlar şunlardır:

-Sözlü çeviri kuramı,
-Sözlü çeviri uygulaması,
-Ardıl çeviri,
-Eşzamanlı çeviri,
-Avrupa birliği ve uluslararası kurumlar.

Bu modüller birbirleriyle bağlantılı olarak işlenmekte ve gerektiğinde seçmeli dersler de sunulmaktadır.

Avrupa Birliği'nin gelecekteki büyümesi ve dolaylı olarak artacak sözlü çevirmen ihtiyacının karşılanabilmesi amacını da taşıyan Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisans Programı'nın müfredatı Avrupa Kurumları'ndan danışmanlık desteği alınarak hazırlanmıştır. Program içerisinde Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu gibi Avrupa Birliği kurumlarına ve diğer uluslararası kuruluşlara düzenli çalışma ziyaretlerinin yapılması, yurtdışındaki ortak üniversiteler arasında öğretim görevlilerinin ve öğrencilerinin değişilmesi gibi temel birtakım şartlar da yer almaktadır. Bu da, gerek Avrupa Birliği kurumları gerekse söz konusu konferans çevirmenliği yüksek lisans programını uygulayan eğitim kurumları arasında belirli bir işbirliğinin amaçlandığını göstermektedir.

Ayrıca, gelecekteki muhtemel talep artışını öngören Avrupa Birliği Sözlü Çeviri Birimleri kalitenin sürekliliğinden emin olacakları bir eğitim programının temelini atarak aslında geleceğe bir tür yatırım yapmaktadır şeklinde de yorumlamak mümkündür.

Türkiye'den Boğaziçi Üniversitesi'nin de ortak olarak yer aldığı bu Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisans Programı'nda toplam 18 katılımcı ülke ve eğitim kurumu bulunmaktadır.[18]

Avrupa Birliği ve sözlü çeviri bağlantısının, içerisinde yer alan kurumlarıyla birlikte ele alındığı bu ikinci bölüme bakıldığında, Avrupa Birliği'nin bir bütün olarak sözlü çeviri faaliyetini profesyonel bir uğraş olarak içselleştirebildiğini söylemek mümkündür.
Kurumsallaşma olgusunun, gerçekleştirilen eylemler ve üstlenilen roller aracılığıyla sağlandığı düşünüldüğünde, Avrupa Birliği'nin de kendi birimleri ve bu birimlerin oynadığı roller sayesinde kurumsallaşma anlamında belirli bir seviyeye erişmiş olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Avrupa Birliği'nde sözlü çeviri etkinliğinin kurumsallaşmasına değinilen bu bölümü, Avrupa Birliği ile üyelik müzakereleri süren bir ülke olan Türkiye'de sözlü çevirinin mevcut durumunu inceleyen üçüncü bölüm takip edecektir.

Sonraki bölümde bu çalışmanın amacı doğrultusunda Türkiye'deki sözlü çeviri etkinliğinin uluslararası bir kurum olan Avrupa Birliği'nin geneline kıyasla ne derecede bir kurumsallaşma sergilediği bu bölümde yer alan bilgiler ile kıyaslamalı bir biçimde ele alınacaktır.

[18] European Masters in Conference Interpreting, (Çevrimiçi), http://www.emcinterpreting.org/, 3 Aralık 2008.

4. TÜRKİYE'DE AVRUPA BİRLİĞİ BAĞLAMINDA SÖZLÜ ÇEVİRİ

Uluslararası bir kurum olarak Avrupa Birliği'nin genel yapısı içerisinde sözlü çeviri etkinliğinin organizasyonunu anlatan 3. bölümün ardından çalışmanın bu bölümünde bu uluslararası kurumun bir parçası olma yolunda adım atmış Türkiye'de sözlü çeviri organizasyonu ve koordinasyonu irdelenecektir.

Birinci bölümde yer alan 1.3.2 kısmında da belirtildiği üzere, Avrupa Birliği'ne katılım sürecinin başlamasıyla birlikte Türkiye'de Avrupa Birliği ile ilgili gerek merkezi gerekse yerel düzeyde çeşitli birim ve merkezlerin oluşturulduğu gözlemlenmektedir. Sözkonusu birimlerde çeviriye duyulan gereksinimin açıklanacağı bu bölümde ayrıca, genel olarak çeviri, özel olarak da sözlü çeviri olgusunun nasıl ele alındığı irdelenecektir.

Avrupa Birliği ile ilgili kurumlarda çeviri ihtiyacının ele alınacağı birinci kısımda ve sözlü çeviri etkinliklerinin organizasyonunun betimlendiği ikinci kısımda, daha önceden birinci bölümün 1.3.2 kısmında açıklanan birimlere ve merkezlere atıfta bulunulacak ve aynı sırayla gidilerek Türkiye'nin Avrupa Birliği bağlamında sözlü çeviri organizasyonunu nasıl gerçekleştirdiği ortaya konacaktır.

4.1. Avrupa Birliği Kurumları ve Çeviri İhtiyacı

Önceki bölümlerde de belirtildiği üzere, kırk yıldan daha uzun bir Avrupa Birliği geçmişine sahip olan Türkiye'de tam üyelik doğrultusunda gerekli çalışmaların koordinasyonun sağlanması amacıyla bir dizi merkez ve birim hayata geçirilmiştir. Merkezi ve yerel düzey olmak üzere başlıca iki farklı düzlemde karşımıza çıkan bu birim ve merkezlerde, var oluş sebepleri gereği, yabancı dil kullanımı ve çeviri etkinliği birincil derecede önemli ve yaygındır. Buna rağmen, sözkonusu birimlerin

tümünde gerek yazılı gerekse sözlü çeviriye ayrılmış alt birimler bulunmadığı ve farklı birimlerin kendilerine özgü farklı uygulamalar içerisinde bulunduğu da dikkati çekmektedir.

Bunlardan ilki, Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'deki temsilcisi olarak işlev gören Avrupa Komisyonu (AK) Türkiye Delegasyonu'dur. Türkiye'nin birliğe katılımıyla ilgili müzakere süreçlerinin hazırlıklarından çeşitli projeler çerçevesinde sağlanan fon ve hibelerin programlanmasına kadar geniş ölçekli bir görevler dizisine sahip olan AK Türkiye Delegasyonu'nda gerek yazılı gerekse sözlü çevirinin önemli bir işlevinin olduğunu varsaymak mümkündür. Bu doğrultuda, AK Türkiye Delegasyonu Ankara merkezindeki yetkililerle yazılı ve özellikle sözlü çeviri işlerinin nasıl koordine edildiği hakkında iletişime geçildiğinde AK Türkiye Delegasyonu'nda görevli bir mütercim tercümandan alınan bilgiye göre birimde kendisi de dâhil üç kişi tam-zamanlı çalışarak Delegasyon'un sözlü ve yazılı çeviri ihtiyacını karşılamaktadır. Aynı şekilde, iş durumuna bağlı olarak nadiren dışarıdan sözlü ve/veya yazılı çeviri desteği almaları gerektiğinde bu Avrupa Komisyonu'nun satın alma kuralları çerçevesinde yapılmaktadır.[1]

Avrupa Birliği ile girilen müzakere ve tam üyelik sürecinde oluşturulan diğer önemli bir kuruluş da Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'dir. Temel olarak, Türkiye'nin Avrupa Birliği katılımıyla ilgili hazırlıklar düzeyinde Türkiye'deki bütün kamu kuruluşlarının girişimlerini ve çalışmalarını organize ederek iç koordinasyonu sağlamaktan sorumlu Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Avrupa Birliği ve çeviri dendiğinde Türkiye'de belki de akla ilk gelen kuruluşlardandır. Bunun en önemli sebebi, ABGS teşkilatında yer alan Tercüme Koordinasyon Birimi'nin başta ilerleme raporları olmak üzere, katılım ortaklığı belgeleri gibi kritik öneme sahip dokümanların çevirisinden ve dokümantasyonundan sorumlu olmasıdır. Avrupa Birliği'ne katılım süreci içerisinde çeviri etkinliğinin bir bütün olarak hem yazılı hem de sözlü çeviri işlerinden ve gereksiniminden oluştuğu düşünüldüğünde ulusal

[1] Bkz. Ek 2: AK Türkiye Delegasyonu'ndan Yeşim Boyalar Pazarcı ile yapılan kişisel yazışma.

düzlemde yazılı çeviri işlerinin organizasyonunu üstlenen bir kuruluş bulunurken aynı durumun sözlü çeviri işleri için geçerli olmadığı dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda, ABGS Tercüme Koordinasyon Birimi'nden bir çevirmenle yapılan görüşmede, ABGS bünyesinde Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde hazırlanan direktifler, tüzükler ve diğer dokümanların çevrilerek uzmanlar tarafından kontrol edildiği bilgisi edinilmiştir. Yazılı çevirinin dışında sözlü çeviri işlerinin koordinasyonu ve organizasyonunun ABGS Tercüme Koordinasyon Birimi'nin görevleri arasında yer almadığı, söz konusu sözlü çeviri gereksinimlerini her kuruluşun kendi imkânları dâhilinde kendi başına karşıladığı da vurgulanmıştır.[2]

Türkiye'nin Birliğe katılım çalışmaları çerçevesinde merkezi düzeyde ilk sıralarda yer alan bu kuruluşların yanı sıra, 1. Bölümde anılan Devlet Planlama Teşkilatı AB ile İlişkiler Genel Müdürlüğü ve T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı için de sözlü çeviri etkinliği açısından şartlar farklı değildir. Konumları ve hazırlamakla yükümlü oldukları belgeler, anlaşmalar gereği gerek yazılı gerekse sözlü çeviri etkinliğine sıklıkla başvurdukları düşünülen bu iki önemli devlet biriminde, organizasyon şemalarında ya da resmi internet sayfalarında özel olarak belirtilen ve tahsis edilen bir çevirmen pozisyonu bulunmamaktadır. Bu da, ABGS ve AK Türkiye Delegasyonu'ndan farklı olarak, bu iki merkezi devlet biriminde çeviri etkinliği ve konusunun uzmanı olarak görev yapan profesyonel (sözlü ve/veya yazılı) çevirmen kavramları hakkında görülür bir farkındalık eksikliğini ortaya koymaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurumsal yapılanması içerisinde Avrupa Birliği bağlamındaki sözlü çeviri etkinliği ve koordinasyonunun, merkezi birimlerde yukarıda belirtilen özellikleri taşıdığı gözlemlenmektedir. Merkezi düzeye paralel olarak yerel yönetim birimlerinde de Avrupa Birliği ile ilgili pek çok alt birim ve merkez açılmıştır. Sözkonusu birimlerde, Avrupa Birliği sürecine hazırlık aşamasında ilgili kuruluşların üzerine düşen sorumlulukları ve görevleri yerine getirebilmek amacıyla çeviri eyleminden sıkça faydalanıldığını düşünmek yanlış

[2] ABGS Tercüme Birimi'nden Ercan Ertürk ile yapılan telefon görüşmesi.

olmayacaktır. Bunun en güzel örneklerinden biri olarak, yerel yönetim düzeyinde önemli rol oynayan İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne (İBB) bağlı Avrupa Birliği İlişkileri Müdürlüğü verilebilir.

Bu Müdürlüğün görev ve sorumlulukları arasında AB Müktesebatı bilgileri başta olmak üzere ilgili yabancı kaynakların çevrilerek kullanıma sunulması yer almaktadır. Benzer biçimde gelecekte uluslararası katılımlı üç toplantı organize etmeyi hedefleyen İBB, AB İlişkileri Müdürlüğü, organizasyon şemasında, Tanıtım Şube Müdürlüğü ile birlikte, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı altında yer almaktadır.[3] Faaliyetlerinin niteliği gereği yabancı dil kullanımı ve çeviri etkinliğinin önemini hissettirdiği bu AB Birimi ekibinde İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nden mezun iki mütercim tercüman da görev yapmaktadır. Fakat tanıtımdan çeviriye, toplantı organizasyonundan bilgilendirmeye pek çok görevin eşzamanlı olarak yapılması gerekliliği, çoğu zaman, ekipteki çalışan ihtiyacıyla da birleşerek, yazılı ve sözlü çeviri arasındaki ayrımın kalkmasına, başka bir deyişle, 'şartlara göre kim uygunsa ona göre bir koordinasyon yapılmasına' neden olmaktadır. Bu da, tıpkı AK Türkiye Delegasyonu örneğindeki gibi, çeviri etkinliğini ve önemini tanıyıp, yazılı ve sözlü çeviri etkinliklerini, koordinasyonu zorunlu iki farklı alan olarak algılamama durumunu karşımıza çıkarmaktadır.

Büyükşehir belediyeleri düzeyinde Avrupa Birliği ile ilgili açılan birimlerin Türkiye çapında görüldüğü de dikkati çekmektedir. Ankara[4], Antalya[5], Bursa[6], Kocaeli[7] gibi

---

[3] Bkz. Ek 3: İBB Avrupa Birliği İlişkileri Müdürlüğü Tanıtım Sunumu.

[4] Ankara Büyükşehir Belediyesi, "Avrupa Birliği Şube Müdürlüğü", (Çevrimiçi) http://www.ankarabel.gov.tr/AbbSayfalari/hizmet_birimleri/dis_dairesi_baskanligi/avrupa_birligi_sub_mud.aspx, 12 Şubat 2009.

[5] Antalya Büyükşehir Belediyesi, "AB İlişkileri Şube Müdürlüğü", (Çevrimiçi) http://www.antalya.bel.tr/eu/index.cfm, 12 Şubat 2009.

[6] Bursa Büyükşehir Belediyesi, "Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi", (Çevrimiçi) http://www.bursab.org.tr/, 12 Şubat 2009.

[7] Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, "AB ve Dış İlişkiler Müdürlüğü", (Çevrimiçi) http://www.kocaeli.bel.tr/section.asp?CategoryID=1822, 12 Şubat 2009.

Büyükşehir Belediyelerinin kendi organizasyon yapıları içerisinde Avrupa Birliği Koordinasyon ya da Avrupa Birliği İlişkileri Merkezi adlarını taşıyan birimleri bulunmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği hibe projelerine katılım sağlayan bu büyükşehir belediyelerinin arasında Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin uluslararası katılımlı toplantı düzenleme açısından öne çıktığı söylenebilir. Bu da, Avrupa Birliği kavramının sadece İstanbul'da değil ülkenin farklı noktalarında da fark edildiğini ancak farklı kentlerde farklı düzlemlerden işlediğini fikrini akla getirmektedir.

Yerel düzeyde Avrupa Birliği çalışmalarını gerçekleştirmek üzere kendi merkezini oluşturan bir diğer idari yönetim organı örneği de İstanbul Valiliği'dir.

AB'ye katılım müzakereleri boyunca kent halkını AB vatandaşlığına hazırlamak ve gerekli altyapıyı oluşturmak gibi görevlerini yerine getirmeyi amaçlayan İstanbul Valiliği 2005 yılında Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi'ni kurmuştur. İngilizce dilinde ve konunun uzmanları tarafından verilen AB konulu Perşembe Konferansları, Avrupa 2010 Kültür Başkenti gibi etkinlik ve projeleri düzenleyen Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Merkezi'nde hem yazılı hem de sözlü çeviriye başvurulduğu açıktır. Öte yandan, Merkez'in kurumsal yapısına bakıldığında yalnızca beş (5) kişiden oluşan ve ayrı bir 'çevirmen' başlığını barındırmayan bir ekip mevcuttur. Bu da, varlığı kuşkusuz olan çeviri etkinliğinin iki muhtemel yöntemden biriyle karşılandığına işaret etmektedir:
Ya mevcut ekip içerisinde yabancı dili çeviri yapmaya uygun olan ekip üyesinden/üyelerinden destek alınarak bu türdeki işler kendisi(/leri)ne verilmekte ya da özellikle yoğun çeviri gereksiniminde herhangi bir yöntemle dışarıdan destek almaktadırlar. Her iki şekilde de, bu durum en azından AB çerçevesinde, çevirmenin bir uzman olarak görülmediği fikrini vermektedir.

İstanbul Valiliği'ne ek olarak, bu yönetim seviyesinde Avrupa Birliği Koordinasyon Birimini hayata geçiren tek valiliğin İstanbul Valiliği olmadığı görülmektedir; tıpkı Türkiye'nin farklı kentlerindeki Büyükşehir Belediyeleri örneğinde olduğu gibi, valilik düzeyinde de pek çok ilin valilik yapılarına bağlı Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezleri bulunmaktadır.[8] Fonksiyonları çoğunlukla Avrupa Birliği projeleri konusunda destek ve danışmanlık sağlamak olan bu birimlerin görev kapsamının Büyükşehir Belediyeleri'ne bağlı AB Merkezleri'ne kıyasla daha dar olduğu söylenebilir. Burada karşılaşılan diğer bir ilginç nokta ise, Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti Ankara Valiliği'nde diğer illerde yer alan Koordinasyon Merkezlerine denk bir birim ya da merkezin bulunmamasıdır.

Belediyeler ve valiliklere ek olarak, Türkiye'de Avrupa Birliği bağlamında sözlü çeviri kavramının ele alınabileceği üçüncü düzey de sivil toplum kuruluşları (STK) ve özel sektördür. Avrupa Birliği yolunda başlayan müzakerelere hazırlık niteliği taşıyan öncül dönemde STK'ların, vakıfların, birliklerin ve derneklerin özel bir rol oynadıkları ve karar-alma sürecine belirli bir etkide bulundukları dikkati çekmektedir.

Bunlardan ilki, 1965 yılında kurulmuş olan İktisadi Kalkınma Vakfı'dır (İKV). İKV'nin, valilik, büyükşehir belediyesi gibi resmi kuruluşların AB birimlerine kıyasla daha eski bir tarihte kurulmuş olması önemli bir detay olarak karşımıza çıkmaktadır.

Esas görevleri arasında AB-Türkiye ilişkilerine paralel olarak kamuoyunu bilgilendirme, iş dünyasından temsilciler ile STK'ların katılımını sağlama ve Türkiye'nin bu doğrultudaki dış tanıtımını gerçekleştirme gibi görevler bulunan İKV'nin, bu çerçevede gerek yazılı gerekse sözlü çeviri etkinliğinden son derece aktif bir biçimde faydalandığı düşünülmektedir. Organizasyon yapısı içerisinde ayrı

[8] Örnek olarak bkz. Ordu Valiliği Avrupa Birliği Dış İlişkiler ve Koordinasyon Merkezi, Gaziantep Valiliği Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi, İzmir Valiliği Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Koordinasyon Merkezi.

bir sözlü çevirmen (ya da yazılı çevirmen) pozisyonuna yer vermeyen ancak staj programı çerçevesinde stajyer kabul eden İKV, genç stajyerlere AB konulu yayın ve gündem takibi yaptırmaktadır. Bu programa uluslararası ilişkiler ya da kamu yönetimi gibi bölümlerin yanı sıra mütercim tercümanlık bölümlerinden de öğrencilerin kabul edilmesi İKV'nin genel olarak çeviri etkinliğinin özel bir düzeyde tutulması gerektiğine ilişkin farkındalığını göstermektedir. 2008-2009 yaz döneminde İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü 3. sınıf öğrencilerinden birinin de bu programda staj yaptığı bilinmektedir.

Türkiye'de özel sektörün yasal temsilcisi konumunda bulunan TOBB'a bağlı Avrupa Birliği Müdürlüğü, Birliğe uyum ve gerekli hazırlıklar açısından önemli bir sivil toplum paydaşı olarak AB sürecine katkı sağlamaktadır. Görev alanı gereği çok sayıdan konferans, eğitim, seminer düzenleyen TOBB AB Müdürlüğü'nün organizasyon yapılanmasında ayrı bir sözlü çevirmen (ya da yazılı çevirmen) pozisyonuna rastlanmamaktadır. Ancak, TOBB'un genel organizasyon yapısına dâhil olan Dış Ekonomik İlişkiler Müdürlüğü'nde (DEİK) kendi pozisyonlarının gerektirdiği görevlerin yanı sıra ihtiyaç duyulduğunda her zaman sözlü olmasa bile yazılı çeviri yapan mütercim tercümanlık mezunlarının görev yaptığı mevcut bilgiler arasındadır. Bu da, önceden de değinildiği gibi, 'henüz keşfedilmemiş ve ortaya çıkarılmamış' bir çevirmen gereksinimine ve bu gereksinime dair henüz oluşmamış bir farkındalık boyutuna işaret etmektedir.

Herhangi bir resmi görevden ziyade gönüllü bir katılımla AB sürecinin önemli paydaşları olan sivil toplum kuruluşlarında kurumsal bir görev dağılımı görülmemekte; bunun yerine kurucu üyeler ve kurullar karşımıza çıkmaktadır. Merkezi ve yerel yönetim düzeyindeki kuruluşlara kıyasla çalışma kapsamları daha kısıtlı olan ancak yine de nispeten dikey bir etkinlik çizgisine sahip olan STK'larda sözlü ve yazılı çeviri etkinliğine duyulan gereksinim açıkça görülmektedir. Düzenledikleri bilgilendirici toplantılar, konferanslar, seminerler, eğitimlerde yer alan AB ile ilgili yabancı uzmanlar, bu etkinlikler çerçevesinde sözlü çeviri etkinliğini doğrudan zorunlu kılmaktadır. Buna ek olarak, TURKAB'ın gençlik üye

listesinde İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü, Fransızca Mütercim Tercümanlık öğrencilerinin yer alması, Türkiye'de AB bağlamında STK düzeyinde de çeviri etkinliğine ilişkin bir farkındalık kazanıldığının göstergesi olarak yorumlanabilir.[9]

Türkiye'de AB bağlamında faaliyet gösteren resmi (merkezi ve yerel) ve sivil kuruluşlarda çeviri ihtiyacına bakıldığında, genel olarak, hem yazılı hem de sözlü çeviri etkinliğine önemli ölçüde gereksinim duyulduğu görülmektedir. AB mevzuatları, raporlar, proje önerileri gibi belgeler ile düzenlenen uluslararası katılımlı seminerler, toplantılar ve eğitimler bu çeviri ihtiyacını destekler niteliktedir.

Ancak, bu çalışmanın odak noktası olan sözlü çeviri ve sözlü çevirmen ihtiyacı açısından bakıldığında şu çıkarımlara varmak mümkündür:

AB müzakere sürecinde gerek merkezi gerekse yerel yönetim ve sivil toplum örgütleri düzlemlerinde sözlü çevirinin daha dar ve spesifik bir alana hapsedildiği gözlemlenmektedir.

Buna ek olarak; yazılı çeviri etkinliğine kıyasla sözlü çeviri anlamında mevcut gereksinim her zaman açıkça fark edilmemekte, yalnızca ilgili birimi ve bu birimin ekibini -deyim yerindeyse- 'dil ve zorluk anlamında aşan' durumlarda ve zamanlarda, profesyonel sözlü çevirmenlerden destek alınmaktadır. Bu sözlü çeviri desteğinin tedarikinde -yazılı çevirinin aksine- izlenen yollar ve prosedürlerin her bir kurum ve birim için farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu durumu yansıtan bir örnek olarak, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2010 Avrupa Kültür Başkenti etkinlikleri kapsamında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'ndan resmi yazışma aracılığıyla İstanbul'a gelecek olan yabancı şair ve yazar grubuna çeviri ve mihmandarlık hizmeti sağlamak üzere 'İngilizce bilen gönüllü araştırma görevlisi, yüksek lisans ve doktora öğrencisi' talep etmesi verilebilir. Avrupa Birliği müzakereleri sürecinin bir parçası olan bu kültür–sanat festivalinin sözlü çeviri

[9] Türkiye AB Dayanışma Derneği, "TURKAB Gençlik Üyeleri Listesi", (Çevrimiçi) http://www.turk-ab.org/organizasyon/uyeler_genclik.asp, 9 Mart 2009.

boyutunun, bir yüksek öğretim kurumundan karşılanmaya çalışılması olumlu bir durum olarak yorumlanabilir ancak aynı durumun yazılı çeviri için de geçerli olup olmayacağı akla gelen sorulardan ilkidir.

Yalnızca AB müzakere sürecindeki diyalogun daha etkin ve planlı sürdürülmesi amacıyla kurulan bu birim ve kuruluşlarda değil, hükümet düzeyinde de sözlü çeviri ve sözlü çevirmen gereksiniminin tam olarak anlaşılmadığı izlenimini veren birtakım uygulamalar görülmektedir.

Bunlardan ilk sırada geleni, Mayıs 2003 tarihinde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi toplantılarında yapılan Türkçe eşzamanlı çevirinin kaldırılmasıdır. Dönemin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Bülent Arınç'ın girişimiyle "Avrupa Konseyi'ne giden Simultane çevirmenlerin 100 bin Euro (175 milyar Lira) tutan ödeneğini kesince Türkçe, Parlamenterler Asamblesi'ndeki 6 çalışma dilinden biri olma ayrıcalığını kaybetti".[10]

Bu durumun yalnızca politik bir boyutu olmasının yanısıra sözlü çeviri ve mesleki kurumsallaşması açısından da önemli bir duruma işaret etmektedir. Türkiye, tam üye olduğu tek Avrupa kuruluşu olan Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'ndeki altı (6) çalışma dilinden biri olma özelliğini, buraya katılan 12 meclis üyesinin iyi derecede İngilizce, Fransızca ve Türkçe bilmesi gerekçesiyle yitirmiştir. Dönemin karar alma yetkisine sahip isimleri arasında yer alan Bülent Arınç'ın konuyla ilgili açıklaması şöyledir:

"[...] Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'ne üye milletvekillerimiz sözkonusu yasaya uygun olarak, iyi dil bilen milletvekilleri arasından seçilmiştir. Türkçe simültane tercüme geçmişte Genel Kurul Toplantılarına katılıp, yeterli dil bilmeyen milletvekillerimize yardım

[10] Hürriyet Gazetesi, "Avrupa Konseyi'nden Türkçe'yi Çıkarttırdı", 5 Mayıs 2003, (Çevrimiçi) http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?viewid=263496, 15 Mart 2008.

maksadıyla başlatılmış. Artık bu özellikleri taşıyan milletvekillerimizin böyle bir yardıma ihtiyaçları kalmamıştır. Çünkü Kanunda [Kanun da] zaten bu şekilde getirmiştir".[11]

Bu açıklamada da görüldüğü üzere, eşzamanlı çeviri Türkiye'nin resmi ve tam üye olarak katılım sağladığı bir diplomasi ortamında salt 'yardım' ve dili, kendini ifade etmede sorun yaşamayacak kadar iyi konuşabilenlerin varlığı sağlandığında da kaldırılabilecek bir 'araç' olarak görülmektedir. Bu çalışmanın belkemiğini oluşturan kurumsallaşma kavramı çerçevesinde bakıldığında, aslında bu girişim sözlü çevirinin hem meslekleşme hem de kurumsallaşma düzeylerindeki mevcut durumu ortaya koymaktadır.

"Kurumlar başka şekillerde de temsil edilir. En basit sözsel adlandırmalarından gerçekliğin oldukça karmaşık simgelerine geçişlere kadar tüm dilsel nesnelleştirmeler kurumları deneyimin içerisinde temsil eder (bir başka deyişle, kurumları mevcut kılar). Bunlar, hem doğal hem de yapay nesneler tarafından sembolik olarak temsil edilebilirler. Fakat, fiili insan davranışında sürekli surette 'hayata getirilmedikleri' müddetçe bu temsillerin hepsi 'ölü' hale gelir (yani, sübjektif gerçeklikten yoksun kalır). Bir kurumun rollerin içinde ve roller tarafından temsil edilmesi, *kusursuz* temsildir, bütün diğer temsiller bu kusursuz teslime dayanır. Örneğin, hukuk kurumu, elbette, hukuk dili, hukuk kuralları, hukuk felsefesi ve son olarak da kurumun ve normlarının etik, dini ya da mitolojik düşünce sistemlerindeki nihai meşrulaştırmaları ile temsil edilir".[12]

Bu durumda, kurum kavramının etrafında onun varlığını destekleyen unsurlar ya da temsil edildiği öğeler bulunmaktadır. Avrupa Birliği bağlamında bakıldığında da devlet yönetimi tarafından "sadece üç-beş dakikalık sembolik konuşmaların çevirisi"[13] gerekçesiyle Türkçenin Avrupa düzeyindeki uluslararası bir kurumun

---

[11]Bülent Arınç, **"Bingöl'de Meydana Gelen Deprem Nedeniyle Bu İle Yaptığı İnceleme Gezisinnden Dönüşünde Esenboğa Havaalınında Yaptıkları Açıklama Ve Gazetecilerin Sorularına Verdikleri Cevaplar"**, TBMM Basin Aciklamalari, 4 Mayıs 2003, (Çevrimiçi) http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_basin_aciklamalari.aciklama?p1=2687, 16 Mart 2008.

[12] Berger, Luckmann, **a.g.e.**, s.93.

[13] Arınç, **a.e.**.

çalışma dillerinden çıkarılması Türkiye'deki sözlü çevirinin kurumsal nitelik kazanması açısından önemli bir yan unsurun devre dışı bırakılmasına denk düşmektedir.

4.2. Avrupa Birliği Kurumları ve Etkinlikleri

Türkiye'de AB katılımı ve üyelik müzakereleri doğrultusunda geniş bir zaman çizgisi boyunca faaliyet gösteren kuruluşların organizasyon yapılanmaları, çalışan profilleri ve başlıca faaliyet/iş maddeleri açısından değerlendirilmelerine ek olarak bu kuruluşların sorumluluk alanları dâhilinde bulunan AB konuları ile ilgili olarak düzenledikleri konferans, seminer gibi etkinlikler de önem taşımaktadır. Çünkü konferans, seminer, eğitim gibi belli başlı biçimlerde düzenlenen ve resmiyet dereceleri farklılık gösteren bu etkinliklerde- Avrupa Birliği bağlamının doğası gereği- yaygın biçimde sözlü çeviri etkinliğinden yararlanılması gerekmektedir. Bu varsayımdan hareketle, öncelikle Türkiye'de Avrupa Birliği hazırlık müzakereleri bağlamında hangi düzlemlerde hangi kuruluşlar tarafından ne tür etkinliklerin düzenlendiği irdelenecektir.

Özellikle, bu çalışmanın temel kavramsal çerçevesini oluşturan sosyolojik kurumsallaşma olgusu ile bağlantılı düşünüldüğünde, bu türdeki etkinlikler hem kurumsallaşmanın mevcut düzeyini ortaya koyan hem de adı geçen kuruluşlara, belirli bir kurum kültürü içerisinde anlam kazandıran temel taşlar olarak görülebilir. Ayrıca, Avrupa Birliği bağlamında düzenlenen, birbirinden farklı niteliklere sahip bu etkinlikler (toplantı, konferans, bilgilendirme, atölye çalışması vb.);

1. Sözlü çeviri etkinliğinin meslekleşme anlamında kurumsal bir nitelik kazanması,

2. Türkiye'de Avrupa Birliği ile ilgili olarak faaliyet gösteren daire ve birimlerin daha koordine ve organize bir biçimde hareket etmesi bakımından 'kurumsal' bir nitelik kazanması biçiminde ifade edilebilecek iki yönlü bir öneme sahiptir.

Öte yandan, Türkiye'de Avrupa Birliği alanında gerek resmi gerekse gayrı-resmi düzeylerde organize edilen etkinliklerinin toplu olarak yer aldığı bir etkinlik veritabanının da bulunmadığını belirtmek gerekmektedir. O halde, Türkiye'de profesyonel bir alan olarak sözlü çevirinin Avrupa Birliği bağlamında kurumsallaşma düzeyini irdelemek üzere başvurulabilecek birincil kaynakların başında yer alan etkinliklerin toplu bir dökümünün bulunmaması mevcut durumu betimlemekle kalmayıp, bu çalışmanın hareket sorularından ilkine de ışık tutar niteliktedir.

Devlet Planlama Teşkilatı, Devlet İstatistik Enstitüsü gibi farklı kamu daireleri tarafından hazırlanmış ve belli başlı alt-konuları kapsayan kendi AB veritabanları bulunmaktadır. Buna ek olarak, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Dokümantasyon Merkezi'nin internet sayfasında katalog taraması yapılabilmekte ancak bu, sadece basılı eserleri ve düzenlenen toplantıların basılmış bildirilerini içermektedir.[14] O halde, denilebilir ki, müzakereleri başlamış bir ülke olarak Türkiye'nin Avrupa Birliği alanındaki çalışma ve faaliyetlerinin koordinasyonundan sorumlu bir üst-kuruluş olan Avrupa Birliği Genel Sekreterliği de dâhil olmak üzere Türkiye'de Avrupa Birliği konusunda ve alanında düzenlenen toplantı ve etkinliklerin dizgesel bir arşivi bulunmamaktadır.

Sözkonusu durum, kaçınılmaz olarak, sözlü çeviri etkinliğini hem akademik çalışmalar hem de mesleğin icrası açısından etkilemektedir. Örnek vermek gerekirse; böylesine bir veritabanı ya da kayıt sisteminin varlığı Avrupa Birliği, sözlü çeviri, toplantı turizmi, kalite yönetimi gibi çok çeşitli alanlarda araştırma ve çalışmaya nesnel ve güvenilir veri sunabilir. Ayrıca, Avrupa Birliği konulu toplantılarda hangi çevirmenlerin yer aldığı, hangi konularda ve ne kapsamda etkinliklerin düzenlendiği gibi temel bilgiler profesyonel sözlü çevirmenlerin ve adaylarının haberdar olmasını ve diğer benzer etkinliklerde yer almasını sağlayabilir.

---

[14] Bkz. ABGS Dokümantasyon Merkezi katalog tarama sayfası http://proje.abgs.gov.tr/bliss/w3src.exe?.

Bu bilgiden hareketle, Türkiye'de Avrupa Birliği alanında düzenlenen tüm etkinlikleri üç ana başlık altında gruplamak mümkündür.

4.2.1. Birinci Dereceden Resmi Etkinlikler

Bu gruba, Avrupa Birliği konusunda devlet düzeyinde (Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Bakanlar Kurulu) gerçekleşen her türlü etkinliği dâhil etmek mümkündür. Genellikle üye devletlerin başkanları, devlet bakanları ya da ilgili temsilcilerinin yer aldığı ve protokol diziliminde ilk sıralarda yer alan isimlerin katıldığı birinci derecede resmi etkinliklerdir. Belirli konularda açıklama ve bilgilendirmeye yönelik basın toplantıları, istişare görüşmeleri, devletin farklı görevlileri arasında gerçekleşen resmi ziyaretler ve yemekler, farklı bakan ve başkanların katıldığı çeşitli ekonomik ve politik zirveler ve zaman zaman basına kapalı olarak düzenlenen birebir görüşmeler bu gruba örnek olarak gösterilebilir.

4.2.2 İkinci Dereceden Resmi Etkinlikler

Bu grupta ise, yerel yönetim mekanizmaları (Büyükşehir Belediyeleri, İl Valilikleri) ile sivil toplum örgütleri gibi Avrupa Birliği alanında rol oynayan aktörlerin düzenlediği etkinlikler yer almaktadır. Resmiyet derecesine göre değerlendirildiğinde, sözkonusu etkinliklerde devletin en üst yönetiminden yetkililerden ziyade il valileri, belediye başkanları, farklı yerel yönetim birimlerinin yöneticileri, temsilcileri ile dernekler, birlikler ve vakıflardan ve sivil toplum kuruluşlarından direktörler ve temsilciler yer almaktadır. Seminer, konferans, sempozyum, proje toplantısı, bilgilendirme toplantıları, eğitim gibi etkinliklerin içeriğini Avrupa Birliği alanı içerisinde daha spesifik, genellikle toplumsal ve kültürel meseleler oluşturmaktadır.

4.2.3. Üçüncü Dereceden Resmi Etkinlikler

En az resmiyet derecesinin bulunduğu bu grupta ise resmi nitelik taşımayan günlük iletişim, görüşme, röportaj gibi etkinlikler yer almaktadır. Zaman zaman basının da dâhil olduğu bu görüşmelerin özelliği, kişi sayısının çok kısıtlı olmasıdır; bu da, resmiyet derecesini azaltan bir faktördür. Avrupa Birliği uzmanlarıyla basın görevlilerinin yaptığı birebir röportajlar ya da farklı temsilcilerle gerçekleştirilen dostane yemekler, görüşmeler buna örnek verilebilir.

Nitelikleri gereği üç ana grupta karşımıza çıkan etkinliklerde, Avrupa Birliği'nin konusu ve yabancı uzman, temsilci, devlet görevlilerinin katılımı nedeniyle sözlü çeviri iletişimin sağlanması açısından bir zorunluluktur. Bu çalışmanın temel hareket noktalarından biri olan, sözkonusu etkinliklerde sözlü çeviri hizmetinin tedarikinin nasıl gerçekleştirildiği ve koordine edildiği sorusu ise bu noktada karşımıza çıkmaktadır.

4.3. Türkiye'de Avrupa Birliği Bağlamında Sözlü Çeviri Koordinasyonu

4.3.1. Resmi Birimler Aracılığıyla

Bir önceki kısımda açıklanan etkinlik türlerindeki sözlü çeviri ve sözlü çevirmen gereksinimin karşılanması amacıyla başvurulan iki iletişim kanalından ilki resmi birimlerdir.

Üçüncü bölümün başında da değinildiği üzere, Türkiye'deki Avrupa Birliği kuruluşlarının sözlü çeviri anlamında kendilerine ait bir ekibi bulunmamaktadır. Genellikle bu kuruluşlar, ekipleri içerisindeki çalışanlardan gerektiğinde destek almaktadır; aynı şeyin yazılı çeviri etkinliği için de geçerli olduğu görülmektedir.

Kuşkusuz, her kuruluş ya da birim için eşit derecede sözlü çeviri gereksiniminden bahsetmek mümkün değildir; örneğin, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu'nun düzenlediği etkinliklerdeki sözlü çeviri ihtiyacı ile herhangi bir il valililiğine bağlı Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi'nin sözlü çeviri ihtiyacı arasında, etkinlik türüne, sıklığına ve dönemlere dayanan birtakım farklılıklar olacaktır. Yine de Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu'nun da sözlü çeviri ihtiyacını sıklıkla kendi ekibi ile karşıladığı ve bu anlamda nadiren dışarıdan destek aldıkları mevcut bilgiler arasındadır.[15]

Birincil derecede Avrupa Birliği kurumları ile bağlantısı bulunan; bir başka deyişle, Avrupa Komisyonu, Avrupa Adalet Divanı, Avrupa Parlamentosu gibi Birliğin temel organlarının Türkiye'deki temsilcisi konumunda bulunan kuruluşlarda sözlü çeviri hizmetinin tedarikinde, önceden belirlenmiş satın alma kuralları çerçevesinde akredite serbest konferans tercümanlarından (AIC) sözlü çeviri desteği alınmaktadır. Bu serbest konferans tercümanları, açılan sınavlar sonucu akreditasyon almakta ve gerektiğinde çağrılmak üzere çevirmen veritabanına girmektedir.[16]

Buradaki önemli nokta, bunun, Avrupa Birliği'nin kendi bünyesindeki kurumlara sözlü çeviri hizmeti sunan Sözlü Çeviri Genel Müdürlükleri -Avrupa Parlamentosu Sözlü Çeviri ve Konferanslar Genel Müdürlüğü, Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü ve Avrupa Adalet Divanı Sözlü Çeviri Müdürlüğü- tarafından organize ve koordine edilen bir süreç olmasıdır. Başka bir deyişle, müzakerelere devam eden bir ülke olarak Türkiye'nin ve Türkçenin etkinlik kapsamına dâhil olduğu noktalarda Avrupa Birliği'nin ilgili sözlü çeviri birimleri kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak hareket etmektedir. Zaten bu da, Komisyon ve Adalet Divanı Sözlü Çeviri Genel Müdürlükleri gibi sözlü çeviri birimlerinin kurulmasının temelinde yatan etkenlerdir biridir. Bir önceki bölümde de değinildiği üzere, artan dil

[15] Bkz. Ek 2: AK Türkiye Delegasyonu'ndan Yeşim Boyalar Pazarcı ile yapılan 15.04.2008 tarihli kişisel yazışma.

[16] Akredite serbest konferans tercümanları hakkında daha detaylı bilgi için bkz. EUROPA web sayfası http://europa.eu/interpretation/index_en.htm.

kombinasyonları ve çeviri ihtiyacına paralel sözlü çevirmen ihtiyacını karşılayarak sözlü çeviri hizmeti koordinasyonunu etkin bir biçimde yapabilmek sözkonusu birimlerin kurulmasını sağlamıştır.

Bu yöntemin dışında, Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakereleri çerçevesinde düzenlediği etkinliklere yönelik sözlü çeviri ve sözlü çevirmen hizmeti sağlamakla yükümlü herhangi bir daire, merkez ya da birim olmadığı göze çarpmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak ABGS Tercüme Dairesi'nden bir yetkiliyle yapılan görüşmede ABGS'nin ana sorumluluk alanının yazılı çeviriler olduğu, sözlü çeviri konusunun organizasyonuyla ilgilenmedikleri ve her devlet dairesi ya da biriminin kendi yöntemleriyle bu gereksinimi karşıladığı yönünde bilgi edinilmiştir.[17] Avrupa Birliği katılım müzakereleri süresince gerek yerel gerekse merkezi seviyelerde düzenlenen her türlü seminer, basın toplantısı, konferans, eğitim, atölye çalışması vb. etkinliğin en azından genel hatlarıyla kaydının tutulduğu ve saklandığı toplu ve tek bir arşivin ve/veya veri tabanının bulunmaması da bu konuyla bağlantılı önemli bir noktadır. Çünkü düzenlenen etkinliklerin detaylı dökümü, sözlü çeviri hizmetine-dolayısıyla da sözlü çevirmenlere- duyulan gereksinimi açık bir şekilde ortaya koyacak ve kaçınılmaz olarak bu konunun koordinasyonuna duyulan ihtiyaç da görünür bir hal kazanacaktır.

Buna ek olarak, böyle bir arşivleme çalışmasının, özellikle düzenli aralıklarla sürekli gerçekleştirilen etkinliklerde aynı sözlü çevirmenlerin ya da aynı niteliklere sahip sözlü çevirmenlerin görev almasını sağlamak gibi bir faydası da olacaktır. Bu sayede, Türkiye'nin Avrupa Birliği alanında yaşadığı en büyük güçlüklerden biri olan 'kavramsal tutarsızlık' durumu, aynı çevirmenlerin aynı terim ve arka plan bilgisine sahip olmaları sonucu, bir nebze de olsa önlenebilir.

[17] ABGS'de görev yapan çevirmen Ercan Ertürk ile yapılan telefon görüşmesi.

Özet olarak, Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakereleri boyunca yazılı çeviri etkinliğinin koordinasyonuyla sorumlu Avrupa Birliği Genel Sekreterliği gibi bir üst-kuruluşun sözlü çeviri alanında var olmadığı görülmektedir.

4.3.2. İkincil Kanallar Aracılığıyla

Türkiye'de ABGS gibi genel çatıyı sağlayan bir üst-kuruluşun bulunmaması, Avrupa Birliği alanında düzenlenen etkinliklerde sözlü çeviri hizmetinin farklı birtakım kanallardan tedarik edilmesine zorunlu kılmaktadır.

Çeşitli konularda hibe desteği alan AB projelerinde çeviri hizmeti alımına yönelik açılan ihaleler ilk sırada gelmektedir. Hizmet alımının yanısıra mal alımı, yapım işleri gibi kategorilerin de bulunduğu ihaleler Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'na bağlı Merkezi Finans ve İhale Birimi'nin sorumluluğunda bulunmaktadır.

Türkiye'de Avrupa Birliği tarafından finanse edilen programlar çerçevesinde gerçekleşen hizmet, mal, iş ve hibelere yönelik ihalelerin genel bütçelemesi, ihaleye çıkılması, sözleşmenin imzalanması, ödemenin yapılması, muhasebe ve mali raporlaması bakımından tek sorumlu organ olan Merkezi Finans ve İhale Birimi, hizmetlerin, malların, işlerin ve hibelerin ihalesine ilişkin Avrupa Birliği kural, düzenleme ve usullerine bağlı kalınmasını ve uygun bir raporlama sisteminin işlemesini sağlamakla da yükümlüdür.[18]

Bu yöntemi izleyerek ihaleye katılan ve kazanan şirketler ya da şahıs şirketi sahibi çevirmenler proje süresi boyunca çeviri hizmetini sağlar. İhale şartlarının her projeye göre değiştiği bilinmekle birlikte genellikle sözkonusu ihale sözlü ve yazılı çeviri işleri olmak üzere iki farklı başlık biçiminde değerlendirilir. Bir başka deyişle, çeviri hizmeti ihalesini kazanan taraf sözlü çeviri hizmetinin yanısıra yazılı çeviri hizmetini

[18] T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Merkezi Finans ve İhale Birimi, "MFİB", (Çevrimiçi), http://www.cfcu.gov.tr/about.php?lng=tr&action=cfcu, 4 Nisan 2009.

de tedarik ettiğinde ücretlendirme iki farklı bütçe kalemi üzerinden yapılır. Bunun sebebi de, her projede eşit yoğunluklarda sözlü ve yazılı çeviri hizmetine gereksinim duyulmaması ya da yazılı ve sözlü çeviri hizmetinin farklı kanallardan tedarik edilmesidir.

Benzer biçimde, çeşitli konsorsiyumlara eş proje ortağı olarak katılan kurumlar da dil asistanları görevlendirmektedir. Eğitim, tarım, güvenlik, finans gibi çok çeşitli konularda oluşturulan projelerde yer alan dil asistanlarının görev tanımı genellikle hem yazılı hem de sözlü çeviriyi kapsayacak biçimde olmasına rağmen çevirmen yerine dil asistanı şeklinde bir unvan tercih edilmektedir.

Örnek olarak 'Yasadışı Göçle Mücadelede Türkiye'nin Kapasitesini Destekleme ve Yasadışı Göçmenler İçin Geri Gönderme Merkezlerinin (Sistemlerinin) Tesisi' Projesi'nde çalışacak dil asistanı kadrosu için verilen ilana bakıldığında sözkonusu dil asistanının görevlerinin aşağıdaki gibi olduğu görülmektedir: [19]

"1.Toplantı ve diğer görüşmelerde İngilizceden Türkçeye çeviri yapmak,
2.Dokümanları, çeşitli yasal mevzuat, eğitim, bilgilendirme ve diğer yazılı materyalleri İngilizceden Türkçeye, Türkçeden İngilizceye çevirmek,
3.Proje ile ilgili yazılı materyallerin Türkçe ve İngilizce taslaklarını hazırlamak,
4.Proje ile ilgili olarak düzenlenecek çalıştaylarda (workshop) simültane tercüme yapmak"

18 ay süreyle çalışacak olan dil asistanının taşıması gereken nitelikler de ilanda şu şekilde yer almaktadır: [20]

[19] Emniyet Genel Müdürlüğü, "Emniyet Genel Müdürlüğü Dil Asistanı İş İlanı", (Çevrimiçi) http://www.egm.gov.tr/asistanlik01.htm, 15 Mayıs 2009.

[20] Emniyet Genel Müdürlüğü, **a.e.**

"1. Üniversitelerin; Uluslararası İlişkiler, Siyasal Bilgiler, Hukuk, İktisat veya İşletme Bölümlerinden mezun olmak.

2. Türkçe, İngilizce dilini akıcı derecede yazıyor ve konuşuyor olmak.
3. Etkili bir iş ilişkisini oluşturmaya ve sürdürmeye yetenekli olmak,
4. Güçlü organizasyon ve idare kabiliyeti,
5. Çok iyi derecede bilgisayar tecrübesi, (MS Office, Word, Excel, İnternet)
6. Çok iyi derecede iletişim becerisi,
7. Sabır ve metanet sahibi,
8. AB Eşleştirme projelerinde tecrübe sahibi olmak tercih sebebidir."

Bu örnekten de görülebileceği gibi, hem yazılı hem de sözlü çeviri yapmak üzere profesyonel bir ekip üyesine duyulan ihtiyacın fark edilerek bu yönde ayrı bir pozisyon tahsis edilmesi kuşkusuz olumlu değerlendirilebilecek bir noktadır. Ne var ki, gereken niteliklere bakıldığında Mütercim Tercümanlık, Çeviribilim hatta İngiliz Dili Edebiyatı veya Amerikan Dili ve Kültürü bölümlerinin yer almaması ancak görevler arasında simültane çeviri yapma maddesinin bulunması, AB bağlamında profesyonel çevirmenlik ve uzmanlık alanı olarak çeviri kavramlarına dair farkındalığı sorgulatmaktadır.

Uzun süreli projelerden farklı olarak, yarım günden bir haftaya kadar değişen uzunluklardaki diğer konferans, seminer, kolokyum, atölye çalışması gibi etkinliklerdeki sözlü çeviri gereksinimi için kurumların ve sivil toplum kuruluşların çoğu zaman çeviri şirketleri aracılığıyla sözlü çeviri hizmetini kendilerinin organize ettiği de görülmektedir. Bu noktada çeviri bürosu gibi aracılar yardımıyla dolaylı olarak ya da doğrudan sözlü çevirmenlere ulaşan etkinlik sahibi kuruluşlar genellikle kabin, ses sistemi, mikrofon, kulaklıklar gibi işin teknik kısmıyla da ilgilenmek durumunda kalmaktadır. İşin maliyet boyutuna ek olarak bu süreci bilmeyen ya da yakından tanımayan kuruluşlar için etkinlik hangi kapsamda olursa olsun daha da güçleşme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir.

Son olarak da, sözlü çeviri hizmetinin gönüllüler ya da dil bilen üniversite öğrencileri aracılığıyla tedarik edilmesi gelmektedir. Çoğunlukla finansal nedenlerden ya da organizasyon eksikliğinden ötürü profesyonel sözlü çevirmenlerin çağrılmadığı bu tip durumlarda etkinlik sahibi kuruluş, dernek ya da vakıf kendi bünyesinden kişilerle sözlü çeviri gereksinimini karşılamaya çalışır. Teknik düzeneğin bulunmaması durumunda da gönüllü çeviri yapan kişi, bu yetkinlikte olsa dahi, eşzamanlı çeviri yerine ardıl çeviri yapmak durumunda kalmaktadır.

Benzer şekilde, toplam maliyet nedeniyle gereken sözlü çeviri hizmetini dil bilen öğrencilerden ya da öğretim kadrosundan karşılamaya çalışan birimler ve üniversitelerden de bahsetmek mümkündür. Örneğin, İstanbul Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Başkanlığı'nın faaliyet kapsamında yer alan Erasmus Hayat Boyu Öğrenme ve Öğrenci Değişim Programı'na yönelik olarak düzenlediği tanışma toplantılarında Çeviribilim Bölümü öğrencilerinden eşzamanlı ve ardıl sözlü çeviri desteği almaktadır.[21]

Bu son grup içerisinde karşılaşılan en son durum ise, sözkonusu etkinlikteki sözlü çeviri ihtiyacının farkına bile varılmaması nedeniyle teknik düzeneğin ya da sözlü çevirmen(ler)in yer almadığı toplantılardır. Genellikle daha küçük ölçekli olduğu söylenebilen bu tür etkinliklerde iletişim sorunu vb. yaşanması durumunda çevirmen arayışına girilmekte ve etkinlik sahibi kurum ya kendi imkânlarıyla ya da kendi bünyesinden dil bilen bir kişiyle durumu çözmektedir. O halde, etkinliklerdeki sözlü çeviri ihtiyacı değişiklik gösterdikçe bu hizmetin tedarik biçimi de aynı çeşitlilikte şekillendiğini söylemek mümkündür; öyle ki, sözlü çeviri işleri teknik şirketlerden ilgili çevirmenlere ya da şirketlere götürülmektedir. Bu farklı durumların her biri ise, henüz sözlü çeviri ve sözlü çevirmen ihtiyacı konusundaki bilincin henüz en üst seviyelere çıkmadığı izlenimini vermektedir.

[21] Bkz. Ek 4: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'na gelen 16 Mart 2009 tarihli,1994 sayılı resmi yazı.

Bu bölümde, Avrupa Birliği katılım müzakereleri boyunca merkezi yönetim, yerel idareler ve sivil toplum kuruluşları gibi farklı oluşum düzeylerinde gerçekleştirilen etkinliklerde sözlü çeviri kavramı; gereksinim, organizasyon, koordinasyon gibi kıstaslar temelinde ele alınarak irdelenmiştir. Sunulan bilgilerden de anlaşılacağı üzere, Avrupa Birliği müzakereleri ve Türkiye'nin üyeliğe uyum süreci açısından bakıldığında, gerek merkezi gerekse yerel düzeyde sınırlı seviyede bir farkındalık geliştirilmiştir; bu amaçla kurulan Avrupa Birliği Merkezleri ya da AB Dış İlişkiler Birimleri bunu örnekler niteliktedir. Bu anlamda, tam olarak adı konmasa dahi 'yol haritası' işlevini görecek bir plandan ve içerdiği ilgili faaliyetlerden söz etmek mümkün görünmektedir.

Ne var ki, aynı durumun, bu sürecin temel taşlarından biri olan çeviri etkinliği için de geçerli olduğunu öne sürmek güçtür. Öncelikle, sözlü çeviri için, yazılı çeviri alanında Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Tercüme Koordinasyon Birimi'nin işlevine denk düşecek bir oluşumdan bahsetmek mümkün değildir. Yazılı çevirilerin yapılması ile gerektiğinde farklı kanallarla dağıtılacak çevirilerin organize ve koordine edilmesinden sorumlu olan ABGS bu noktada önemli bir rol oynamaktadır. Ali Babacan yerine Baş Müzakereci olarak atanan Egemen Bağış 7 Nisan 2009 tarihinde Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenen 'Katılım Müzakerelerinde Konferans Çevirmenliği ve Konferans Çevirmenlerinin Rolü' konferansında "Türkiye AB üyesi olduğunda Türkçe resmi dillerden bir tanesi olacak. Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu'nda toplantıların sayısı arttıkça, Türkçe çevirmenlere de ihtiyaç olacak"[22] açıklamasıyla Avrupa Birliği bağlamında sözlü çevirinin önemine değinmiştir. Oysa büyük ölçüde benzer bir üst-koordinasyonun eksikliğinden ötürü, gereken sözlü çeviri hizmetinin nispeten 'gelişigüzel' biçimlerde sağlandığını söylemek mümkündür.

Bu betimlemeler sonucunda elde edilen verileri, bu çalışmanın temel olarak benimsediği kuramsallaşma zemininde ele aldığımızda ise mevcut sonuçlardan önce

[22] Cumhuriyet Gazetesi, "AB'ye üye olursak Türkçe resmi dil olacak", 8 Nisan 2009, (Çevrimiçi) http://www.cumhuriyet.com.tr/?im=yhs&hn=49114, 10.04.2009.

sürecin kendisinin sorgulanmasının gerektiği görülmektedir. Çünkü her şeyden önce, kurumsallaşma olgusu, şeylerin, durumların ve bireylerin gelişigüzel var oluşundan belirli kurallar altında öngörülebilir bir şekle ilerlemesidir; bu açıdan bir dönüşüm evresini içinde barındırır.

Avrupa Birliği bağlamında Türkiye'de sözlü çeviri kavramının ve sözlü çevirmenlik mesleğinin toplumsal açıdan ne derece koordine ve kurumsal bir nitelik taşıdığını irdeleyen bu bölümün ardından Avrupa Birliği'ne tam üye katılımını sağlamış çeşitli ülkelerle Türkiye'nin sözlü çeviri etkinliği ve koordinasyonu açısından karşılaştırılmasına yer verilecektir.

4.4. Karşılaştırma

Bu bölümde, sözlü çeviri etkinlikleri ile bu etkinliklerin organizasyonu ve koordinasyonu temelinde ve kurumsallaşma kavramı açısından Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine kabul edilmiş ülkelerle karşılaştırılması yapılacaktır. Bu karşılaştırmalı analizin amacı ise, üye ülkelerin geçtiği aşamalar ile mevcut kurumsallaşma düzeylerinin müzakere sürecindeki Türkiye'nin önündeki yolu ve bugünden geleceğe atması gereken adımları somutlaştırması ve netleştirmesidir.

Mevcut 27 üyeye sahip Avrupa Birliği'nin özellikle dil ve iletişim anlamında kendine has bir uluslar arası kurum olduğu düşünüldüğünde bütün üye ülkelerin sözlü çeviri alanındaki girişim ve etkinliklerine tek tek değinerek Türkiye'yle kıyaslanması, en azından bu çalışmanın kapsamını ve odak noktasını aşma riskini taşımaktadır. Bu nedenle, bu karşılaştırmalı bakışı sadece önceki bölümlerde açıklanan kuramsal çerçeve ile genel durum değerlendirmesini kolaylaştıracak bir araç olarak düşünmek mümkündür. Özellikle müzakereler sürecinde Türkiye'ye benzer özellikler taşıyan üye ülkelerin Türkiye ile kıyaslanması, durumu somutlaştırma ve netleştirme amacından başka bir amaç taşımamaktadır.

Müzakerelerin devam ettiği hazırlık sürecinde Romanya ve Bulgaristan'dan üçer sözlü çevirmen üyelik başlangıcıyla birlikte geçici temsilciler olarak göreve alınmıştır. Buna ek olarak her iki ülkenin dilinde sözlü çeviri yapabilen altı (6) sözlü çevirmen ile Avrupa Parlamentosu arasında kısa süreli çalışma kontratları imzalanmıştır.

Avrupa Birliği'ne katılım aşamasında Bulgaristan'dan 39, Romanya'dan ise 42 serbest çalışan AB akreditasyonuna sahip sözlü çevirmen sözlü çeviri hizmeti sunmuştur. Bu rakamın, 2004 genişlemesiyle kıyasla daha yüksek olduğu bilinmektedir.[23]

Türkiye'ye bakıldığında ise katılım sürecinin tamamlanmasıyla birlikte Avrupa Birliği kurumlarında bulunması gereken sözlü çevirmen sayısının 187 olması gerektiği görülmektedir. Oysa 2007 itibariyle bu rakamın en iyi ihtimalle dörtte biri düzeyine yaklaşıldığını söylemek mümkündür.[24]

Serbest ve kadrolu sözlü çevirmenlerle çalışmanın yanısıra Avrupa Birliği, sözlü çeviri eğitimi anlamında üyelik müzakerelerine başlamış ülkelere destek vererek hem sözlü çeviri hizmetini hem de dil politikasını güçlendirmeye ve korumaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda AB üye ve üye adayı ülkelerden seçilen yüksek öğretim kurumlarında Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisans Programı (EMCI) çerçevesinde sözlü çevirmenler geleceğe yönelik olarak yetiştirilir. Bu doğrultuda Birliğe 2007 yılında katılan Romanya'da Babes-Bolyai Cluj-Napoca Üniversitesi'nde 2002 yılında açılan program toplam 52 (elli iki) mezun vermiştir ve bu mezunlar Avrupa Birliği kurumlarında kadrolu ya da serbest sözlü çevirmen olarak görev yapmaktadır.[25] Türkiye'de 2005 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nde açılan programın mezun sayısı, internet sayfasında yer almamakta ve kesin olarak bilinmemektedir. Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisans programının 2007

[23] Bkz. Ek 5: 20.12.2006 tarihli EUROPA Basın Açıklaması.

[24] Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, "Prof. Dr. Tanju İnal'ın açıklaması", 14 Mart 2007, (Çevrimiçi) http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=40698&l=1, 2 Mayıs 2009.

[25] Mezun listesi için bkz. Babes-Bolyai Cluj-Napoca Üniversitesi internet sayfası: http://masteric.lett.ubbcluj.ro/alumni.html.

yılında Bilkent Üniversitesi'nde de faaliyete geçirilmesi, bu anlamda Türkiye'de mevcut mezun sayısının yeterli olmayabileceği fikrini akla getirmektedir. [26]

1 Ocak 2007 tarihinde en son genişleme dalgasıyla üyeliğe kabul edilen Romanya ve Bulgaristan'ın, Türkiye'ye hem katılım zaman aralığı hem de coğrafi konum bağlamında yakın olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan, katılım öncesi sözlü çeviri organizasyonu ve hazırlıkları açısından bakıldığında gerek mevcut çevirmenlerin sayısının artırılması gerekse yeni sözlü çevirmenlerin yetiştirilmesi anlamında Türkiye'nin güçlendirmesi gereken noktalar olduğu görülmektedir.

En son genişlemeyle Avrupa Birliği üyesi olan Romanya ve Bulgaristan ile üyelik müzakerelerine devam eden aday ülke Türkiye'nin sözlü çeviri etkinliği açısından hazırlıkları belirgin bir farklılık taşımaktadır. Öte yandan Avrupa Birliği'nin kendi bünyesindeki sözlü çeviri hizmeti ve kurumsallık durumundan da bahsetmekte fayda vardır.

An itibariyle 27 (yirmi yedi) üyesi ve 23 (yirmi üç) resmi dili bulunan Avrupa Birliği, çarpıcı bir çok-uluslu ve çok-dilli kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. 2009 yılında Brüksel'de yapılan açıklamaya göre özellikle Doğu Avrupa'daki yeni ülkelerin katılımıyla sayısı artan dil kombinasyonlarında nitelikli sözlü çevirmen bulunması güçleşmiştir. Ancak 1970'lerde İngiltere ve İrlanda'nın üye olması üzerine Komisyon Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü'nde çalışmaya başlayan İngiliz sözlü çevirmenlerin emeklilik yaşına gelmesi ve bu sözlü çevirmenlerin yerine yenilerinin bulunmasının son derece güç olması Avrupa Birliği dil sahnesine yeni bir durumu ortaya koymaktadır. Kuşkusuz tüm dünyada olduğu gibi Avrupa Birliği'nde de **'lingua franca'** olarak kabul edilen İngilizcenin herkes tarafından her yerde konuşulması iletişim anlamında kolaylık sağlamakta ama öte yandan bu kolaylık nedeniyle kendilerini başka bir dili öğrenmek zorunda hissetmeyen yeni nesil, sözlü çevirmenlerin yerini alamamaktadır. Eldeki verilere göre, Avrupa Birliği'ndeki mevcut İngilizce sözlü çevirmen sayısının emeklilik nedeniyle 2015 yılına kadar en

[26] Daha detaylı bilgi için bkz. Bilkent Konferans Çevirmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı, http://www.bilkent.edu.tr/~sal/son.html.

az üçte bir oranında azalması ve sonraki on yıllık dönem içerisinde de yarıya inmesi öngörülmektedir.[27]

Geçen yıl tüm Avrupa Birliği kurumlarında 152.000 gün sözlü çevirinin yapıldığı ve bunun 750 (yedi yüz elli) adam/yıl oranına karşılık geldiği düşünüldüğünde, Birliğin İngiltere ve İrlanda gibi en köklü üyelerinde bile sözlü çeviri konusunda, öngörülemeyen nedenlerden ötürü birtakım aksaklıklar yaşandığı görülmektedir.

Bu durumu çözmek amacıyla yeni çevirmen eğitimlerini hızlandıran Avrupa Birliği ayrıca KOBİ ve ticaret düzlemlerinde de çokdillilik uygulamasını teşvik etmeye çalışmakta, hazırladığı kitapçıklarla hem idari hem de ticari bağlamlarda profesyonel yazılı ve sözlü çevirmenlerin çalıştırılması ve dil, iletişim gibi temel alanlarda dil danışmanlığı hizmeti alınması gerektiğini vurgulamaktadır.[28]

Buna ek olarak, hem üye devletler hem de Türkiye, Hırvatistan gibi aday ülkelerdeki yabancı dil kullanımı, ikinci dil eğitimi, yabancı dillerin ve çok-dilliliğin rolü gibi temel dil ve çeviri konularında hazırlanan 2008 Raporu da hem Avrupa Birliği'nin hem de Türkiye'nin bu durumunu doğrular veriler sunmaktadır.[29]

Bu karşılaştırmadan da görülebileceği üzere, Avrupa Birliği üye ülkesi Türkiye'nin sözlü çeviri hazırlıkları, en yeni üyeler olan Bulgaristan ve Romanya'ya göre olması gerekenden daha düşük bir seviyededir; bu da daha düşük bir kurumsallaşma seviyesine dikkat çekmektedir. Öte yandan; kurumsallaşmanın her zaman geçen sürenin uzunluğuyla ilgili olmadığı da İngiltere ve İrlanda gibi 30 yıldan daha uzun süredir üye devletlerde dahi ciddi sorunların kısa sürede baş göstermesiyle bir kez daha doğrulanır niteliktedir.

Fakat kurumsallaşmanın diğer özelliklerinden birinin beklenmedik durum ya da olgularla baş edebilme kapasitesi olduğu da göz önünde bulundurulduğunda,

---

[27]EU Business, "Interpretation in the EU - Briefing", 19 Şubat 2009, (Çevrimiçi) http://www.eubusiness.com/Languages/interpretation-eu-guide, 5 Mayıs 2009.

[28] Bkz. Ek 6: Avrupa Komisyonu Çokdillilik Sektörel Forumu'ndan Tavsiye Raporu.

[29] Bkz. EACEA tarafından hazırlanan Avrupa Komisyonu Yabancı Dil Temel Veriler Raporu 2008.

Türkiye'nin atması gereken adımlar dizisinin daha uzun olduğunu söylemek mümkündür.

Bu noktada Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakere sürecinde en temel gereksinimlerden biri olan sözlü çeviri etkinliklerini koordine ve organize edecek bir sorumlu birim ya da heyetin bulunması, sözlü çeviri hizmetini 'gelişigüzel'lik alanından çıkaracaktır. Ayrıca, bu sayede, hem bir meslek olarak sözlü çevirinin hem de bir bütünün parçası olmaya çalışan Türkiye'nin üye olarak kurumsal kimliği pekişecektir.

4.5. Değerlendirme

Önceki bölümlerde sunulan tüm bilgilerin ışığında bakıldığında karşımıza iç içe geçmiş bir dizi durum ve kavram çıkmaktadır.

Bunlardan ilki uluslararası bir kurum olarak Avrupa Birliği'nin kendisidir. Kendi idari organlarına ve yapısına sahip olan Avrupa Birliği'ne katılarak tam üyelik statüsüne ulaşma çalışmalarını devam ettiren Türkiye, bu uluslararası kurumun bir parçası olmaya çalışmaktadır. Bu amaç doğrultusunda siyasi, ekonomik, sosyal, hukuki, idari, askeri, dini ve kültürel düzeylerde gerekli çalışmalar ve faaliyetler sürdürülmekte ve sözkonusu çalışmaların koordinasyonuna yönelik pek çok kurum ve kuruluş sürece katılmaktadır.

Bu çalışmanın ana konusu olan sözlü çeviri bileşeni ise, Avrupa Birliği'ne katılım müzakerelerinin öncesinde ve bu süreç boyunca en temel gereksinim olan iletişimin sağlanması bağlamında doğal olarak ön plana çıkmaktadır. Bu noktada Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri ve sözlü çeviri olgusu çerçevesinde iki temel durumdan söz etmek mümkündür:

1. Temel iletişimin sağlanabilmesi için gereken iki bileşenden -yazılı çeviri ve sözlü çeviri- yazılı çeviri etkinliğinin organizasyonu ve koordinasyonuna verilen önemin eşit derecede ve nitelikte sözlü çeviri kısmına verilemediği dikkati çekmektedir.

2. Bu durumla bağlantılı olarak da, uluslararası bir kuruma katılmak isteyen Türkiye'nin sözlü çeviri anlamında tam kurumsal bir yaklaşım benimsemediğini, bunun da hem bir meslek alanı hem de AB katılım sürecindeki en temel bileşenlerden biri olarak sözlü çevirideki kurumsallaşma düzeyinin gelişmesine ve ilerlemesine etkide bulunduğunu söylemek mümkündür.

Üçüncü bölümün sonunda yer alan ülkesel karşılaştırmaların da işaret ettiği gibi, herhangi bir toplumsal alandaki kurumsallaşma sadece zamansal çizginin ne kadar uzun olduğuna bağlı değildir. Geçen zamanın niceliksel kalitesinin yanısıra niteliksel özellikleri de bu anlamda önem taşımaktadır. Örneğin sadece nicelik kriterine dayalı bir değerlendirme yapılsaydı, İngiltere ve İrlanda'nın üyelik öncesi ve sonrasından başlayarak günümüze kadar hem gerçekleştirilen sözlü çeviri etkinliği hem de mevcut sözlü çevirmen sayısı gibi veriler son derece yüksek olduğundan, bu ülkelerdeki kurumsallaşma düzeyinin tartışmasız yüksek ve nispeten sarsılmaz bir konumda olduğunu ifade etmek mümkün olabilirdi. Ya da Türkiye'nin müzakerelere başladığı 1960'lardan günümüze değin geçen süre de, oldukça uzun bir süre olduğundan, kurumsallaşma düzeyinin tespitinde tek kriter olarak değerlendirilebilirdi. Oysa tam da burada, sosyal olgu ve durumların yaratılan ya da inşa edilen, dolayısıyla da değişime tabi, şeyler olduğunu gözlemlemek mümkündür. Toplumsal yapılandırmacılık yaklaşımının da öne sürdüğü gibi "toplum insan ürünüdür, nesnel bir gerçekliktir; insan da toplumsal bir üründür".[30]

Sözlü çeviri, kurumsallaşma düzeyi ve Avrupa Birliği çerçevesinde irdelendiğinde Türkiye örneğinde göze çarpan ilk unsur, bu etkinliğin organizasyonu ve koordinasyonu ile direkt olarak ilgilenen tek bir birim ya da merciin bulunmamasıdır. Bu da, ister istemez, çoğunlukla, önceden hazırlanmış bir dizi yönergeye başvurmak yerine herhangi bir kritere dayanmaksızın sadece anlık şartlar nedeniyle farklı yöntemlerin uygulanmasına neden olmaktadır.

---

[30] Gordon Marshall, **Social Constructionism: A Dictionary of Sociology**, İngiltere, Oxford University Press, 1998.

Bu önemli durumun yanısıra 2003 yılında Türkçenin Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla tasarruf tedbirleri uyarınca çalışma dili, eşzamanlı çeviri kabini ile çevirmenlerinin de Avrupa Konseyi kapsamından çekilmesi ülkenin sözlü çeviri açısından genel kurumsallaşma düzeyine paralel bir tavra işaret etmektedir.[31] O an için Konsey'de yer alan görevlilerin dil yeterliğini gerekçe göstererek sözlü çeviri hizmetine son verilmesi, bu sürecin bazı devlet kesimleri tarafından dahi temel birtakım unsurlar yerine anlık ve durumsal şartlar çerçevesinde algılandığını göstermektedir. Bir ülkenin dilinin, ülkenin herhangi bir yerdeki varlığının en temel şartı olması prensibinden hareketle, sözkonusu ülke delegasyonunun toplantıya katılmasına rağmen ülkenin çeviri kabininin olmaması bir nevi o ülkenin o ortamda var olmaması anlamına gelecektir.[32] Sözlü çeviri araştırmacısı akademisyen Aymil Doğan'ın ifadesiyle bu 'sözlü çeviri kabininin bayrak işlevi görmesi' demektir.
Bu açıdan bakıldığında, yalnızca sözlü çeviri hizmeti ve etkinliğinin gelecekteki organizasyonu anlamında değil, ayrıca mevcut sözlü çeviri etkinliği açısından da bir farkındalık ve bilinç eksikliği olduğunu söylemek mümkündür.

Kurumsallaşma çerçevesinde bakıldığında, Türkiye'de Avrupa Birliği üyeliği temelinde sözlü çeviri etkinliğinin kurumsal bir tabana oturtulması kuramsal tartışma kısmında da değinilen belirli roller ve bu rollerin kimler tarafından üstlenileceğinin açık seçik tanımlanması ve bu tanımların genel olarak tanınmasıyla mümkün olacaktır. Daha basit bir ifadeyle Türkiye, Avrupa Birliği müzakerelerindeki muhtemel başarısını bu yolda en çok faydalandığı enstrümanlardan biri olan sözlü çeviriyi dizgesel olarak eğitim ve uzmanlık temeline oturtmasıyla güvence altına alacak, bu da bağlantılı olarak kurumsallaşmayı ve oturmuş bir düzenin gerektirdiği davranış örüntülerini getirecektir.

---

[31] Bkz. Bölüm 4.1 Avrupa Birliği Kurumları ve Çeviri İhtiyacı, s.1.

[32] Doğan, **a.g.e.**, s. 76.

Avrupa Birliği kurumlarına bakıldığında dilsel ve kültürel çeşitliliğin sürekli yinelenen temel bir unsur olduğu dikkati çekmektedir. Pek çok resmi dilin eşzamanlı olarak varlığını sürdürmesinin çeşitli etkileri de AB alanında yapılan çok sayıda çalışmada irdelenmektedir. Jean Monnet'in de belirttiği gibi "resmi toplantılarda ve özellikle de harici iletişim ortamlarında, demokrasi, şeffaflık ve dil eşitliği gibi ideallerin güvence altına alınması görevi çokdilliliğin iki atardamarı olan yazılı ve sözlü çeviriye düşer. Hiçbir dilin diğer bir dilden üstün olmasına izin verilmediği çok dilli bir kurumun oluşturulması personel kadrolarının sözlü ve yazılı çevirmenlerle 'dolup taşmasını' zorunlu kılar".[33]

Benzer bir algının hem mikro hem de makro düzeylerde oluşturulması sözlü çeviri etkinliğinin kurumsallaşması kavramının muhtemel avantajlarını netleştirecek ve bunların anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Ancak bu sayede, Türkiye için AB genel çerçevesinde herhangi bir durumun artı ve eksi yönleri sağlıklı bir biçimde değerlendirilebilir.

"Kurumlar temsil ettiklerini, betimlediklerini, yansıttıklarını ve anlattıklarını aynı zamanda kesen, delen, bastıran, şekillendiren, yönlendiren ve sarsan şeylerle doludur. Bu yüzden amacımız bu eşzamanlılık özelliğinin iki yönlülüğünü kavramak olmalıdır: fikirlerin somutlaştırılması ve şeylerin sembolik ve pratik tarafları".[34]

Geçmişinde Dil Oğlanları gibi kurumsallaşmanın zamanının çok ötesinde ve üst seviyede sergilendiği bir örneğe sahip olan Türkiye'nin de gerek Avrupa Birliği bağlamında gerekse çok dilli ve çok kültürlü buluşmalara sürekli ev sahipliği yapan

[33] Anne Stevens, Handley Stevens, **Brussels Bureaucrats? The Administration of the European Union**, Basingstoke, Palgrave, 2001, s.126.

[34] Barbara Czarniawska-Joerges, **Exploring Complex Organizations. A Cultural Perspective**, Newbury Park, Sage, 1992, s.53.

bir ülke kimliğiyle bu konuma ulaşması imkânsız olmamakla birlikte çaba ve dizgesel bir çalışma gerektirmektedir. Avrupa Birliği konulu toplantı, seminer, konferans vb. etkinliklerin bir bütünce oluşturacak biçimde kaydedildiği bir veri tabanının ya da yazılı çeviri etkinliğinde olduğu gibi sözlü çeviri alanında da bu görevi yerine getirecek bir koordinasyon ofisinin bulunmaması durumu zorlaştırmakta ve kurumsallaşmayı eksi düzeye çekmektedir.

Bölüm 4.4'de yer alan karşılaştırmayla AB müzakereleri süresince sözlü çeviri etkinliği açısından bulunması gereken belli başlı unsurlar ve Türkiye'nin bu bağlamda nasıl bir profil sergilediği betimlenmektedir. Bu değerlendirmenin sağladığı veriler de dâhil olmak üzere bütün mevcut bilgiler ışığında Türkiye açısından, 3 başlık altında, bir son değerlendirmeye varmak mümkündür:

Avrupa Birliği üyeliğine hazırlanan bir ülke olarak Türkiye'de sözlü çeviri çerçevesinde üç bağlantılı unsurdan söz edilebilir:

1. Bakış Açısı ve Yaklaşım

Gerek devletin karar alma organı (Türkiye Büyük Millet Meclisi) gerekse koordinasyon ve organizasyondan sorumlu merkez (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) düzeyinde Avrupa Birliği üyeliğine giden yolda çeviri etkinliğinin ne kadar önemli olduğu anlaşılmış olmakla birlikte çeviri etkinliğinin kendi içinde iki farklı alt-kategoriye ayrıldığı, yazılı ve sözlü çevirinin farklı durumlar ve düzenlemeler gerektirdiği gibi birtakım temel ayrımların içselleştirilmemiş olduğu söylenebilir.

Heyet içerisinde yer alan bütün parlamenterlerin dil bilmesini gerekçe göstererek Türkçe eşzamanlı çeviri hizmetini ve kabinini kaldırmak; o an için ekonomik bakış açısıyla mantıklı görünse de Avrupa Birliği konsepti ve sözlü çeviri olgusu açısından uzun vadeli bir stratejiyi uygulamak yerine; sadece o anı düşünerek alınmış bir karar izlenimini vermektedir. Benzer biçimde, diğer idare seviyelerinde de sözlü çeviri etkinliği, ancak gerektiğinde düşünülmesi ve halledilmesi gereken bir ihtiyaç, yazılı

çeviri kadar gerekmeyen bir unsur gibi algılanmakta, doğal olarak da sözlü çevirinin yazılı çeviri gibi baştan organizasyon planının yapılması bir ihtiyaç olarak dahi görülmemektedir.

2. Teknik Altyapı ve Kapasite

Önceki bölümlerde de yinelendiği üzere, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin sorumluluklarından biri de, müzakerelerin devamı için gereken tüm koşulların gerekli merciler tarafından sağlandığından emin olmak ve bunun için gereken işleri yerine getirmektir. Tüm bunların temelinde, müzakerelerin devamı için kurulan iletişimin Türkçeye ve diğer dillere de çevrilmesi yatmakta, bu da kaçınılmaz olarak çevirmenleri bu sürecin olmazsa olmaz üyeleri kılmaktadır. Ancak gerçek duruma bakıldığında yazılı ve sözlü çeviri arasında dengesiz denebilecek bir durum göze çarpmaktadır; ABGS yalnızca yazılı çeviriye odaklanarak öncelikle müktesebat, ilerleme raporları gibi en temel dokümanların çevirisini tamamlamaya çalışmaktadır. Hatta yazılı çeviri anlamında bile ABGS'nin belirli sıkıntılar yaşadığı farklı zamanlarda dile getirilmiştir.[35] Böyle bir durumda da sözlü çeviri, bir önceki kategoride de belirtildiği gibi, 'önceden planlanıp koordine edilecek bir etkinlik ve süreç"ten ziyade 'ancak ihtiyaç duyulduğunda halledilecek bir gereksinim' gibi algılanmaktadır. Bunun etkisi de, dönüşümlü olarak hem ilgili etkinlikler hem de genel Avrupa Birliği olgusu üzerinde görülmektedir.

Türkiye'de AB bağlamındaki sözlü çeviri etkinliğine yönelik, ABGS gibi üst organizasyonu ve koordinasyonu sağlayacak ve kontrol edecek bir birim, kurum ya da merkez olmadığı gibi, bu alanda düzenlenen toplantı, seminer, konferans, eğitim gibi etkinliklerin kaydının tutularak arşivlendiği bir veri tabanı da bulunmamaktadır. Bunun özellikle hangi düzeylerde (yerel yönetim, merkezi yönetim, STK sahası, akademik kurumlar vb.) AB konulu etkinliklerin düzenlendiği, bu etkinliklerdeki çeviri hizmetinin kim tarafından ve nasıl karşılandığı ve verilen sözlü çeviri

[35] Özdemir İnce, "Avrupa Birliği ve Çeviri Sorunu", **Hürriyet Gazetesi**, 23 Ekim 2004, s.9.

hizmetinin kalitesi, amaca uygunluğu gibi unsurların tespit edilmesi açısından önemi büyüktür. Ancak böyle bir arşivleme metoduyla gerçekleşen tüm etkinlikler bir bütün olarak görülecek ve hem sözlü çeviri desteği hem de genel organizasyon ve düzenleme açısından eksiklikler ve iyileştirmeye açık noktalar açıkça tespit edilecektir.

3. Eğitim

Türkiye'de Avrupa Birliği alanında eğitim de geliştirilmesi gereken bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisans Programı (EMCI) gibi uygulamaların daha fazla sayıda akademik kurumda en azından daha fazla sözlü çevirmen yetiştirilmesini sağlayacak bir ivmeyle hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği bağlamında verilen eğitimlerde yazılı ve sözlü çeviri ya da dil gibi kavramlar çoğu zaman yetersizlik ve güçlük çerçevesinde tartışılmaktadır; oysa bu kavramların AB fikrinin temelindeki demokratik çokdilli iletişimi mümkün kılan unsurlar olduğu, özellikle bu konuda eğitim alan gençlere, öğretilmelidir.

Yukarıda verilen üç kategorinin birbirinden kesin çizgilerle ayrılamayacağını ve hepsinin bir şekilde bağlantılı olduğunu unutmamak gerekir.

Bu çalışmanın sonucunda tespit edilen sorunsal alanlara yönelik birtakım çözüm önerilerinden de bahsetmek mümkündür:

AB ve üyelik müzakereleri bağlamında önceliklerin belirlenerek hareket edilmesi, muhtemel çözüm yollarından ilkidir. Bu doğrultuda, sözlü ve yazılı çeviri etkinliklerinin en etkin biçimde yapılmasını sağlayacak, yeterli sayıda ve nitelikte çevirmene sahip organizasyon ve koordinasyon birimlerinin kurulması hem çeviri etkinliğinin önemini arttıracak hem de çevirinin kurumsal bir temele sahip olmasını sağlayacaktır.

Öte yandan sözlü çevirinin sadece o dili konuşamayan ya da anlayamayan katılımcılar olduğunda yapılması yerine resmi bir sürecin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu da, sözlü çeviri etkinliğinin ve sözlü çevirmenlik mesleğinin kurumsallaşmasına giden süreci hızlandıracaktır.

Son olarak da, özellikle üniversite gibi yüksek öğretim kurumlarında ve diğer eğitim merkezlerinde Avrupa Birliği kavramı, bu çerçevede dil, anadil, çokdillilik, çokkültürlülük gibi temel unsurlar açıkça kavratılmalı ve bu eğitim sadece öğrencilerle sınırlı kalmamalıdır. AB alanında herhangi bir dairede ya da merkezde görev yapan kişiler de bu temel eğitimi gerekirse yeniden almalı ve bütünün parçaların birleşiminden daha büyük olduğunu fark etmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Giriş bölümünde de belirtildiği üzere, bu tez çalışmasının amacı Avrupa Birliği üyeliği yolunda ilk adımlarını atmış bir ülke olan Türkiye'de sözlü çeviri etkinliğinin Avrupa Birliği bağlamında ne tür bir kurumsallaşma sürecinden geçtiğini betimlemektir. Bu noktadan hareketle, çalışmanın odak noktasında Avrupa Birliği müzakere sürecinin getirdiği toplumsal, siyasal, yasal düzlemlerdeki değişim ile bağlantılı olarak kendisi de başka bir toplumsal kavram olan kurumsallaşmanın Türkiye'deki Avrupa Birliği alanında gerçekleştirilen sözlü çeviri etkinliğine ne derece yansıtıldığıdır.

Bu amaç doğrultusunda betimleyici bir yaklaşım izlenmiş ve Türkiye'de konu ile ilgili uygulamalar ile bu uygulamaların gözlemlendiği birimler, daireler ve sivil toplum kuruluşlarındaki mevcut durum betimlenerek Avrupa Birliği'nin geneli ile kıyaslamalı bir düzlemde ele alınmıştır.

Çalışmanın konusu Avrupa Birliği ve sözlü çeviri gibi toplumsal bağlamdan ayrı düşünülemeyecek bir eksende yer aldığı için, çalışmanın bütününde kurum ve kurumsallaşma olguları sosyolojik ve toplumsal bir perspektifle ele alınarak kullanılmıştır. Bu doğrultuda, kimi zaman 'Toplumsal İnşacılık' adıyla da bilinen 'Toplumsal Yapılandırmacılık' yaklaşımı kuramsal çerçeveyi oluşturmuştur. Kurumsallaşma olgusunun, en temel biçimiyle, ilgili kurumların birbirine eklenmesi ile oluşan ve zaman içerisinde oturmuş birtakım temel özelliklere sahip bir yapı olduğu fikrinden hareket edilerek, Avrupa Birliği örneğindeki sözlü çeviri etkinliğinin kurumsallaşma seviyesi ile Türkiye'nin müzakereler süresince ortaya koyduğu sözlü çeviri kurumsallık seviyesi incelenmiştir. İnsanların bir araya gelerek oluşturduğu her grup içerisinde temel bir kurumsal yapılanma olduğunu ancak bunun belirli özellikler eklendikçe tam bir kurumsallık niteliği kazandığını söyleyen Toplumsal Yapılanmacılık yaklaşımına göre bu özellikler önceden belirlenmiş kurallar doğrultusunda hareket etme, tahmin edilebilirlik, daha küçük unsurların yapının tümünü temsil edebilmesi gibi temel niteliklerdir. Gerçekliğin önceden oluşturulmuş bir şablondan ziyade bireylerin kendilerinin bir araya getirerek

öğrendiği ve alışkanlık örüntüsüne büründürdüğü davranışlar aracılığıyla oluşturulduğunu öne sürmenin yanısıra, bu sosyoloji temelli kuramın temelinde yineleme ve toplumun bireyleri tarafından kullanıma aktarılarak benimseme prensipleri yer almaktadır. Sözlü çeviri etkinliğindeki kurumsallaşmayı sorgulayan bu çalışmada, Avrupa Birliği ve sözlü çeviri unsurlarının sosyal bir özellik taşıması nedeniyle bu kuramsal yaklaşımdan faydalanılmıştır.

Hareket noktasını betimleyip çözümlerken de yukarıdaki kuramsal yaklaşımın temel düşünme mantığını benimseyen bu çalışma, bir yönden, çeviribilim ile toplumbilimi birleştirmeye çalışan disiplinlerarası bir nitelik sergilemiştir. Kuşkusuz bu şekilde doğrudan dile getirildiğinde, böyle bir ifade, hem çalışmanın bir yüksek lisans tezi olmasından hem de her iki bilim dalını eşit düzeyde tanımıyor olmamızdan ötürü iddialı kalabilir. Bu nedenle özellikle, kullanılan kuramsal çerçevenin sosyoloji temelli bir yaklaşım olması açısından, mevcut durumu gözlemleyip betimlemede ve ilgili yorumları yapmada yardımcı bir filtre ya da mercek görevi gördüğünü söylemek mümkündür.

Uluslararası bir kurum olan Avrupa Birliği'nin bir parçası olmaya hazırlanan Türkiye'de politika, ekonomi, kültür, toplum, hukuk ve teknik gibi pek çok alanda çalışmalar devam etmektedir. Tüm bu hazırlığın ve çalışmaların alt ve üst seviyelerinde kurum olgusuyla karşılaşılması, aslında bu sürecin kendisinin bir 'kurumsallaşma ve kurumsal özelliklerini adapte' etme süreci olduğu fikrini akla getirmektedir. Sürecin temelinde yer alan devlet birimleri, dernekler, merkezler gibi kurumlar en tepede yer alan Avrupa Birliği uluslararası kurumuna yönelik bir işlev kazanarak çalışmalarını devam ettirmektedir. Bu resmin, yine temel ve tepe noktalarında -ama en çok da temelinde- yer alan sözlü çeviri etkinliğinin kurumsallaşma seviyesi açısından özellikle sözlü çeviri etkinliğine ve koordinasyonuna duyulan gereksinimin yeterince farkında olunmadığı gözlemlenmiştir.

Bu gözlemi doğrulayan iki temel bulgu şunlardır:

1.Sözlü çeviri etkinliğini ve işlerini düzenleyen, koordinasyonu kontrol eden, ihtiyaç duyanlara bu hizmetin sağlanmasına yardımcı olan herhangi resmi ya da sivil bir kuruluş, birim, merkez bulunmamaktadır.

2. Avrupa Birliği sürecinde ve konusunda düzenlenen gerek Devlet Başkanlarının toplantıları, basın açıklamaları gibi birinci dereceden resmi gerekse dernek, vakıf, Belediye, Valilik tarafından düzenlenen seminerler, konferanslar gibi ikinci ve üçüncü dereceden resmi etkinliklerinin kayda geçirildiği ve arşivlendiği herhangi bir veri tabanı ya da benzer bir yöntem bulunmamaktadır.

Bu iki temel bulguya dayanarak, Türkiye'de Avrupa Birliği bağlamında gerçekleşen sözlü çeviri etkinliği ve işlerinin koordinasyondan uzak ve anın sunduğu durum ve olanaklar çerçevesinde karşılanan bir ihtiyaç biçiminde algılandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu da Türkiye'nin genel sözlü çeviri etkinliğini ve sözlü çeviriye olan yaklaşımını, içerisinde barındırdığı gelişigüzellik ve tahmin edilemezlik özelliklerinden ötürü, kurum ve kurumsallaşma tanımından uzak bir yere konumlandırmaktadır.

Özellikle Bölüm 4,4'de yer alan karşılaştırmanın maddelerinden ve karşılaştırmalı analizi takip eden genel değerlendirme kısmından da anlaşılacağı gibi, Türkiye kendisine hem coğrafi anlamda yakın hem de en son genişlemeyle Birlik üyesi olan Bulgaristan ve Romanya ile sözlü çeviri işlerinin organizasyonu ve genel sözlü çeviri etkinliği hazırlığı anlamında belirgin farklılıklar taşımaktadır. Bu farklılıklar ana olarak iki başlık altında incelenebilir:

1.Avrupa Birliği'nin kendi sözlü çeviri genel müdürlüklerinin birlikte çalışabileceği anlamına gelen sözlü çevirmen akreditasyonu

2. Konferans Çevirmenliği Avrupa Yüksek Lisansı (EMCI) sözlü çevirmen eğitimi ortak müfredatının (eğitim programının) çeviri eğitimi veren kurumlarda bu çeviri türünde temel çerçeve olarak uygulanması

Bu iki nokta açısından değerlendirildiğinde, üyeliğe hazırlanan bir ülke olarak Türkiye'nin sözlü çeviri organizasyonunun olması gerekenden daha düşük bir seviyede durduğu dikkati çekmektedir. Bu ise kurumsallaşma bağlamında şu anlama gelmektedir: Kurumsallaşmayı sağlayan kurumların birbirine eklenmesi için gereken kurumlar ile unsurların eksikliği ve mevcut uygulamaların önceden belirlenmiş ve üzerinde uzlaşılmış bir plan yerine farklı kişiler ve birimler tarafından alınan kararlara bağlılığı söz konusudur. Bu da kurumsallaşmanın sözlü çeviri düzleminde, geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Bu çalışmanın farklı kısımlarında da değinildiği üzere, Türkiye'deki sözlü çeviri etkinliğinin sistemli bir şekilde organize ve kontrol edilmesi daha kurumsal bir nitelik kazanmasını sağlayacak bu da Türkiye'ye, son noktada, Avrupa Birliği ile müzakere sürecinde daha sorunsuz ve tutarlı bir iletişim getirecektir. Bu doğrultuda somut önerilerde bulunmak gerekirse:

1. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin bünyesinde sözlü çeviri işlerinin ve etkinliğinin koordinasyon ve organizasyonunu düzenlemekle veya bunun yapılmasını sağlamakla görevli bir merkez ya da birimin kurulması ve burada görev alacak, uygun niteliklere sahip kişilerden bir çalışma ekibi oluşturulması

2. Avrupa Birliği konusunda ve alanında düzenlenen her türlü etkinliğin, toplantının, seminerin, konferansın vb. detaylarıyla birlikte arşivleneceği ve hatta ilgili belgelerin, toplantı tutanaklarının, sunumların, metinlerin de yer alacağı bir veritabanı ya da portal oluşturularak herkesin erişebileceği biçimde kullanıma sunulması.

Türkiye'nin Avrupa Birliği bağlamındaki sözlü çeviri etkinliğinin organizasyon ve koordinasyon açısından daha sistematik bir temele dayandırılması hem müzakere sürecinde Türkiye'ye iletişim ve dil avantajı getirecek hem de sözlü çeviri mesleğinin mesleki tanınma ve kurumsal bir kimlik kazanmasını sağlayacaktır.

Bu çalışma, yukarıda bahsedilen özelliklere sahip bir sözlü çeviri organizasyon sisteminin kurulması durumunda, müzakere süreci ilerledikçe, ne tür faydaların sağlandığını ve ne gibi eksikliklerin bulunduğunu tespit etmeye yönelik ileri düzeyde çalışmalarla desteklenebilir. Böylece, henüz kendisi de nispeten genç bir disiplin olan çeviribilim araştırmaları içerisinde daha da kısıtlı bir inceleme ve çalışma literatürüne sahip olan sözlü çeviri araştırmalarına bir katkı daha yapılarak mevcut bilgi birikimine sosyoloji ve Avrupa Birliği bakış açılarından katkıda bulunulabilir.

BİBLİYOGRAFYA

Acartürk, Ertuğrul, Hakan Arslaner: "Maastrich Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği'nde Ekonomik ve Parasal Birlik ve Türkiye", **Avrupa Birliği Üzerine Notlar**, Ed. Oğuz Kaymakçı, Ankara, Nobel Yayınları, 2005.

AIIC: "Introducing AIIC: What It is", (Çevrimiçi) http://www.aiic.net/ViewPage.cfm/article8, 20 Aralık 2008.

Arınç, Bülent: **"Bingöl'de Meydana Gelen Deprem Nedeniyle Bu İle Yaptığı İnceleme Gezisinden Dönüşünde Esenboğa Havaalanı'nda Yaptıkları Açıklama Ve Gazetecilerin Sorularına Verdikleri Cevaplar"**, TBMM Basın Açıklamaları, 4 Mayıs 2003, (Çevrimiçi) http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_basin_aciklamalari.aciklama?p1=2687, 16 Mart 2008.

Avrupa Akademik Çalışmalar Merkezi: "Avrupa Konseyi", (Çevrimiçi) http://www.euroacademic.org/tr/index.php?act=show&code=propos, 8 Mart 2008.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği: "Türkiye & AB ilişkileri", (Çevrimiçi) www.abgs.gov.tr, 12 Ocak 2008.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği: "Prof. Dr. Tanju İnal'ın açıklaması", 14 Mart 2007, (Çevrimiçi) http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=40698&l=1, 2 Mayıs 2009.

Avrupa Birliği Komisyonu: "2001 İlerleme Raporu", 13 Kasım 2001, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2001/tu_en.pdf, 19 Şubat 2008.

Avrupa Ekonomik Ankara Anlaşması, 12 Eylül 1963, (Çevrimiçi)

Topluluğu: http://www.belgenet.com/arsiv/ab/ab_ankara.html 10 Nisan 2008.

Avrupa Komisyonu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü: "What We Do", (Çevrimiçi) http://scic.ec.europa.eu/europa/jcms/c_6636/what-we-do, 20.12.2008.

Avrupa Komisyonu: "Lizbon Stratejisi", 02.02.2005, (Çevrimiçi), http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0024:EN:NOT, 19 Şubat 2008.

Avrupa Parlamentosu: "Avrupa Parlamentosu, Usul Kuralları", (Çevrimiçi) http://www.europarl.europa.eu/sides/getLastRules.do?language=EN&reference=TOC, 20 Aralık 2008.

Aydın, Mustafa: **Kurumlar Sosyolojisi – Kurumlara Başlangıç Çerçevesinde Bir Çalışma**, Ankara, Vadi Yayınları, 1997.

Beaton, Morven: "Interpreted Ideologies in Institutional Discourse: The Case of the European Parliament", **The Translator,** C.13, No:2, 2007, s.271-296.

Berger, Peter, Thomas Luckmann: **The Social Construction Of Reality- A Treatise in the Sociology of Knowledge**, England, Penguin Books, 1991.

Birleşik Konferans Tercümanları Derneği: "Meslek İlkeleri", (Çevrimiçi) http://www.bktd.org/meslek_ilke.php), 12 Ağustos 2008.

British Management Data Foundation: **The Treaty of Amsterdam in Perspective: Consolidated Treaty on European Union** , 2bs., İngiltere, BMDF, 1999.

Cumhuriyet Gazetesi: "AB'ye üye olursak Türkçe resmi dil olacak", 8 Nisan 2009, (Çevrimiçi) http://www.cumhuriyet.com.tr/?im=yhs&hn=49114,

10.04.2009.

Czarniawska-Barbara Joerges: **Exploring Complex Organizations. A Cultural Perspective**, Newbury Park, Sage, 1992.

Dartan, Muzafer: "Avrupa Birliği-Türkiye İlişkileri: Quo Vadis?", **Avrupa Birliği Üzerine Notlar**, Ed.Oğuz Kaymakçı, Ankara, Nobel Yayınları, 2005.

Diriker, Ebru: **Konferans Çevirmenliği: Güncel Uygulamalar ve Araştırmalar**, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2005.

Diriker, Ebru: **De-/-Re-Contextualizing Conference Interpreting: Interpreters in the Ivory Tower?**, Amsterdam, John Benjamins, 2004.

Doğan, Aymil: **Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları**, 2. bs.,Ankara, Hacettepe Doktorlar Yayınevi, 2009.

Emniyet Genel Müdürlüğü: "Emniyet Genel Müdürlüğü Dil Asistanı İş İlanı", (Çevrimiçi) http://www.egm.gov.tr/asistanlik01.htm, 15 Mayıs 2009.

Eruz, Sakine: "Pera'nın Dil Oğlanları", Pera Festivali (Uluslararası Beyoğlu Buluşmaları, İstanbul, Pera Müzesi, 13.12.2007.

EU Business Portal: "Interpretation in the EU - Briefing", 19 Şubat 2009, (Çevrimiçi) http://www.eubusiness.com/Languages/interpretation-eu-guide, 5 Mayıs 2009.

Fichter, Joseph: **Sosyoloji Nedir?**, Çev. Nilgün Çelebi, Konya, Selçuk Üni. Yayını No 75, 1990.

Gentile, Adolf, Uldis Ozolins, Mary Vasilakakos: **Liaison Interpreting:A Handbook**, Melbourne, Melbourne University Press, 1996.

Güçlü, Sevinç: **Kurumlara Sosyolojik Bakış**, Ed. Sevinç Güçlü, İstanbul, Birey Yayıncılık, 2005.

Gürol, Yonca: **Örgüt Teorisi Olarak Kurumsallaşma**, İstanbul, Beta Basım, 2005.

Hasgüler, M., M.B. Uludağ: **Devletlerarası ve Hükümetlerdışı Uluslararası Örgütler,** Ankara, Nobel Yayınevi, 2005.

Hatim, Basil, Jeremy Munday: **Translation: An Advanced Resource Book**, London , Routledge, 2004.

Hermann, Alfred: "Interpreting In Antiquity", **The Interpreting Studies Reader**, Ed.Franz Pöchhacker, Miriam Shlesinger, Londra, Routledge Language Readers, 2002.

Hermans, Theo: 'Translation and the Relevance of Self-Reference', CETRA 2003 Summer School, 10 Eylül 2003.

Hürriyet Gazetesi: "Avrupa Konseyi'nden Türkçe'yi Çıkarttırdı", 5 Mayıs 2003, (Çevrimiçi) http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?viewid=263496, 15 Mart 2008.

Inghilleri, Moira: "Bourdieu and the Sociology of Translation and Interpreting", **The Translator**, C.11, No:2, 2005, s.125-146.

İktisadi Kalkınma Vakfı: "Avrupa Birliği Tarihçesi", (Çevrimiçi), http://www.ikv.org.tr/abtarihce.php, 19 Şubat 2008.

İktisadi Kalkınma Vakfı: **Avrupa Birliği ve Türkiye-AB İlişkileri Almanağı 2003,** İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2004.

İktisadi Kalkınma Vakfı: **Avrupa Birliği ve Türkiye-AB İlişkileri Almanağı 2006,** İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2007.

İnce, Özdemir: "Avrupa Birliği ve Çeviri Sorunu", **Hürriyet Gazetesi**, 23 Ekim 2004, s.9.

Judge, Anthony: "International Institutions: Diversity, Borderline Cases, Functional Substitutes and Possible Alternatives", **Types of**

International Organizations, 1978, (Çevrimiçi) http://www.uia.org/organizations/orgtypes/orgtypea.php, 15 Ocak 2008.

Karluk, S. Rıdvan: **Küreselleşen Dünyada Uluslararası Kuruluşlar**, 6. bs., İstanbul, Beta, 2007.

Keohane, Robert: "International Institutions: Two Approaches", **International Studies Quarterly**, No:32, Aralık 1988.

Koskinen, Kaisa: **Translating Institutions: An Ethnographic Study of EU Translation**, İngiltere, St Jerome Publishing, 2008.

L. Cogan, Morris: "Toward a Definition of Profession", **Harvard Educational Review**, C: 23, Eylül-Aralık 1953, s.33-50.

Lewis, Bernard: **From Babel to Dragomans: Interpreting The Middle East**, Londra, Phoenix, 2005.

Marshall, Gordon: **Social Constructionism: A Dictionary of Sociology**, İngiltere, Oxford University Press, 1998.

Massaro, Dominic W.: "An Information Processing Model of Understanding Speech", **Language, Interpretation and Communication**, Ed. David Gerver ,H. Wallace Sinaiko, New York, Plenum Press, 1978.

Meigh, Edward: "The Implications of Membership of a Professional Body", **The British Management Review**, C:12, No: 3, 1952, s.126-140.

Nişanyan, Sevan: **Türkçe Etimolojik Sözlük**, 2002-2009, (Çevrimiçi) www.nisanyansozluk.com/search.asp?w=m%FCtercim, 23 Nisan 2008.

Oxford University: **Oxford Concise Dictionary of English Etymology**, İngiltere, Oxford University Press, 1996.

Paker, Saliha: "Turkish Tradition", **Routledge Encyclopedia of Translation Studies**, Ed.Mona Baker, Londra, Routledge,

1998, s.571-583.

Pazarcı, Hüseyin: **Uluslararası Hukuk Dersleri**, 2c., Ankara, Turhan Kitapevi, 2005.

Phelan, Mary: **The Interpreter's Resource,** İngiltere, Multilingual Matters Ltd, 2001.

Powell, Walter: "Expanding The Scope Of Institutional Analysis", **The New Institutionalism In Organizational Analysis**, Chicago, The University of Chicago Press, 1991.

Pöchhacker, Franz, Miriam Shlesinger: **The Interpreting Studies Reader**, Ed. Franz Pöchhacker, Miriam Shlesinger, Londra, Routledge Language Readers, 2002.

Pöchhacker, Franz: **Introducing Interpreting Studies**, İngiltere, Routledge, 2004.

Pöchhacker, Franz: **Simultandolmetschen Als Komplexes Handeln**, Tübingen, Günter Narr, 1994.

Roditi, Édouard: **Interpreting: Its History in a Nutshell**, Washington D.C, Georgetown University Press, 1982.

Selznick, Philip: **Leadership In Administration – A Sociological Interpretation**, New York, Harper and Row, 1957.

Setton, Robin: **Simultaneous Interpretation: A Cognitive-Pragmatic Analysis**, Amsterdam, John Benjamins, 1999.

Stevens, Anne, Handley Stevens: **Brussels Bureaucrats? The Administration of the European Union**, Basingstoke, Palgrave, 2001.

Türkiye-AB Dayanışma Derneği: "TURKAB Gençlik Üyeleri Listesi", (Çevrimiçi) http://www.turk-ab.org/organizasyon/uyeler_genclik.asp, 9 Mart 2009.

Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu: **Geçmişten Günümüze Türkiye-AB İlişkileri**, Ankara, y.y., 2000.

van Hoof, Henri: **Théorie et Pratique de l'interprétation**, Münih, Max Hueber, 1962.

Vermeer, Hans: **Skizzen zu einer Geschichte der Translation**, Frankfurt, Verlag für Interkulturelle Kommunikation, 1992.

Wagner, Emma, Svend Bech, Jesus Martinez: **Translating for the European Union Institutions**, İngiltere, St Jerome Publishing, 2002.

Wright, C. Mills: **The Sociological Imagination**, New York, Oxford University Press, 1959.

Yapı Kredi: **Dil Oğlanları ve Tercümanlar**, Ed.Fréderic Hitzel, Çev. Mehmet Sert, İstanbul, YKY,1995.

INTERNET KAYNAKLARI

İstanbul Valiliği, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi,

http://ab.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=8416, 12 Nisan 2008.

İktisadi Kalkınma Vakfı,

http://www.ikv.org.tr/ikv.php, 12 Şubat 2008.

Avrupa Birliği ve Türkiye İşbirliği Derneği,

http://www.turk-ab.org/tanitim/yontem.asp, 15 Şubat 2009.

Avrupa Parlamentosu Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü, http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=155&pageRank=4&language=EN, 20 Aralık 2008.

Avrupa Adalet Divanı Sözlü Çeviri Müdürlüğü, http://curia.europa.eu/en/instit/services/index.htm, 20 Aralık 2008.

European Masters in Conference Interpreting,

http://www.emcinterpreting.org/, 3 Aralık 2008.

Ankara Büyükşehir Belediyesi, "Avrupa Birliği Şube Müdürlüğü", http://www.ankarabel.gov.tr/AbbSayfalari/hizmet_birimleri/dis_dairesi_baskanligi/avrupa_birligi_sub_mud.aspx, 12 Şubat 2009.

Antalya Büyükşehir Belediyesi, "AB İlişkileri Şube Müdürlüğü", http://www.antalya.bel.tr/eu/index.cfm, 12 Şubat 2009.

Bursa Büyükşehir Belediyesi, "Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi", http://www.bursab.org.tr/, 12 Şubat 2009.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, "AB ve Dış İlişkiler Müdürlüğü", http://www.kocaeli.bel.tr/section.asp?CategoryID=1822, 12 Şubat 2009.

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Merkezi Finans ve İhale Birimi, "MFİB", (Çevrimiçi), http://www.cfcu.gov.tr/about.php?lng=tr&action=cfcu, 4 Nisan 2009.

EKLER

EK1: AEC Regulation No 1 (AET 1 No'lu Düzenleme)

EK2: AK Türkiye Delegasyonu Çevirmeni ile Kişisel Yazışma

EK3: İBB AB İlişkileri Tanıtım ve Şube Müdürlüğü Sunumu

EK4: 16.03.2009 tarihli Resmi Yazışma

EK5: 20.12.2006 tarihli EUROPA Basın Açıklaması

EK6: Avrupa Komisyonu Çokdillilik Sektörel Forum Tavsiye Raporu

This document is meant purely as a documentation tool and the institutions do not assume any liability for its contents

▶B

REGULATION No 1

determining the languages to be used by the European Economic Community

(OJ L 17, 6.10.1958, p. 385)

Amended by:

		Official Journal		
		No	page	date
▶M1	Council Regulation (EC) No 920/2005 of 13 June 2005	L 156	3	18.6.2005
▶M2	Council Regulation (EC) No 1791/2006 of 20 November 2006	L 363	1	20.12.2006

Amended by:

▶A1	Act of Accession of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland	L 73	14	27.3.1972
	(adapted by Council Decision of 1 January 1973)	L 2	1	1.1.1973
▶A2	Act of Accession of Greece	L 291	17	19.11.1979
▶A3	Act of Accession of Spain and Portugal	L 302	23	15.11.1985
▶A4	Act of Accession of Austria, Sweden and Finland	C 241	21	29.8.1994
	(adapted by Council Decision 95/1/EC, Euratom, ECSC)	L 1	1	1.1.1995
▶A5	Act concerning the conditions of accession of the Czech Republic, the Republic of Estonia, the Republic of Cyprus, the Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Republic of Hungary, the Republic of Malta, the Republic of Poland, the Republic of Slovenia and the Slovak Republic and the adjustments to the Treaties on which the European Union is founded	L 236	33	23.9.2003

▼B

REGULATION No 1

determining the languages to be used by the European Economic Community

THE COUNCIL OF THE EUROPEAN ECONOMIC COMMUNITY,

Having regard to Article 217 of the Treaty which provides that the rules governing the languages of the institutions of the Community shall, without prejudice to the provisions contained in the rules of procedure of the Court of Justice, be determined by the Council, acting unanimously;

Whereas each of the four languages in which the Treaty is drafted is recognised as an official language in one or more of the Member States of the Community;

HAS ADOPTED THIS REGULATION:

▼M2

Article 1

The official languages and the working languages of the institutions of the Union shall be Bulgarian, Czech, Danish, Dutch, English, Estonian, Finnish, French, German, Greek, Hungarian, Irish, Italian, Latvian, Lithuanian, Maltese, Polish, Portuguese, Romanian, Slovak, Slovenian, Spanish and Swedish.

▼B

Article 2

Documents which a Member State or a person subject to the jurisdiction of a Member State sends to institutions of the Community may be drafted in any one of the official languages selected by the sender. The reply shall be drafted in the same language.

Article 3

Documents which an institution of the Community sends to a Member State or to a person subject to the jurisdiction of a Member State shall be drafted in the language of such State.

▼M2

Article 4

Regulations and other documents of general application shall be drafted in the official languages.

Article 5

The *Official Journal of the European Union* shall be published in the official languages.

▼B

Article 6

The institutions of the Community may stipulate in their rules of procedure which of the languages are to be used in specific cases.

▼B

Article 7

The languages to be used in the proceedings of the Court of Justice shall be laid down in its rules of procedure.

Article 8

If a Member State has more than one official language, the language to be used shall, at the request of such State, be governed by the general rules of its law.

This Regulation shall be binding in its entirety and directly applicable in all Member States.

From : BOYALAR Yesim (RELEX-ANKARA) <Yesim.BOYALAR@ec.europa.eu>

To : esra.ozkaya@gmail.com

Cc: "AKTAN Sergul (RELEX-ANKARA)" <Sergul.AKTAN@ec.europa.eu>,

"BERKMAN Umut (RELEX-ANKARA)" <Umut.BERKMAN@ec.europa.eu>

Date: Tue, Apr 15, 2008 at 4:12 PM mailed-by: ec.europa.eu

Subject: RE: bir soru

Esra Hanım Merhaba,

Asagidaki mesajinizla ilgili olarak ben yardimci olmaya calisacagim.

Oncelikle merkezi Bruksel'de bulunan Avrupa Komisyonu ile Komisyon'un Ankara Delegasyonu'nun ceviri islerinin ayri yurutuldugune dikkatinizi cekmek istiyorum.

Delegasyon'da ben dahil 3 kisi full-time calisarak Delegasyon'un (yazılı+sozlu) ceviri ihtiyacini karsiliyoruz.

Is durumuna bagli olarak nadiren disardan yazılı/sozlu ceviri destegi almamiz gerektiginde, bunu Avrupa Komisyonu'nun satın alma kuralları cercevesinde yapiyoruz.

Eger Bruksel'in ceviri ihtiyacini soruyorsanız, bu Delegasyonun disinda gelisen bir surec. Bruksel'de Directorate General for Interpretation (SCIC) bu konuyla ilgileniyor.

Onlar adına ayrintili bilgi verebilecek durumda olmadigim icin asagiya SCIC'in web adresini koydum. Buradan ayrintili bilgiye ulasabilirsiniz. http://ec.europa.eu/dgs/scic/index.htm

Ankara Delegasyonu'nu ilgilendiren baska sorunuz olursa, her zaman benimle temasa gecebilirsiniz. (Tel: 0 312 459 87 00)

Saygılarımla,

Yeşim Boyalar Pazarcı

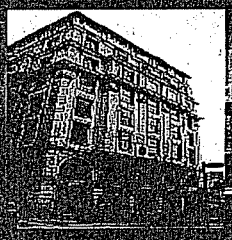
Translator & Interpreter

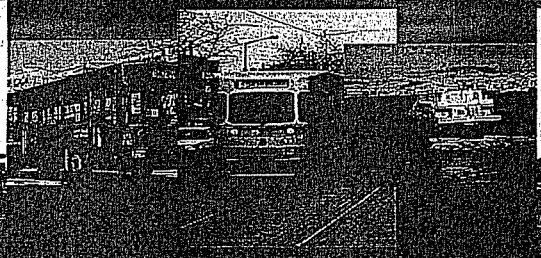
Delegation of the European Commission to Turkey

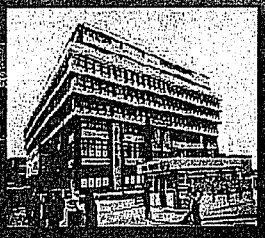
yesim.boyalar@ec.europa.eu

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
AVRUPA BİRLİĞİ HAZIRLIĞI

AB ÇALIŞMALARINI NİÇİN YAPIYORUZ ?

- Kurumsal Dönüşüm ve Kadroda Düşünce Altyapısı Oluşturmak
- Merkezi İdareye Yapacağı Çalışmalara Paralel yada Alternatif Teklifler Götürmek
- Yerel Yönetime İlişkin Tüm Konularda Ülke Çapında Referans Kabul Edilebilecek Düşünce ve Uygulamalar Ortaya Koymak
- İdari ve Mali Kapasite Arttırmak. Böylece Hizmet Sunmada Kaliteyi Arttırmak.....

Öncü ve Rehber Kurum

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

- Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği sürecinde, yerel yönetimlerin etkin rol alabilmesi, bizim çabamızla mümkündür.

- 94 yılında kurumca üstlenmiş bulunduğumuz rehber ve öncü rol bize Avrupa Birliğine kurumsal anlamda hazırlanma görev ve sorumluluğunu yüklüyor. Diğerlerinin beklentisi de bu yönde...

- Ayakları yere sağlam basan, Hukuki ve İdari problem yaşatmayacak, hızlı karara alabilen ve takibini gerçekleştiren "etkin" ve "esnek yapılı" bir oluşum kurulmaya çalışıldı.

T.C.
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ ve TANITIM ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ GÖREV VE ÇALIŞMA YÖNETMELİĞİ

(TASLAK)

2005

NELER YAPILIYOR ? (KISA 7 BAŞLIK)

1		4	
	MERKEZİN FİZİKİ DÜZENLEMESİ		AB MÜKTESEBATININ TANITIMI ÇALIŞMASI
	MERKEZİN KADRO VE GÖREV TANIMLARI		AB MÜK. YEREL YÖNETİM HÜKÜMLERİ ARAŞT.
2	SEKTÖREL UYARLAMA ÇALIŞMALARI	5	BİLGİLENDİRME VE EĞİTİM ÇALIŞMALARI
	KAMU SATINALIM VE İHALE DÜZENLEMELERİ		AB FONLARINA ULAŞMA TEKNİK EĞİTİMİ
	DIŞ VE İÇ FİNANSMANA İLİŞKİN DÜZENLEMELER		11 SEKTÖRDE BİLGİLENDİRME SEMİNMERİ
	ÇEVRE VE KORUNMASI DÜZENLEMELERİ		İSTANBULLUYA YÖNELİK BİLGİLENDİRME
	ENERJİ VE DAĞITIMI KONUSUNDA DÜZENLEMELER	6	İNTERNET / BASIN – YAYIN
	ULAŞIMA İLİŞKİN DÜZENLEMELER		SİTEMİZE İŞLEVSEL BİR AB LİNKİ EKLEME
	SOSYAL POLİTİKALARA İLİŞKİN DÜZENLEMELER.....		VERİ TABANI VE İLETİŞİM AĞI KURULMASI
3	AB'NE YÖNELİK ULUSLARARASI İLİŞKİLER		AB MÜK.BİLGİLERİNİN ÇEVİRİ VE BASIMI
	ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İLİŞKİLER		SEKTÖREL ÇALIŞMALRIN BASIM YAYIMI
	YEREL GÜNDEM 21	7	ULUSLARARASI KATILIMLI 3 TOPLANTI

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
AVRUPA BİRLİĞİ YAPILANMASI

AB İLİŞKİLERİ VE TANITIM ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

DANIŞMA KURULU

SEKTÖREL KOMİSYONLAR

BRÜKSEL – İSTANBUL İRTİBAT OFİSİ

ÖRNEK İŞLEYİŞ ŞEMASI
DANIŞMA KURULU
SEKTÖREL KOMİSYONLAR
AÇIKLIK VE DENETİM KOMİSYONU
ATIK YÖNETİMİ KOMİSYONU
ULAŞIM KOMİSYONU
YAPISAL FONLAR KOMİSYONU

AB İLİŞKİLERİ VE TANITIM ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

- Yerel yönetimler AB müktesebatının taranması,
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi birimleri ile bağlı kuruluşlarının faaliyetlerinin AB'nin kural, ilke ve standartlarına uygun hale getirilmesi için gerekli çalışmaların yapılması
- Kurum içinde AB ile ilgili bilgi ihtiyacını karşılanması ile çeşitli veri tabanlarına erişimin sağlanması
- AB yerel politika ve programlarıyla ilgili seminer, konferans ve benzeri etkinliklerin düzenlenmesi
- AB üyesi ülkelerle, kurumumuz yararına işbirliği kurulmasına yönelik girişim ve çalışmalarda bulunulması
- Hazırlatılacak İnternet sitesi ile çalışmaların paylaşılması
- AB fonlarının kurumsal kullanımı için gerekli hazırlık ile desteğin sağlanarak koordine edilmesi,
- Sektörel komisyonlar eliyle belirli projelerin yürütülmesi

AB İLİŞKİLERİ VE TANITIM ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

- Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesi konusunda hedeflerin belirlenmesi ile ana plan ve programın yapılması
- AB müktesebatının yerel düzeye uyarlanması ile iç mevzuat sistemine kazandırılması
- Kurumsal anlamda yönetişim ve yerindenliği, katılımcılığı, şeffaflığa dayalı olmayı ve hesap verebilirliği güçlendirmek
- AB içindeki kaynak ve oluşumlara ulaşmada ana hedeflerin belirlenmesi
- Kurum içinde AB sektörel standartlarının oluşturulması, uygulanması ve geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılması ve bu konularda kurumsal görüş oluşturmak, rehberlik etmek, öneri ve tekliflerde bulunmak
- AB standart ve normları konusunda kamuoyu oluşturmak, sahip olunacak hak ve yüklenilecek mükellefiyetler konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi...

DANIŞMA KURULU

- Kurumsal Avrupa Birliği hazırlıklarında görüş ve önerilerde bulunmak amacıyla Başkanlık Makamınca kurulur.

- Kurulun sekreterya hizmetleri Avrupa Birliği İlişkileri ve Tanıtım Şube Müdürlüğü'nce sağlanır.

SEKTÖREL KOMİSYONLAR

- Çevre, atık yönetimi, ulaşım, su kalitesi içme suyu ve atık su, hava kalitesi, enerji yönetimi, yapısal fonlar ve yerel finansman, kamu satınalımları, kamu hizmeti, sosyal politikalar, yönetişim, yerindenlik, şeffaflık ve hesap verebilirlik, tüketicinin korunması ile İstanbul kültürü ve dokusunun korunması vb konularda araştırma ve çalışmalarda bulunmak....
- Sektörel uyarlamaları sağlamak amacıyla kurulacak.
- Daha çok kendi iştiraklerimiz ve bağlı birimlerimizin iştigal alanlarında komisyonlar kurulacak. Her birim öncü olacak. Yapısal dönüşümü sağlayacak.
- Örnek : Meclis Müdürlüğü Gençlik ve Çocuk Meclisleri kuracak. YG21 çalışması başlatılacak,
Planlama İmar İstanbul İmar Yönetmeliği,
Zemin Deprem Md. Hazırlıklar Konusunda çalışıyor.

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Edebiyat Fakültesi Dekanlığı

ÇOK İVEDİ
GÜNLÜDÜR

SAYI : 1994
KONU:

16 Mart 2009

Çeviribilim Bölümü Başkanlığına

İstanbul Üniversitesi, Uluslararası Akademik İlişkiler Kurulu Başkanlığından alınan 12.03.2009 tarihli, 153/13820 sayılı yazı aşağıya çıkarılmıştır.

Bilgilerinizi ve görevlendirilecek öğretim elemanın isminin **Çok İvedi** dekanlığa (Yazı İşleri Bürosu) göndermenizi saygılarımla rica ederim.

Prof.Dr. A.Korkut TUNA
Dekan

EDEBİYAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

2008-2009 akademik yılı bahar döneminde üniversitemize eğitim görmek üzere gelen Erasmus öğrencilerine yönelik 19 Mart 2009 tarihinde 13.00-15.45 saatleri arasında İletişim Fakültesi Konferans Salonunda gerçekleştirilecek olan tanışma toplantısında Türkçe'den İngilizce'ye ve İngilizce'den Türkçe'ye yapılacak olan çeviriler için Fakülteniz Çeviribilim Bölümü İngilizce Mütercim Tercümanlık Anabilim dalından destek ve yardım alabilme hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

İMZA
Yrd. Doç. Dr. Sevinç HATİPOOLU
Erasmus Koordinatörü

IP/06/1854

Brussels, 20 December 2006

Commission ready to welcome three new official languages on 1 January 2007

In less than two weeks, the European Union will have 23 official languages when Bulgaria and Romania join the EU and Irish becomes an official language. To prepare for this new challenge, the European Commission has today adopted a strategy to guide its translation of written texts for 2007 and beyond. This strategy aims to better identify translation needs and providers, and enshrines multilingualism as a core element in the Commission's policy-making and forward planning. Preparations in Bulgaria and Romania for providing translators and interpreters for the EU institutions are well-advanced.

Commenting on the upcoming enlargement, Ján Figeľ, European Commissioner in charge of Education, Training, Culture and Multilingualism, stated: *"The diversity of languages is our common richness and the promotion of this diversity is a clear priority for the European Commission. Next year's 50th anniversary of the Treaty of Rome will also be a celebration of multilingualism, as it has been one of the core principles of the Union since its foundation."* He went on to say: *"As the EU is about to add 3 new official languages, I also want to welcome my future colleague, Leonard Orban, who will become Commissioner in charge of multilingualism on 1 January".*

To get ready for enlargement, the **Directorate-General for Translation (DGT)**, which is the provider of written translations, and the **Directorate-General for Interpretation (SCIC)**, which provides interpretation for meetings and organises conferences, have taken various preparatory measures.

Translation

On the **translation** side, one of these measures is **recruiting staff** well in advance in order to be operational in the new languages from the first day of accession. The first Bulgarian and Romanian translators in DGT were recruited as contract staff as early as January 2006 to prepare the translation infrastructure and tools. Following further selection procedures for temporary staff, there will be approximately **40 Bulgarian and 40 Romanian translators** working in Brussels and Luxembourg and in the DGT Field Offices in Sofia and Bucharest.

In line with the new translation strategy, in-house translation will be supported by external resources. DGT will have a pool of around **50 Bulgarian and 50 Romanian freelance translators or agencies** available to help share the workload when necessary.

Irish translation will start in DGT with a workforce of **five translators**. Under a **derogation** proposed by the Irish authorities in 2005, however, only **regulations adopted jointly by the European Parliament and the Council under the co-decision procedure and correspondence with the public** will be translated into Irish for a period of five years.

Regarding **Maltese**, a three-year derogation for translating texts into Maltese will end on 1 May 2007. From that day on, translation into Maltese will be provided in accordance with the principles of the new strategy adopted today, as for any other EU language not subject to a derogation.

The experience gained from the enlargement of 2004 was taken into account in planning the preparatory measures for the forthcoming enlargement. The **new translation strategy adopted today by the Commission** was also developed on the basis of the conclusions drawn from the implementation of the action plan adopted by the Commission in 2004 and confirmed in 2005. At that time, it was necessary to get the continuously increasing demand for translation under control so that multilingualism in the Commission's written communication could be guaranteed. The measures introduced then — **prioritisation into core and non-core documents** and **restrictions on the length of documents** — are still key elements of the new translation strategy. However, new elements have been introduced to meet the demands of multilingualism in the future. It is these new elements — **incorporating language issues within the policy-making** process of the Commission, **web translation, balancing of internal and external translation work** and **closer cooperation between the EU institutions** — that make the new strategy sustainable, able to adapt to varying levels of demand, cost-effective, and capable of integrating new official languages while guaranteeing the highest quality standards.

For 2007, the **cost of translation in the Commission** is estimated to be around **EUR 302 million**. This represents a cost to each citizen of around EUR 0.63 per year. The introduction of three new official languages will not increase the cost for the public thanks to the new translation strategy. In 2006, the overall cost of translation in all EU institutions is estimated at EUR 800 million.

Interpretation

Preparations on the **interpretation** side are well advanced following more than ten years of Commission help with training in Bulgaria and Romania. DG Interpretation now has **3 Bulgarian and 3 Romanian interpreters** recruited as temporary agents, starting in January 2006. Another **6 interpreters for each language** have temporary contracts with the European Parliament. The first open competitions for interpreters for the two languages will be completed before the end of 2006.

At the moment of accession, **the EU interpreting services will have access to a further pool of 39 Bulgarian and 42 Romanian accredited freelance interpreters**, which compares well with the average numbers available at the 2004 enlargement.

DG Interpretation will be prepared to interpret from Irish to cover the limited demand foreseen in the Institutions it serves once the required interpreters become available, **possibly by the summer of 2007.** Currently, there are virtually no interpreters available who can work from Irish. The Commission's interpreting service, working hand in hand with that of the European Parliament, has set in motion a number of measures to help Ireland train interpreters for the Institutions. Three staff interpreters and one accredited freelance interpreter are **currently preparing to add Irish** to their language combinations.

The **total cost of interpretation in the EU institutions was almost EUR 190 million in 2005**, the equivalent of **EUR 0.42 per citizen per year**. The cost of interpretation per citizen is not expected to rise with the accession of Bulgaria and Romania and the addition of Irish.

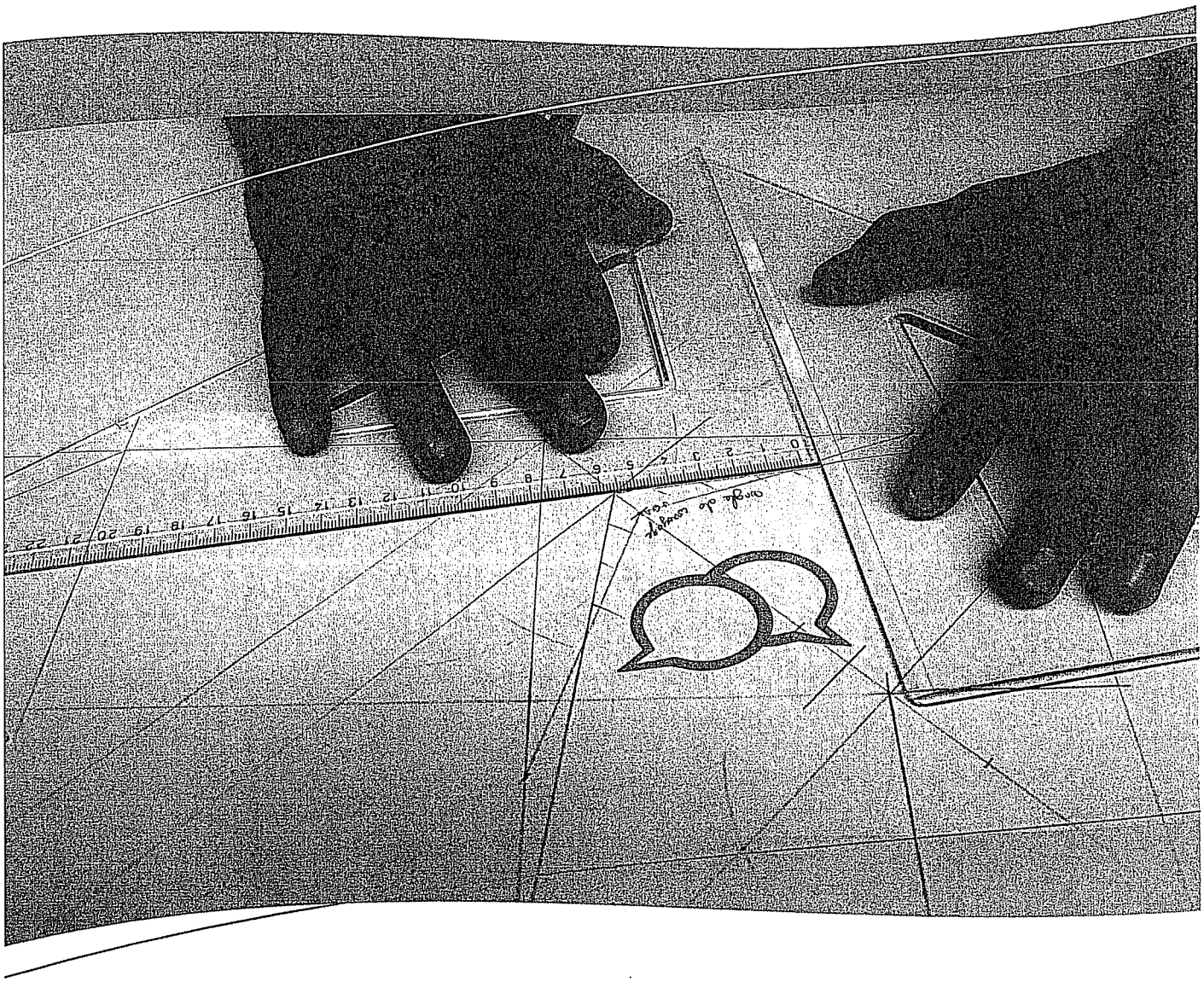
The **total cost of all translation and interpretation in all EU institutions** is less than 1% of the total EU budget.

For more information:

DG Translation: http://ec.europa.eu/dgs/translation/

DG Interpretation: http://ec.europa.eu/comm/scic/index.htm

Education and Culture DG

LANGUAGES MEAN BUSINESS

Companies work better with languages

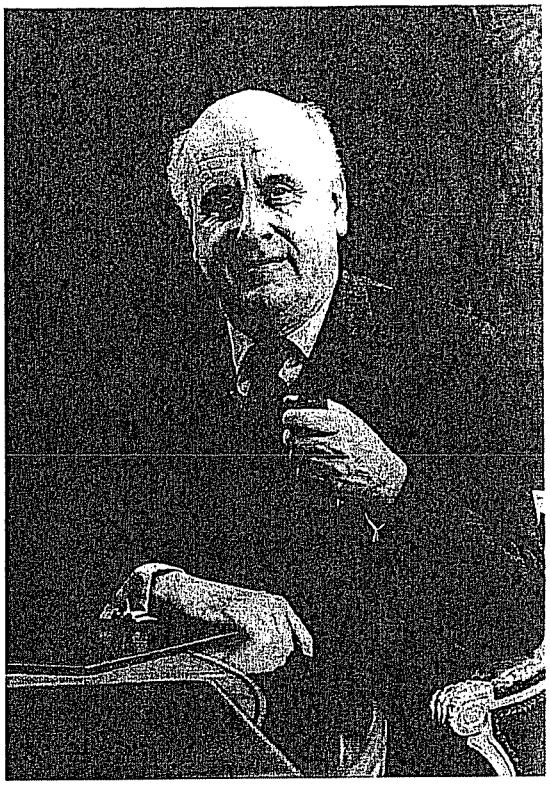
Recommendations from the Business Forum for Multilingualism established by the European Commission

Multilingualism

Languages mean Business

Companies work better with languages

Recommendations from the Business Forum for Multilingualism established by the European Commission

Foreword by Viscount Etienne Davignon

Without mutual understanding, we are unable to live and work together. In a Union where diversity is cherished, a lingua franca can never be enough to satisfy every communication need. Languages provide the keys to the cultures they represent. Multilingualism fosters openness and tolerance but will also open doors to new markets and new business opportunities. Throughout my long working life I have witnessed the business environment gradually becoming more uniform and monolingual. It will not be possible to reverse this trend overnight. I was delighted to accept Commissioner Orban's invitation to reflect on language issues together with a small group of distinguished practitioners who share the common belief that European business stands to benefit from multilingualism. This report will, I trust, fuel the European Commission's current debates on the development of multilingualism policy. Ultimately we hope to contribute towards a shift in awareness and behaviour with respect to the business sector's attitude to languages.

Members of the Business Forum having contributed to this report:

Viscount **Etienne Davignon** Suez – Tractebel, Chairman of the Business Forum
Mr **Winfried Albrink**, Head of Training, Henkel Group
Mr **Henning Dyremose**, Chairman, Danish Trade Council
Mr **Mike Janssen**, Plant manager, UMAC-Midwest
Ms **Caroline Jenner** CEO, JA-YE Europe
Mr **Antonió Gomes de Pinho,** Chairman, Portgás and Fundação Serralves
Mr **Waqas Hussain** Global Head of People Development, Syngenta
Ms **Sabina Klimek** Deloitte Business Consulting
Mr **Lars-Kare Legernes** CEO, Oslo Chamber of Commerce
Mr **Peter Mathews** CMG, CEO Black Country Metals Limited
Ms **Fiorella Kostoris Padoa Schioppa,** Professor of Economics
Mr **Gabor Proszeky** Founder and CEO, MorphoLogic

Background information is available on the web site of the European Commission:
http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc1597_en.pdf

Executive summary

The EU must continue the process of change to succeed in a globalised age. This is clearly stated in the latest Commission Report on the Lisbon Growth and Jobs Strategy. Our group has examined the contribution of languages to competitiveness. On the basis of our conclusions, we firstly want to provide an eye opener as to *why* it is important to invest in language skills. Secondly we would like to take stock of *what* has already been done to promote languages for business. Last but not least we want to provide some advice on *how* companies can improve their performance when it comes to multilingual business communication.

A significant percentage of European SME's lose business every year as a direct result of linguistic and intercultural weaknesses. Although it appears certain that English will keep its leading role as the world business language, it is other languages that will make the difference between mainstream and excellence and provide a competitive edge.

Languages are not only needed to boost sales and marketing. Upstream supply chains cross borders to the same extent as international services and finished goods for export. Labour markets are just as global. Integration of multilingual and multicultural workers is crucial. Our vision is to see languages used more resourcefully in the future, to reach out to new target groups and to build up lasting strategic relationships.

Our group welcomes Community initiatives and actions for promoting acquisition of skills such as languages and cultural awareness in companies. There are funding possibilities available within several community programmes. However, awareness about these opportunities and the methods of applying for EU grants is limited. Application procedures are regarded as cumbersome and time consuming, especially for SME's. It should also be clearly stated that the financing available from the EU is minimal and should be regarded primarily as means to enable the sharing of best practices and as inspiration for action in this field. The bulk of the support will need to come from governments and national, regional and local administrations.

National Governments are still very far from the common objective defined by the Member States at the Summit meeting in Barcelona in 2002 that every citizen should learn two languages at school in addition to his or her mother tongue. In many countries the trend is reversed when it comes to acquiring solid working knowledge of a second or even a first foreign language. Truly plurilingual persons have often acquired their languages outside the formal education system. However, official recognition of non-formal and informal learning is unusual, and such language skills are seldom taken into account as true personal merits.

In most countries national trade promotion organizations provide practical guidance and financial support to SME's to enhance their export strategies, but language strategies are usually not included in those programmes. Regionally, progress is being achieved in several Member States and associated countries through networks such as Chambers of Commerce and trade organizations. Such networks are instrumental when it comes to increasing awareness about the importance of languages. Locally, there are possibilities to enhance linguistic exchanges within local business communities. Border regional initiatives should be encouraged, as they can successfully enhance cross-border exchange, language skills and mobility.

Conclusions and recommendations

Europe needs to turn its linguistic diversity into a real competitive advantage. This will only happen if

1) national governments promote both formal and informal learning of a wide range of languages;
2) language strategies are endorsed at the highest management level in companies;
3) national, regional and local bodies support companies in their efforts to use languages strategically; and
4) a European platform is created for a permanent exchange of best practices involving languages for business.

More specifically the following measures should be envisaged:

At company level: businesses should

- take stock of existing language skills within the company and match them with needs and opportunities on all levels of the organisation and for all functions of the company;
- revise recruitment policies and development strategies within HR management, set up individual language competence targets for employees matched to their specific tasks and responsibilities;
- apply a wide range of language management strategies, such as investing in language training, employing native speakers of different languages (temporarily or permanently), using language technology and working with translators interpreters, communicators and cultural mediators.
- seek to enhance international mobility for staff.

At national level: governments should

- encourage language learning at all levels and widen the range of languages taught. Introduce more practice oriented language learning modules from secondary school and all through tertiary school including vocational training;
- provide appropriate recognition for language skills in school leaving certificates and insist on their added value in the terms of career opportunities later on;
- recommend national trade promotion organisations to include language strategies in their support programmes, in particular those directed towards SME's with a view to enhancing their export prospects;
- include language training in national programmes for lifelong learning and social integration.

At regional/local level: regional and local authorities should

- use regional and local networks to increase awareness about the opportunities for large and small companies of improved language skills, encourage the exchange of good practices;
- create private-public partnerships including local universities and training institutions, providing assistance for local business communities to organise language courses and develop other methods to improve their language strategies;
- encourage a more multilingual local business environment, by language courses and conversation groups shared between several small companies, multicultural fairs and similar events in business parks and industrial zones.

At European level: the European institutions should

- raise awareness among Member States about the importance of languages for competitiveness and encourage them to take measures as indicated above;
- gather all relevant information about community programmes supporting languages for business and good examples of projects in one web site, which can work as a one stop shop providing practical guidelines for companies on how to apply for funding;
- create a permanent platform for exchange of best practices for companies, gathering relevant information from the business community, trade organisations, Chambers of commerce, trade promotion organisations, schools, and education authorities.

1. MAKING THE CASE

In order to succeed in creating growth and jobs, technical progress is central and lifelong learning is necessary. Europe's inherent multilingualism is more essential than ever before, as industrial economy is gradually being transformed into a knowledge economy. European companies should in theory be better positioned than any others for harvesting business opportunities that require multilingual communication. However the potential is far from fully exploited.

1.1. Multilingualism is a hidden resource...

Several research studies show that a variety of languages are required on international markets, along with the cultural competence that is usually acquired with the command of linguistic skills. Simultaneously, companies find it increasingly difficult to recruit qualified staff with language skills beyond basic English. This is being perceived as a real problem.

Worker mobility still remains relatively low. Only 2 % of working age citizens live and work in another Member State than their own. Lack of language skills is the most quoted barrier to intra-European mobility. The respective share of third-country citizens and people born in other countries but residing in the EU is almost twice as high[1]. However, immigrant workers have to struggle to acquire the language skills needed in their new country and if second generation immigrants from countries outside the EU grow up bilingual or trilingual, their language skills are seldom taken account of.

1.2. ...which needs to be unlocked

Our group would like to transmit a sense of urgency to decision makers at all levels of society. Europe is running the risk of losing the war of competences, as emerging economies mainly in Asia and Latin America rapidly acquire language skills and

[1] "Demographic trends, socio-economic impacts and policy implications in the European Union 2007" – a monitoring report from the European Observatory on Social Situation and Demography http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/docs/social_situation/2007_mon_rep_demo.pdf page 43.

other skills necessary for competing successfully on tomorrow's markets. The challenge is to integrate multilingualism firmly in all strategies aiming at developing human capital for the future. We will need a diversified workforce that considers all of Europe their home base. At the same time Europe needs to position itself as an attractive business proposition to attract highly skilled immigrant workers. These will bring with them languages that we need to trade with the markets where growth will still be measured in double digits in the years to come.

1.3. Research shows the potential

A large proportion of European SME's lose contracts every year as a direct result of linguistic and intercultural weaknesses. Those were the findings in the ELAN report[2], which was published by the Commission in February 2007. It was the first European-wide survey of business lost as a result of lack of language skills in companies. The report is based on a sample of almost 2000 SME's from EU 27 and candidate countries. As many as 11 % of the SME's in the sample declared having lost contracts as a direct result of linguistic and intercultural weaknesses. The macroeconomic conclusions presented in the study suggest considerable potential for improvement of export performance of SME's if languages can be used strategically. This has been confirmed by several national studies.

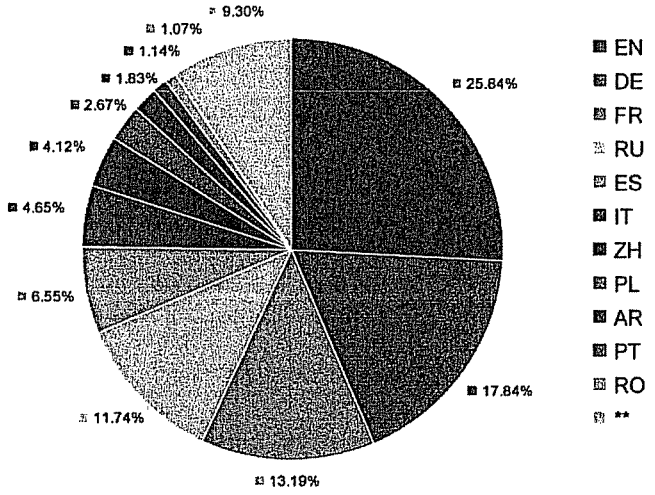
*The **Austrian Institut für Bildungsforschung der Wirtshaft** published a report in 2006 projecting future problems in Austria, which is one of the few countries where the language skills among the general population have actually gone down according to the Eurobarometer. In addition to English, the companies will need Italian and the languages of the trading partners in Central and Eastern Europe, in particular Czech, Slovak and Hungarian.*

In general, research and experience show that there is a degree of complacency, as English is perceived as the only necessary language for international business. Many companies still need to reinforce the ability of their employees to feel at ease using the English language. However, in large parts of Europe English is already

[2] Full study and summary available on http://ec.europa.eu/education/policies/lang/key/studies_en.html

considered more as a basic skill than a foreign language. Speaking like a native speaker is becoming less relevant as English becomes a component of basic education in many countries[3]. Against that background, the need to maintain the advantage by moving beyond English will be felt more acutely.

Languages that SME's would need to acquire or improve in the next three years

One fourth of the SME's still consider that they need to improve their proficiency in English. However, German, French and Russian are also highly in demand. Mandarin and other Chinese languages (ZH) score higher among the multinationals.

Source: ELAN study 2006

*The **Confederation of Danish Industries** carried out a survey among their member companies in 2007 which showed that other languages than English are used by more than a third of all companies and that 4 companies out of 10 have experienced more or less serious communication problems with trade partners in other countries as a result of linguistic deficits.*

[3] Research carried out by the British Council draws attention to the extraordinary speed of change to issues affecting English, especially the two reports by David Graddol "Future of English" (1997) and "English Next" (2006). http://www.britishcouncil.org/learning-research-englishnext.htm

1.4. The SME challenge

For small companies good multilingual communication can open up opportunities that make the difference between success and failure. Language skills will be an asset within all activities, not only for sales and marketing. Problems will be solved quicker and delays will be avoided if there is direct communication between people on all levels.

According to the ELAN study, only 48 % of the SME's in the sample declared having formal language strategies to support their international ventures. Almost 40 % of SME's do not even work with multilingual web sites. The research concludes that there is a strong correlation between investment in language strategies, export proportion of sales and company productivity.

Case : Hencke und Meier, Specialised carpenters, Düsseldorf, Germany

The two co-owners of the company speak English, French and Spanish. Their staff of nine craftsmen (of which three are apprentices) are encouraged to train, develop and use their language skills. Thomas Meier said: "Our language skills have given us advantages in relation to our competitors and helped us secure interesting contracts and lasting customer relations. We were involved in a large restoration project in France with an international team: mosaic artists from Italy, stucco workers from Poland, electricians from France, artistic restorators from England... We had the language skills and were therefore called in as mediators when it came to solving problems that involved local craftsmen. We were always able to negotiate solutions in a way that was cost efficient and led to customer satisfaction."

1.5. Multilingualism and integration

Multilingualism is also a key element of integration and opens up intercultural dialogue. It can help to improve the situation for millions of immigrants in Europe and contribute to their involvement in the labour markets. Effective support in helping immigrants swiftly acquire the language of their new host country is a prerequisite for a smooth running of operations. Better communication among workers increases efficiency, quality and safety, which are key parameters in a production area. Language skills of migrant workers can also be of good use for

companies if they are used more proactively. These employees are of great value both as cultural mediators and as sales resources.

Case: UMAC Midwest – Recycling of synthetic rubber, Antwerp, Belgium

Among the 50 workers at UMAC Midwest, 21 are Moroccan immigrants. When they arrived they spoke little or no Dutch, only Arabic and/or French. With the help of money from the European Social Fund and external experts, a language and communication strategy was created. The objectives were to increase efficiency, quality and safety, increase the motivation and personal involvement of the workers and improve the working environment with the aim of lowering the absence figures. The language courses were offered in short modules and they were followed up through focus group discussions and other regular meetings involving both native and immigrant staff. The workers now have a positive attitude to the linguistic and cultural diversity in the company and all objectives have been met.

2. INSTRUMENTS IN PLACE AND CURRENT PRACTICES

The group has compared the situation in a number of European countries and looked at the latest developments at EU level when it comes to promoting languages for business. The result is a patchy and un-coherent picture across Europe. On the whole there are few political initiatives that spell out the need to improve the situation and multilingualism is seldom explicitly addressed in development programmes aimed at developing skills for the future.

2.1. European initiatives

The Business Forum welcomes the cooperation at European level within the framework of the Lisbon Strategy for Growth and Jobs. Mobility is in focus and the European Job Mobility Action Plan4 proposes reinforcement of EURES, an Internet portal in 25 languages with access to a pan-european job database. Other promising initiatives include "the European Job Mobility Partnership". This is a Commission-supported network of stakeholders looking at how to increase job mobility in the

4 COM(2007)773 final. The document can be downloaded from http://eur-lex.europa.eu/Result.do?T1=V5&T2=2007&T3=773&RechType=RECH_naturel&Submit=Search

EU. The European Parliament is contributing financially to an initiative with the aim to develop a structured mobility scheme for apprentices and other young people in vocational training.

2.2. European funding

In absolute figures, most of the EU funding originates from the European Social Fund, the Regional Development Fund and for certain countries the Cohesion Fund. These funds together comprise 975 billion euro. This money is distributed through national authorities within the framework of National Plans, which are approved by the European Commission on the basis of mutually agreed priorities. Integration projects at work places including language courses and compensation for lost working time can qualify for such funding.

The grants available via the European Commission's Lifelong Learning Programme are distributed through yearly calls for proposals. For 2008, these calls will cover a total available amount of 873 million euros. In particular the sub-programme Leonardo da Vinci opens up interesting opportunities for companies, as it is targeting vocational training.[5]

Leonardo mobility project "Formation Transnationale Europe"

The project contributes to develop professional and linguistic skills of French jobseekers through placements in European firms. The group goes through a training course which consists of 8 weeks of general training, with professional, linguistic and cultural modules, 3-6 weeks of intensive language courses and finally a 20-24 weeks internship in a European company. The exchange takes place within the framework of European partnerships, which ensure a good supervision of the trainees. The partnerships involve 18 partners in 4 countries. After the traineeship, the trainee has to submit a report in the language of the host country, which is included in his or her evaluation.

5 A list of current publications about EU funded projects is available on http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/educ-training_en.html :

The procedures for applying for community grants are complicated and time consuming. The rules for forming a European consortium, which is generally a pre-requisite for applying for any type of grant, often exclude companies with subsidiaries or agents in different countries, who might otherwise benefit from European grants. These problems need to be addressed in future discussions between the European Commission and the business community.

2.3. Mother tongue plus two – still the guideline

Although EU initiatives and Community funding can provide an important impetus to the work at national and regional levels, the bulk of the work when it comes to supporting multilingualism will have to be done by the Member States. It is therefore important that the Member States continue to work towards their mutually agreed common objective from the Summit meeting in Barcelona 2002: Every citizen should learn two languages in addition to his or her mother tongue.

We would like to see multilingualism being encouraged more actively at all school levels. First and foremost, the choice of languages needs to be widened. At higher levels, learning methods need to be more applied and practice oriented. Proper recognition should be awarded for language skills in school curricula and at a later stage in the assessment of job candidates. In a different context, language skills need to be acknowledged in an appropriate way in centrally negotiated agreements between the social partners.

2.4. Networks can increase awareness and provide support

Regionally, progress is achieved in several Member States and associated countries through networks such as Chambers of Commerce and Trade Councils. They can offer start assistance for SME's wishing to expand on international markets. If language strategies were firmly integrated in all such support programmes, the companies involved would benefit even further.

The Trade Council of Denmark

The Trade Council is the governmental export and investment promotion organisation under the Ministry of Foreign Affairs.[6] *It provides both individual consultancy to enterprises and general business service directed at enterprises and the public at large. It has a strategic focus on SME's and has developed programs targeted to these companies' special needs. An example is the export Start Programme, including help with concrete tasks in connection with internationalisation such as partner search, market research, and access to networks.*

2.5. Tests and standards

Established standards can be used to set up individual, specific and measurable goals for different categories of staff depending on how they use languages in their work. Such differentiated language strategies can be useful and efficient, as the standards provide concrete tools for human resources departments in their analysis of needs for the company. They can also be integrated in personal development objectives. The most frequently used system is the Common European Framework of References (CEFR), created by the Council of Europe and implemented in cooperation with the European Commission. Through a system of "can do" competences needed to solve different tasks in different situations, the framework is well suited to an approach encompassing the complex realities of a work place.

[6] More information about the Danish Trade Council: http://www.um.dk/en/menu/TradeAndInvestment/

Case: Henkel KGaA, Düsseldorf, Germany

Henkel is a large multinational chemical company, owner of many well-known global brands.[7] *Only in Germany around 2 500 employees and workers are involved in language and communication training every year. An important part of the training is organised as team meetings. Henkel's in-service language training focuses on work processes and the respective language-integrated communication skills needed to accomplish different tasks in the company. The training needs are assessed and defined on basis of the CEFR standards. Multifunctional teams train together. Through this interactive and flexible method, learning responsibility rests with the team but the learning culture encourages both individual learning and team skills. Success can always be measured precisely by observing the application of the learned skills in authentic work situations.*

3. THE WAY FORWARD

Real progress will be achieved if businesses, from micro companies to multinationals, develop creative and dynamic language strategies, adapted to the individual possibilities of each organisation. All such strategies need the backing and support through local and regional networks. Viable solutions can be found through partnerships, both between business and the education sector and between industry and research, with the view to transferring language skills and language technology into productive use.

3.1. Measures for a more multilingual approach

Companies need to take stock of existing language skills within the company and use these strategically. They should look over their recruitment policies, their training strategies and their principles for mobility. They can encourage staff to use and develop the skills they have already acquired and offer language training in ways that are both motivating and compatible with the demands of the workplace.

It is possible to find flexible and time saving Internet courses that are adapted to individual companies' needs, resources and constraints. The possibilities of new media for learning and practicing foreign languages are ever increasing.

---

7 More information: http://www.henkel.com

Translation services can be used to systematically browse public procurement sites in national and international media. Internet communication and advertising need to be linguistically diversified and messages have to be carefully adapted to target audiences. If used skilfully, language technology can help to reduce and control the costs of multilingualism.

3.2. Support structures on regional and local level

National Governments need to find the most efficient way to provide support for SME's with potential to succeed in foreign markets. As a rule, such assistance is carried out regionally and in cooperation with regional development agencies. Apart from financial support, companies would benefit from good practices and expertise in multicultural and multilingual communication.

The Regional Language Networks in the UK

The Regional Language Networks (RLN)[8] in the UK, supported by CILT, the National Centre for Languages, promote language and cultural skills specifically for business and employment. Their role is to work with partners to identify and address regional and sectoral needs for languages and cultural awareness, provide support to businesses on language issues and support language industry professionals. Some of the funding is provided by other stakeholders, such as Regional Development Agencies, the UK Trade and Investment offices and Learning and Skills Councils within the regions.

Locally, there are possibilities to enhance linguistic exchange within local business communities. Help and assistance can come from Chambers, interest groups or local authorities. Ideas include sharing the costs and resources for organizing language training for different categories of staff, but also informal exchanges such as conversation groups at lunch time and inter-cultural fairs organized in business parks with multilingual work forces.

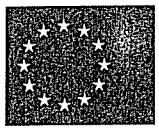
[8] Multilingual home page of the Regional Language Networks: http://www.rln-east.com/international/

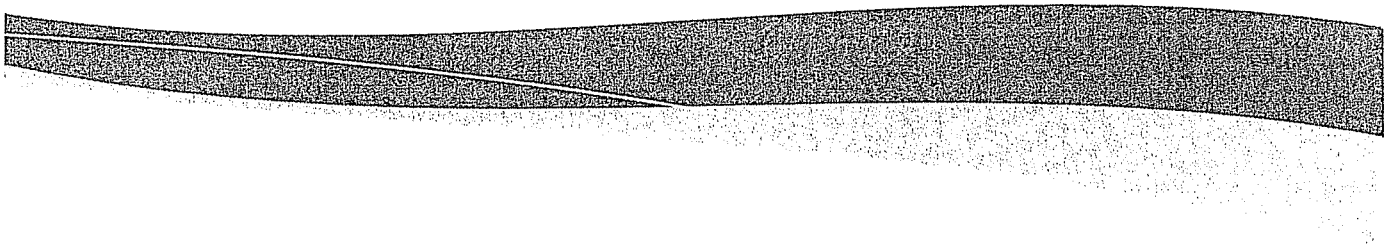
3.3. Partnership between different sectors and across borders

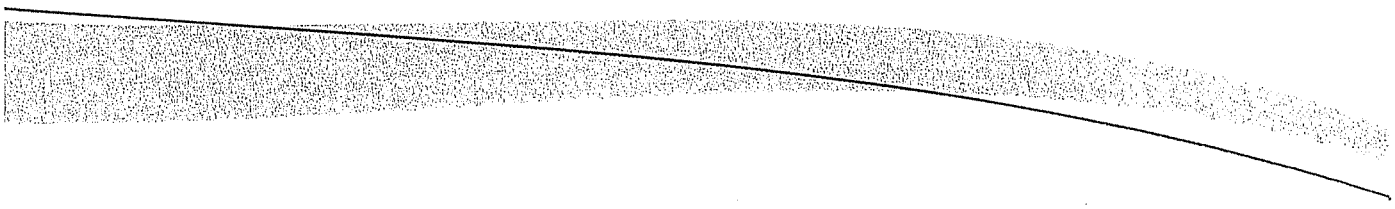
Strategic partnerships have an important role to play when it comes to investing in human capital and developing skills for the future. We would like to see Job Mobility Partnerships all across Europe, with businesses looking for new possibilities to cooperate within different networks to develop exchanges and mobility schemes. Language learning should be an integral part of border regional initiatives involving both businesses and the education sector. Such cooperation can contribute to prosperity by stimulating trade between neighbouring countries.

The threshold for adopting language technology still seems to be high for many companies, especially SMEs. This situation can be helped by promoting partnerships between industry and research, and taking further efforts to transfer language technology into productive use. This will not only justify the heavy investments in language technology research but will also provide a competitive edge to companies and better services to the citizens.

Finally our group would like to see a continuation on EU level of the work leading to this report. The business sector in Europe needs a permanent platform for discussion and exchange of experience and good practice. We need go further with awareness raising events all over Europe, mobilising all available networks in a concerted campaign to alert decision makers in companies as well as in governments. Together we need to make sure that languages are recognised and used as fundamental assets for tomorrow's successful businesses.

uropean Commission
irectorate-General for Education and Culture
-1049 Bruxelles / Brussel
2 - (0)2 299 11 11
2 - (0)2 295 57 19
ac-info@ec.europa.eu

Printed by OIB